

भक्तपुर नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित

☎ ६६९३८५७, ६६९०३९०

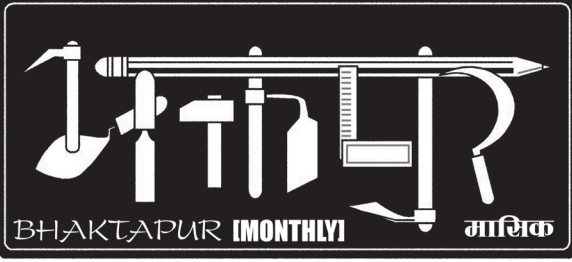
फ्याक्स : ६६९३२०६

URL: www.bkt-municipality.gov.np

Email: info@bkt-municipality.gov.np

हेल्लो भक्तपुर नगरपालिका

जि.का.द.सं.१८/०३८/८० म.पु.जि.हु.का.द.नं.१/०६९/०६२

j|{#*\$CAE \$*g}; #!#&*lj=; @)&# krfutg*A.D.2017

कार्यालय : कमलविनायक (पुरानो जनस्वास्थ्य भवन)

फोन नं. : ०१-६६९३०८३

email : bhaktapurmasik@gmail.com

सम्पादक : लक्ष्मण जोशी

सहायक सम्पादक : किशोर सुवाल

डेस्कटप : धनलक्ष्मी त्याग

मुद्रण

भक्तपुर अफसेट प्रिन्टर्स

ब्यासी, भक्तपुर

☎ ६६९३८८८

आवरण सज्जा : राजु

मूल्य रु. २५-

Pp6f tl:a/

अब सम्भनामा मात्र । मित्रराष्ट्र चीनको सहयोगमा निर्मित भक्तपुर-काठमाडौं ट्रलिबस सेवाका ट्रलीहरू भक्तपुरको सूर्यविनायक स्टपमा ।

'भक्तपुर' मासिकमा प्रकाशित लेख रचनामा अभिव्यक्त विचारहरूसँग प्रकाशक र सम्पादक मण्डलको सहमति अनिवार्य छैन ।

**‘असल शुरूवात आधा काम सम्पन्न गर्नु
हो ।’ - अस्तु**

यस अङ्कमा

क्र.सं.	शीर्षक	लेखक	पृष्ठ
१)	ख्वप विश्वविद्यालय स्थापनाको काम कतैबाट रोकियो हुँदैन	-	३
२)	दोस्रो चौमासिक सार्वजनिक सुनुवाइ सम्पन्न	-	६
३)	भक्तपुर नपामा वडा विभाजन र वडा सचिवको व्यवस्थापन	-	८
४)	नर्सहरूले सेवाभावले काम गर्नु आवश्यक	-	९
५)	भक्तपुर नगरपालिकाको बैठक निर्णय	-	११
६)	ख्वपदेयया चौकोट दरबार	ओम धौभारी	१२
७)	सांस्कृतिक भोजन परिकार सम्बन्धी	तेजेश्वर बाबु ग्वंगः	१५
८)	नेपाली भाषा शुद्धीकरण अभियानको खाँचो	विगोल	२०
९)	एक रूसी बौद्ध व्यक्तित्व सेर्गेई फ्योदोरोविच ओल्देनवर्ग	रत्नसुन्दर शाक्य	२३
१०)	भक्तपुर नगरपालिकाभित्र रहेका दुईधाराहरू	-	२७
११)	नागरिक भावना : हनुमानघाट	हेमन्त	२९
१२)	भक्तपुर लायक सुवर्णद्वारका कालिगड शाक्यहरू र चूडाकर्म गर्ने निवाः वाहा जेतवर्ण महाविहार	तेजरत्न शाक्य	३०
१३)	आजको अफ्रिकाका समस्याहरू (११)	प्योट्र माचख	३४
१४)	आकाशवाणीका आविष्कारक मार्कोनी	न्हुछेरत्न बुद्धाचार्य	३८
१५)	SKETCHES FROM NIPAL (11)	Henry Ambrose Oldfield	४०
१६)	स्थानीय तहको निर्वाचन गराउनै पछि (सम्पादकको पृष्ठ)		४८

साथमा

संसदीय अनुगमन टोलीद्वारा भक्तपुर निरीक्षण - ९/ फोहोर छुट्याई संकलन गर्न विभिन्न क्षेत्रमा बाल्टिन वितरण - १०/
जगतसुन्दर मल्लया ईसपं दयकातगु बाखँ - २२/ चिनियाँ नीतिकथा : बालकलाई हुर्काउने तरिका - २२/ बसिबियाँलो - २६/
नेपालको संविधान २०७२, भाग - १२, महान्यायाधिवक्ता (१८) - ३२/ भूकम्पीय जोखिम न्यूनीकरण र शहरी संरचना विषयक
अभिसुधीकरण - ३३/ भक्तपुर नगरपालिकाको सहयोगमा घँलाटेदेखि सल्लाघारीसम्म सरसफाइ कार्यक्रम - ३९/ तपाईंको
भान्सा : अमृत जस्तै अंगुर - ४६/ पाठक पत्र - ४६/ माघ महिनाको पर्यटक तथ्याङ्क - ४७/

**नगरपालिका नगरवासीहरूको संस्था हो ।
करदाताहरूले समयमै कर बुझाऔं
नगरको विकासमा सघाऔं ।**

“Creation of predecessors — Our art and culture”

खप विश्वविद्यालय स्थापनाको काम कतैबाट रोकिनु हुँदैन

नेपाल मजदुर किसान पार्टीका अध्यक्ष एवं सांसद नारायणमान बिजुक्छे (रोहित) ले भक्तपुर नगरपालिकाद्वारा सञ्चालित खप उच्च माविको सत्रौं, खप कलेजको पन्ध्रौं र शारदा क्याम्पसको छबीसौं वार्षिकोत्सवको अवसरमा आयोजित शैक्षिक प्रदर्शनीको माघ २५ गते एक समारोहबीच उद्घाटन गर्नुभयो ।

उद्घाटन मन्तव्य राख्दै सांसद बिजुक्छेले खप विश्वविद्यालय स्थापनाको काम निरन्तर अगाडि बढिरहने छ, यसलाई कसैले रोक्नु हुँदैन, खप विश्वविद्यालय स्थापनाको विधेयक सरकारले पारित गर्दैन भने सरकारको अवज्ञा गर्ने अधिकार जनतालाई छ भन्नुभयो ।

सांसद बिजुक्छेले दर्शन, विचार र कार्यक्रमको आधारमा राजनीतिक पार्टी स्थापना हुने चर्चा गर्दै पञ्चायतले गरेको काम नेपाली काङ्ग्रेसले, नेपाली काङ्ग्रेसको काम एमालेले र एमालेको काम एमाओवादीले गर्दै आएको हुँदा ती पार्टीहरूको नीतिमा भिन्नता नदेखिएको र ती दलहरू मिलेर एउटै पार्टी बनाउँदा उपयुक्त हुने बताउनुभयो ।

पार्टीगत स्वार्थको लागि विचारमा एकमत हुनु भनेको जनतालाई ढाँट्नु हो, उहाँले अगाडि भन्नुभयो ।

सांसद बिजुक्छेले दललाई चुनावमा पाएको मतको आधारमा श्रेसहोल्ड राखी कानुनमा प्रतिबन्ध लगाउनु निरङ्कुश, निर्दलीय र प्रतिगामी कदम हुने चर्चा गर्दै साना दललाई

कार्यक्रमका अतिथिहरू

सरकारमा जान नपाउने व्यवस्था गर्नुपर्ने आवश्यकता औल्याउनुभयो ।

साम्रा विद्यार्थीहरू तयार गर्नमा शिक्षकहरूको मेहनत चालू रहने अपेक्षा राख्दै उहाँले विद्यार्थीहरूले देश र जनताको सेवा गर्ने भावना राखी अध्ययन गर्नुपर्ने बताउनुभयो ।

कार्यक्रमको सभापतित्व गर्दै कलेज तथा उच्च मावि सञ्चालक समितिका अध्यक्ष एवं सांसद प्रेम सुवालले भक्तपुर नगरपालिकाद्वारा सञ्चालित कलेजहरू खप विश्वविद्यालय स्थापना र सञ्चालन गर्ने उद्देश्य राखी अगाडि बढिरहेको बताउनुभयो ।

खप विश्वविद्यालयको विधेयक संसदमा दर्ता भए पनि छलफल अगाडि नबढेको सरकारसँग गुनासो राख्दै

मन्तव्य राख्नु हुँदै नेमकिपा अध्यक्ष एवं सांसद बिजुक्छे, सांसद सुवाल, प्रा.डा. श्रेष्ठ, पूर्व राजदूत प्रा.डा. आचार्य र निर्वाचन आयुक्त गुरुङ

“Creation of predecessors — Our art and culture”

उहाँले भन्नुभयो, 'राणा शासनमा जस्तै सरकारमा गएका पार्टीहरूले जनताका छोराछोरीलाई उच्च शिक्षाको अवसरबाट वञ्चित गराउनु हुन् ।'

निर्वाचनको लागि संसदबाट निर्वाचन आयोग मतदाता सङ्कलन, कसुर तथा सजाय, स्थानीय तह निर्वाचन विधेयक पारित भएको उल्लेख गर्दै उहाँले ती विधेयकहरूमा निर्वाचन मिति तोक्ने, निर्वाचनमा निष्पक्षतामा असर पर्ने गरी आचारसंहिताको उल्लङ्घन गर्ने उम्मेदवारको उम्मेदवारी रद्द गर्ने, ट्रेड युनियनमा संलग्न कर्मचारीलाई निर्वाचनको काममा खटाउन नहुने बताउनुभयो ।

उहाँले विदेशी रकम पाउने एनजीओ र आईएनजीओलाई निर्वाचन पर्यवेक्षण गर्न दिन नहुने, ६-६ महिनामा स्थानीय निकायमार्फत मतदाता शिक्षा सञ्चालन गर्ने, निर्वाचन आयोगले गृहमन्त्रालयको सट्टा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयमार्फत नेपाल सरकारसँग सम्पर्क गराउने प्रावधानलगायतको संशोधन नेमकिपाले पेश गरेको तर निर्वाचन स्वच्छ र निष्पक्ष बनाउन नचाहेका शासक दलहरूले नेमकिपाको संशोधनलाई अस्वीकार गरेको बताउनुभयो ।

नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठानका प्राज्ञ प्रा.डा. राममान श्रेष्ठले भक्तपुर नगरपालिकाले शैक्षिक संस्थाहरू सञ्चालन गरेको अनुकरणीय कार्य भएको बताउनुभयो ।

नपाद्वारा सञ्चालित शैक्षिक संस्थाहरूमा सहयोग गर्न आफू तयार रहेको चर्चा गर्दै उहाँले ख्वप विश्वविद्यालय स्वीकृतिको लागि भक्तपुरका जनता जागृपने आवश्यकता औँल्याउनुभयो ।

चीनको लागि नेपालका पूर्व राजदूत प्रा.डा.राजेश्वर

मुख्य अतिथि सांसद बिजुक्छेबाट प्रदर्शनी उद्घाटन हुँदै

आचार्यले विद्यार्थीको परीक्षा नतिजा राम्रो भयो भने अरु क्रियाकलाप पनि राम्रो हुने उल्लेख गर्दै भन्नुभयो, 'ख्वप उच्च मावि र कलेजको प्रगति सराहनीय छ ।'

देश र जनतामा समर्पित शिक्षा नभए देश सङ्कटमा पर्ने विचार राख्दै उहाँले देशकै आन्तरिक स्रोत-साधनलाई उपयोग गर्ने दृष्टिले शिक्षा दिनुपर्ने आवश्यकता औँल्याउनुभयो ।

निर्वाचन आयोगका आयुक्त दोलखबहादुर गुरुडले ख्वप उच्च मावि र ख्वप कलेज भक्तपुरको

मात्र शिक्षालय नभई नेपालकै शिक्षालय भएको चर्चा गर्नुभयो ।

शिक्षा जीवनोपयोगी, समाजोपयोगी, सीपमूलक र नैतिकवान हुनुपर्छ, उहाँले भन्नुभयो ।

आवधिक निर्वाचन नै प्रजातन्त्रको गहना हुने बताउँदै आयुक्त गुरुडले भन्नुभयो, 'निर्वाचन आयोगलाई गृहमन्त्रालयअन्तर्गत राख्नु हुन्न, निर्वाचनको मिति तोक्ने अधिकार निर्वाचन आयोगलाई दिनुपर्छ ।'

प्रमुख जिल्ला अधिकारी द्रोण आचार्यले शिक्षामा गुणास्तर हुनु भनेकै राष्ट्रको समृद्धिको आधारशिला तयार हुनु हो भन्नुभयो ।

भक्तपुर नगरपालिकाका कार्यकारी अधिकृत रोहितराज पोखरेलले भक्तपुर 'शैक्षिक हब' को रूपमा विकास हुँदै गएकोमा खुशी व्यक्त गर्नुभयो ।

कलेजका प्राचार्य रूपक जोशी र ख्वप उच्च माविका प्राचार्य प्रकाशकुमार श्रेष्ठले वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्नुभएको कार्यक्रममा जिल्ला शिक्षा अधिकारी अर्जुनबहादुर रायमाझीले पनि शुभकामना दिनुभयो । कार्यक्रममा उत्कृष्ट विद्यार्थी, वार्षिकोत्सवको अवसरमा आयोजित विभिन्न प्रतियोगितामा

प्रजिअ आचार्य, कार्यकारी अधिकृत पोखरेल, जिशिअ रायमाझी र प्राचार्यद्वय जोशी र श्रेष्ठ

तस्बिरहरू : ख्वप कलेज

कार्यक्रमका सहभागीहरू

विजयी विद्यार्थीहरूलाई अतिथिहरूले पुरस्कार वितरण गर्नुभएको थियो ।

कलेज तथा उच्च माविमा दस वर्ष सेवा पूरा गरेका शिक्षक तथा कर्मचारीहरूलाई प्रमुख अतिथि बिजुकछले कदरपत्र प्रदान गर्नुभएको थियो ।

उद्घाटन कार्यक्रमपछि शैक्षिक प्रदर्शनी सुरु भएको थियो । प्रदर्शनीको क्रममा युवा कवि दामोदर सुवाल, निरज लवज, शिक्षक कोमलप्रसाद फुयालगायत विद्यार्थीहरूले कविता वाचन गर्नुभएको थियो ।

वार्षिकोत्सवको अवसरमा गरिएको शैक्षिक प्रदर्शनी माघ २६ गते बुधवार सम्पन्न भयो । प्रदर्शनी हजारौं सङ्ख्यामा सहभागी विद्यार्थी, अभिभावक तथा अन्य सर्वसाधारणले रुचिपूर्वक अवलोकन गरेका थिए ।

कलेजका बी.एस्सी तथा एम.एस्सीका इञ्चार्ज रवीन्द्र ज्याखले पहिलो दिनमा प्रदर्शनी राम्ररी हेर्न नपाए पनि दोस्रो दिनमा मञ्जाले प्रदर्शनी अवलोकन गरेको बताउनुभयो । सबै स्टलहरू राम्ररी हेर्दा साढे ४ घण्टा लागेको उहाँले जानकारी दिनुभयो । विद्यार्थीहरूले आफ्नो स्टलको बारेमा बुझाउँदा आफूले मिहेनत गरेर पढाएको कुराको प्रतिफल पाएकोमा

ज्याखले खुसी व्यक्त गर्नुभयो । हरेक सालझैं यस वर्ष पनि विद्यार्थीहरूले एकदमै उत्साह र मिहिनेतसाथ आफ्नो कर्तव्य निभाएको उहाँको भनाइ थियो ।

अघिल्लो वर्षमा व्यवस्थापन, मानविकी र शिक्षाशास्त्र संकायको कममात्र स्टल हुने गरेकोमा यसपालि विगतको तुलनामा बढी थियो ।

‘कुनै सामानको प्रयोग नगरी विद्यार्थीहरूले चाट बनाएर सिद्धान्त मात्र भए पनि लेखेका छन् । यसले गर्दा विद्यार्थीले परीक्षामा सहयोगी हुने आशा गर्न सकिन्छ ।’ प्रदर्शनीका संयोजक ख्वप कलेजका प्राचार्य रूपक जोशीले बताउनुभयो । प्रदर्शनीस्थलमा अवलोकनकर्ताको बिहान १०:०० बजेदेखि नै लर्को लागेको थियो ।

वार्षिकोत्सवकै अवसरमा ख्वपमा रक्तदान कार्यक्रम पनि भएको थियो । रक्तदानमा २१५ जनाले रगत दान गरेका थिए ।

त्यसै कविता वाचन कार्यक्रम पनि आयोजना गरिएको थियो । कवितावाचनमा श्यामकृष्ण खुलिमुली, एल.के. सुन्दर, सुसन बस्नेत, शालिकराम दुलाल, रेखा न्यौपाने, प्रजा ढुङ्गाना, रेस्मा थापालगायतले आफ्नो कविता वाचन गरेका थिए ।

दोस्रो चौमासिक सार्वजनिक सुनुवाइ सम्पन्न

भक्तपुर नगरपालिकाले सम्पन्न गरेका विकास निर्माण तथा सेवा प्रवाहसम्बन्धी काम कारबाहीबारे जानकारी दिन फागुन २७ गते खवप कलेजको सभा हलमा दोस्रो चौमासिक सार्वजनिक सुनुवाइ कार्यक्रम सम्पन्न भयो। कार्यक्रममा सरोकारवाला, सेवाग्राही तथा नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूको बाक्लो उपस्थिति रहेको थियो।

कार्यक्रममा भक्तपुर नगरपालिकाका कार्यकारी अधिकृत रोहितराज पोखरेलले भक्तपुर नगरलाई सफा गर्न नगरवासीहरूको पनि उत्तिकै दायित्व रहेको बताउनु हुँदै आगामी दिनमा भक्तपुरलाई अझ स्वच्छ सफा बनाउन नगरवासीहरूको निरन्तर सहयोग जारी रहने अपेक्षा गर्नुभयो।

महानगरीय प्रहरी परिसर भक्तपुरका प्रहरी नायब उपरीक्षक कृष्ण प्रसाईले कार्यक्रम सफलताको कामना गर्नुहुँदै भक्तपुर सांस्कृतिक नगर भएकोले सफासुन्दर राख्न आवश्यक भएको औल्याउनु भयो।

प्रशासन शाखा प्रमुख अम्बिका धौभडेलले कार्यक्रमको उद्देश्यमाथि प्रकाश पाउँ विगत ४ महिनामा भएगरेका

कार्यहरूको संक्षिप्त विवरण प्रस्तुत गर्नुभएको थियो। उहाँले सरोकारवालाको रायसुझाव सङ्गलन गरी त्यसका लागि आवश्यक निर्णय लिई परिमार्जन गर्ने र अहिलेसम्म २३ वटा योजनाका निम्ति उपभोक्ता समिति गठन भएको बताउनुभयो।

भक्तपुर नगरपालिका कर्मचारी एशोसियसनका अध्यक्ष गौतमप्रसाद लासिवाले २०४६ सालको जनआन्दोलनका शहीदहरूको परिवारका सन्तानहरूलाई प्राथमिक कक्षादेखि हालसम्मको पढाईमा नगरपालिकाले सहयोग गरिरहेको

कार्यकारी अधिकृत पोखरेल, प्रनाउ प्रसाई, प्रशासन प्रमुख धौभडेल, कर्मचारी एसोसियसनका अध्यक्ष लासिवा र स्वप कलेजका प्राचार्य जोशी

प्राचार्यत्रय श्रेष्ठ, दुवाल र माक, योजना शाखा प्रमुख न्याइच्यार्ई र पर्यटन अधिकृत सुवाल

“Creation of predecessors — Our art and culture”

सहभागीहरू तुल्सीलाल बासुकला, माहिलाबाबु घोला, सुरेश सैजु, पृथ्वीकुमार प्रजापति र रमेश न्याइच्याई

सहभागीहरू उकेश शाही, महेन्द्र सायमली, विश्वराज शिल्पकार र गंगाराम ज्यास्व

जानकारी दिनुभयो। साथै उहाँले आगामी दिनमा पर्यटकीय शौचालयलाई शौचालय मात्र होइन सूचना केन्द्रको रूपमा पनि विकास गर्न लागेको बताउनुभयो।

कार्यक्रममा ख्वप कलेजका प्राचार्य रुपक जोशी, ख्वप उच्च माध्यमिक विद्यालयका प्राचार्य प्रकाशकुमार श्रेष्ठ, ख्वप कलेज अफ इन्जिनियरिङका प्राचार्य सुनील दुवाल र ख्वप इन्जिनियरिङ कलेजका प्राचार्य सुजन माकले आ-आफ्नो शिक्षालयको कार्यक्रम, बजेट, नतिजा र अन्य गतिविधिबारे जानकारी दिनुभएको थियो।

कार्यक्रममा उपस्थित सहभागीहरू तुल्सीलाल बासुकला,

माहिलाबाबु घोला, सुरेश सैजु, पृथ्वीकुमार प्रजापति, रमेश न्याइच्याई, उकेश शाही, महेन्द्र खायमली, विश्वराज शिल्पकार, गंगाराम ज्याख्वले सम्पदा पुनःनिर्माण, हनुमन्ते खोलाको सरसफाइ, पर्यटक बसपार्कलगायत शहीद परिवारको गुनासाका विषयहरूमा विभिन्न प्रश्न र जिज्ञासाहरू राख्नुभएको थियो। सहभागीहरूको प्रश्नको योजना शाखा प्रमुख श्रीकृष्ण न्याइच्याई, पर्यटन अधिकृत दामोदर सुवालले जवाफ दिनुभएको थियो।

कार्यकारी अधिकृत रोहितराज पोखरेलको सभापतित्वमा भएको कार्यक्रमको सञ्चालन 'भक्तपुर' मासिकका सम्पादक लक्ष्मण जोशीले गर्नुभएको थियो।

कार्यक्रमका सहभागीहरू

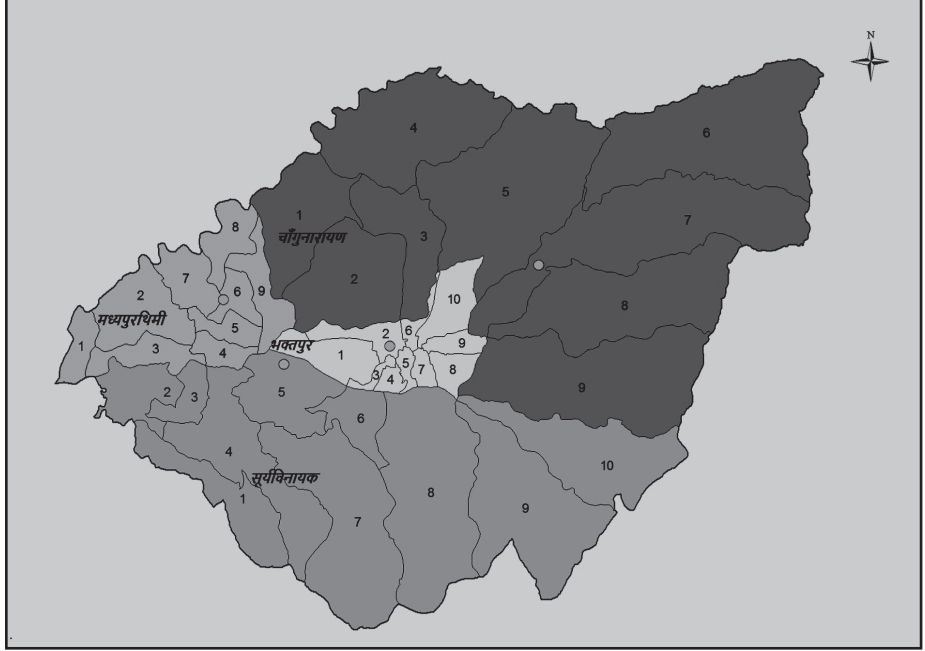
(तस्बिरहरू : पर्यटक सूचना केन्द्र)

“Creation of predecessors — Our art and culture”

भक्तपुर नपामा वडा विभाजन र वडा सचिवको व्यवस्थापन

वैशाख ३१ गते हुने स्थानीय तहको निर्वाचनको लागि सरकारले स्थानीय निकाय विघटन गरी स्थानीय तह व्यवहारमा ल्याएको छ । नयाँ संरचनाअनुसार भक्तपुर नगरपालिकामा १७ वडा भएकोमा अब १० वडामात्र कायम गरिएको छ ।

भक्तपुर नगरपालिकाले नयाँ संरचना अनुसार वडा सचिवहरूको जिम्मेवारी हेरफेर र व्यवस्थापनका साथै वडा कार्यालय रहने स्थान पनि तय गरेको छ ।

नयाँ वडा	साविक वडा नं.	वडा सचिव	प्रशासन सहायक	वडा कार्यालय
१	१७	दामोदर लिती	चन्द्रकृष्ण अवाल	भावाचो मिनिबस सेवा समितिको कार्यालय (साविकको वडा नं १७ को वडा कार्यालय)
२	१० र १५	लक्ष्मीप्रसाद दुवाल	बुद्धिप्रसाद दुवाल	त्यासी (साविकको वडा नं १० को वडा कार्यालय)
३	१३ र १६	विश्वराम सिंबुजार	गणेशराम सुवाल	वंशगोपाल (साविकको वडा नं १६ को वडा कार्यालय)
४	१२ र १४	साहिला वैद्य	इन्द्रप्रसाद मचामसी	तालाक्व (साविकको वडा नं १२ को वडा कार्यालय)
५	८ र ११	पाण्डव सुवाल	काशिराम प्रजापति	भगवतीस्थान (साविकको वडा नं ११ को वडा कार्यालय)
६	५ र ९	जीतबहादुर साइजू	योगेश्वर श्रेष्ठ	भोलाखै (साविकको वडा नं ५ वडा कार्यालय)
७	६ र ७	विजय लोहला	नन्दकृष्ण श्रेष्ठ	गोल्मटी (साविकको वडा नं ७ वडा कार्यालय)
८	२	राजेश दिस्ती	हरिप्रसाद ज्ञामरु	लिवाली (साविकको वडा नं २ वडा कार्यालय)
९	१ र ३	पुण्यराम लाखा	विनोद थापा	तचपाल (साविकको वडा नं ३ को नयाँ वडा कार्यालय)
१०	४	गोविन्दराम थुसा	रामगोपाल दुवाल	कमलविनायक (साविकको वडा नं ४ कार्यालय)

“Creation of predecessors — Our art and culture”

नर्सहरूले सेवाभावले काम गर्नु आवश्यक

भक्तपुर नगरपालिकाद्वारा सञ्चालित छवप बहु-प्राविधिक अध्ययन संस्थानबाट नर्सिङ्ग विषयमा दशौं समूहमा उत्तीर्ण विद्यार्थीहरूलाई बधाई तथा तेह्रौं समूहका नयाँ विद्यार्थीहरूको अभिमुखीकरण कार्यक्रम फागुन ६ गते सम्पन्न भयो ।

कार्यक्रममा नेपाल मजदुर किसान पार्टीका अध्यक्ष एवं सांसद नारायणमान बिजुक्छे (रोहित) ले जनताको सेवाको भावनाले काम गर्नुपर्ने बताउँदै सबै नेपाली भाषालाई सम्मान तथा प्राथमिकता दिई गीत, सङ्गीत प्रस्तुत गर्नुपर्ने बताउनुभयो । उहाँले नर्सिङ्ग विषयमा उच्च शिक्षा अध्ययन अध्यापनको स्वीकृतिको लागि संस्थानले प्रक्रिया अगाडि बढाउनुपर्ने र संस्थानको गतिविधि समेटेर स्मारिका प्रकाशन गर्नुपर्ने सुझाव दिनुभयो ।

छवप बहु-प्राविधिक अध्ययन संस्थानका सञ्चालक समितिका अध्यक्ष प्रेम सुवालले भक्तपुर नगरपालिकालाई २५ शैयाको अस्पताल सञ्चालन गर्न जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयबाट स्वीकृति प्राप्त भएको जानकारी गराउनुभयो । उहाँले देशमा रोजगारी नहुँदा दक्ष जनशक्ति विदेश जान बाध्य भएको औल्याउँदै देशको विकासको लागि स्वदेशमै रोजगारीको व्यवस्था गर्नुपर्ने कुरा संविधानमा उल्लेख गराउन

आफूहरूले संशोधन राखेको तर सरकारमा गएकाहरूले नमानेको बताउनुभयो ।

जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयका केशवराज पण्डितले भक्तपुर नगरपालिकाले शिक्षा र स्वास्थ्य क्षेत्रमा गरेको उदाहरणीय कार्यको सबै नगरपालिका तथा क्षेत्रबाट अनुशरण गर्नुपर्ने बताउनुभयो ।

कार्यक्रममा संस्थानका प्राचार्य डा.रत्नसुन्दर लासिवा, उत्तीर्ण विद्यार्थीहरूको तर्फबाट शीला प्रजापति र नवआगन्तुक विद्यार्थीहरूको तर्फबाट पुनम राईले मन्तव्य दिनुभयो । सो कार्यक्रमको सभापतित्व संस्थानको नर्सिङ्ग विभागका प्रमुख सुमित्रा बुढाथोकीले गर्नुभएको थियो ।

कार्यक्रममा पाटन अस्पतालका नर्सिङ्ग निर्देशक बैदेही वैद्य, भक्तपुर अस्पतालका नर्सिङ्ग निर्देशक सावित्री पौडेल, भक्तपुर क्यान्सर अस्पतालका निर्देशक प्रकाशराज न्यौपाने, छवप इन्जिनियरिङ्ग कलेजका उप-प्राचार्य ड. रजनी श्रेष्ठले पनि मन्तव्य राख्नुभएको थियो ।

कार्यक्रममा परोपकार प्रसूति तथा स्त्री रोग अस्पतालका निर्देशक प्रा.डा.अमिरबाबु श्रेष्ठको पनि उपस्थिति थियो । कार्यक्रममा विद्यार्थीहरूको सांस्कृतिक विधाहरू पनि प्रस्तुत गरिएको थियो ।

संसदीय अनुगमन टोलीद्वारा भक्तपुर निरीक्षण

संसदको विकास समितिअन्तर्गतका सांसदहरूको भक्तपुरको सम्पदा पुनःनिर्माण अनुगमन टोलीसँग फागुन २३ गते भक्तपुरमा छलफल गर्दै नेपाल मजदुर किसान पार्टीका सांसद प्रेम सुवालले भक्तपुरको सम्पदा पुनःनिर्माण कार्य स्थानीय जनताको उपभोक्ता समितिमार्फत आर्थिक अनुशासन, मितव्ययी र पारदर्शी ढङ्गले भइरहेको उल्लेख गर्नुभयो ।

सोही अवसरमा सांसद सुवालले सम्पदा पुनःनिर्माणको लागि आवश्यक सालको काठ उपलब्ध नभएकोतर्फ टोलीको ध्यानाकर्षण गराउनुभयो ।

सांसद सुवालले सम्पदा पुनःनिर्माण कार्य ठेक्कापट्टाभन्दा पनि अमानत वा उपभोक्ता समितिमार्फत गर्नुपर्ने आवश्यकता औल्याउँदै सम्पदा क्षेत्रमा डोजर र ट्रक गुडाएर पुनःनिर्माण गर्न नहुने विचार राख्नुभयो ।

समितिका सभापति सांसद रवीन्द्र अधिकारीले सम्पदा पुनःनिर्माणको लागि सरकारको तर्फबाट गर्नुपर्ने कामको सूची बनाएर समितिलाई उपलब्ध गराइए समितिले सरकारलाई निर्देशन गर्नसक्ने उल्लेख गर्नुभयो ।

समितिले भक्तपुरको लायकू क्षेत्र र चाँगुनारायण मन्दिरको पुनःनिर्माण कार्यको अनुगमन गरेको थियो ।

फोहोर छुट्याई संकलन गर्न विभिन्न क्षेत्रमा बाल्टिन वितरण

कमलविनायक

कमलविनायक बजार क्षेत्रमा फोहोर छुट्याई संकलन गर्न भक्तपुर नपा र स्थानीय कमलविनायक बजार समितिको आयोजनामा भक्तपुर नगरपालिकाद्वारा बाल्टिन वितरण कार्यक्रम माघ २२ गते एक समारोहबीच सम्पन्न भयो ।

कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि जननिर्वाचित वडाध्यक्ष चन्द्रबहादुर उलकले नगरको फोहोर सफा गर्न खर्च भइरहेको ठूलो धनराशीलाई न्यूनीकरण गर्न नगरवासीहरूले सहयोग गर्नुपर्ने बताउनु भयो ।

उहाँले फोहोर फोहोर नभई काम लिन सक्ने वस्तु रहेकोले कुहिने फोहोर हरियो बाल्टिनमा राखी कम्पोष्ट मल बनाई अर्गानिक खाद्य उत्पादन गर्न सक्ने र नकुहिने फोहोर रातो बाल्टिनमा राखी बेचबिखन गरेर आमदानी गर्न सक्ने बताउनु भयो ।

उहाँले ऐन, कानूनले बाटोमा फोहोर फाल्न नपाउने र गाडीमै संकलन गर्न बाल्टिन वितरण गरेको बताउनु भयो ।

उहाँले बाल्टिन वितरण गरिसकेपछि फोहोर बाटोमा फालेमा रु. पाँच हजारदेखि रु. एक लाखसम्म जरिवाना हुने भएकोले बजार समितिले पनि अनुगमन गर्नुपर्ने बताउनु भयो ।

कार्यक्रममा भक्तपुर नगरपालिका श्यानिटेशन उपशाखा प्रमुख दिलिपकुमार सुवालले समस्या अरुमा होइन आफैमा भएको बताउँदै फोहोर जथाभावी फाल्दा त्यसको समस्या हामी आफैले भोग्नुपर्ने भएकोले फोहोर छुट्याई संकलन गर्नु परेको बताउनु भयो ।

उहाँले सफाई गर्ने कार्य नगरपालिकाको हो भन्ने धारणाले नगरवासीहरूमा जथाभावी फोहोर गर्ने बानी र व्यवहार रहेकोले सो परिवर्तन गर्नुपर्ने बताउनु भयो । दिगो फोहोर मैला व्यवस्थापनको लागि फोहोर छुट्याई त्यसलाई कुहिने फोहोर कम्पोष्ट मल र नकुहिने फोहोरमा कमी ल्याई पुनर्प्रयोग, पुनर्चक्रिय गर्नुपर्ने बताउनु भयो ।

स्थानीय कमलविनायक बजार समितिका अध्यक्ष तुल्सीराम श्रेष्ठको सभापतित्वमा भएको उक्त कार्यक्रममा समितिका सचिव जीतेन्द्र मुनिकर्मी, वडासचिव गोविन्दराम थुसा, वडानिरीक्षक रामकृष्ण प्रजापतिले पनि बोल्नु भएको थियो भने प्रमुख अतिथि चन्द्रबहादुर उलकले समितिका अध्यक्ष तुल्सीराम श्रेष्ठलाई बाल्टिन हस्तान्तरण गर्नु भएको थियो ।

गपली

त्यस्तै भक्तपुर नगरपालिका र गपली टोल सुधार

समितिको आयोजनामा फोहोर छुट्याई संकलन गर्न बाल्टिन वितरण र अभिमुखीकरण कार्यक्रम एक समारोहबीच माघ २२ गते गपलीमा सम्पन्न भयो ।

कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि भक्तपुर नगरपालिका कर्मचारी एशोसियसनका अध्यक्ष एवं पर्यटन अधिकृत गौतमप्रसाद लासिवाले २००६ सालमा सफाई अड्डाबाट सुरु भएको नगरपालिका २०३९ सालमा जननिर्वाचित प्रतिनिधि स्व. ज्ञानबहादुर न्याईच्याईबाट शुरु भई २०५४ मा एसियाको सफा शहरको रूपमा पुरस्कृत हुन सफल भएको बताउनु भयो । उहाँले स्थानीय जनताको सहयोगमा सफा भएको अवस्था कायम गर्नु हाम्रो दायित्व भएको बताउनु भयो ।

उहाँले फोहोर नगरेमात्र सफा हुने बताउँदै भक्तपुर नगर सफा गर्न छ करोड भन्दा बढी लाग्ने खर्च न्यूनीकरण गर्न सके विकास निर्माणले गति पाउने बताउनुभयो ।

कार्यक्रममा पूर्व जनप्रतिनिधि पृथ्वीकुमार प्रजापतिले पुर्खाले सिर्जेको सम्पत्ति हाम्रो कला संस्कृति भनेभै सरसफाइमा पनि उक्त नारा कायम गर्नुपर्ने बताउनुभयो ।

तारा मा.वि. व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष उपेन्द्र सुवालले सफाई कार्य गर्नेलाई हेपाहा प्रवृत्ति भएकोले ठूलो मूल्य चुकाउनु परेको विगतका कुरा सुनाउँदै श्रमलाई सम्मान गर्नुपर्ने बताउनुभयो । उहाँले निजी क्षेत्रले मासिक रु. २ सयदेखि ५ सयसम्म लिने गरेको बताउँदै डेरावालहरूलाई पनि फोहोरमैला व्यवस्थापनको अभिमुखीकरण गर्नुपर्ने बताउनु भयो ।

कार्यक्रममा श्यानिटेशन उपशाखा प्रमुख दिलिपकुमार सुवालले जापानमा सरसफाई गर्ने अनुभव सुनाउँदै फोहोरलाई माया गर्नुपर्ने बताउनुभयो ।

कार्यक्रममा वडानिरीक्षक रामकृष्ण प्रजापतिले भक्तपुर नगरपालिका वडा नं १४ गपली गणेश मन्दिरदेखि डोका फल्चासम्मको क्षेत्रमा कुहिने र नकुहिने फोहोर अलग अलग छुट्याई संकलन गर्नुपर्नाको कारण र फोहोर व्यवस्थापन बारे प्रस्तुतीकरण गर्नु भएको थियो ।

गपली टोल सुधार समितिका अध्यक्ष कृष्णभक्त अवालको सभापतित्वमा सम्पन्न भएको उक्त कार्यक्रममा वडासचिव रामगोपाल दुवाल, समितिका सदस्य रविन छुस्याकीले पनि बोल्नु भएको थियो ।

कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि लासिवाले गपली टोल सुधार समितिका अध्यक्ष अवाललाई बाल्टिन हस्तांतरण गर्नु भएको थियो ।

भक्तपुर नगरपालिकाको बैठक निर्णय

भक्तपुर नगरपालिकाका कार्यकारी अधिकृत रोहितराज पोखरेलको अध्यक्षतामा निम्न मितिमा बसेको बोर्ड बैठकका निर्णयहरू जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

मिति : २०७३ फागुन १८ गते, बिहीबार

निर्णयहरू

जानकारी दिने

KFW बाट १७ फेब्रुअरी २०१७ मा प्राप्त भएको प्रस्तावसहितको पत्रको जवाफ यस न.पा. को प.सं. २७३ च.नं. ३५१८ मिति २०७३/११/१५ गते अर्थ मन्त्रालय संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयमा पठाइएको जानकारी सम्पदा संरक्षण तथा पुनःनिर्माण समितिलाई जानकारी दिने निर्णय गरियो ।

भत्ता

यस नगरपालिकाका सम्पदाहरू पुनःनिर्माणको लागि आवश्यक प्राविधिक सहयोग गर्न गठन भएको प्राविधिक समितिका पदाधिकारीहरूलाई पुनःनिर्माण निर्देशक समितिका पदाधिकारीहरूलाई दिइए सरहको भत्ता उपलब्ध गराउने साथै उक्त समितिको बैठक महिनाको बढीमा ५ पटक बस्ने निर्णय गरियो ।

मुद्दती खाता

स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली २०५६ परिच्छेद ५ नियम २६५ को उपनियम १ अनुसार नगरपालिकाका कर्मचारीको अवकाशपश्चात् उपदान स्वरूप कर्मचारीहरूलाई दिन प्रत्येक वर्ष कम्तीमा एक महिना बराबरको रकम कर्मचारी कल्याण कोषमा राखी उक्त रकम नेपाल बैंकमा ४ प्रतिशत ब्याजमा जम्मा गर्दै आइरहेकोमा भक्तपुर श्रमिक बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाले कम्तीमा १० प्रतिशत ब्याज दिने गरी मुद्दती खातामा रकम जम्माको लागि अनुरोध भई आएको र भक्तपुर नगरपालिकाका कर्मचारीहरूमात्र सदस्य रहने गरी भक्तपुर श्रमिक बचत तथा ऋण सहकारी संस्था खोली कर्मचारीहरूको आर्थिक स्तर उकास्ने कार्य गरिरहेको र उक्त ऋण सहकारी संस्थामै नगरपालिकाका कर्मचारीहरूको विमा स्वरूप कट्टी हुने रकम पनि १० प्रतिशत ब्याजमा राख्दै आइरहेको साथै यस न.पा.को कर्मचारी कल्याण कोषको रकममा नेपाल बैंकले न्यूनतममात्र ब्याज दिएकोले आ.व.

२०७३/०७४ मा कर्मचारी कल्याण कोषमा जम्मा गर्ने रकममध्ये रु.१,००,००,०००/- (अक्षरूपी एक करोड मात्र) वार्षिक ११ प्रतिशत ब्याज लिने गरी उक्त रकम नगरपालिकालाई आवश्यक परेको समयमा फिर्ता दिने गरी भक्तपुर श्रमिक बचत तथा ऋण सहकारी संस्थामा १ (एक) वर्षको लागि मुद्दती खातामा रकम जम्मा गर्ने निर्णय गरियो ।

माछा बिक्रीबारे

सिद्धपोखरीको माछा बिक्री सम्बन्धमा यस भक्तपुर नगरपालिकाको वडा नं. १७ स्थित ऐतिहासिक सिद्धपोखरीमा रहेको माछा बिक्री गर्ने मिति २०७३/१०/२७ गते माग गरिएको सिलबन्दी कोटेशनहरूमध्ये सरम जुवा-३, रौतहटका श्री मीतेश नन्दन मिश्रले कबोल गरेअनुसार आफैले जालद्वारा निकाली प्रति कि.ग्रा. रु. २२५/- मा खरिद गर्ने शर्तमा निजलाई माछा मार्न स्वीकृति दिने मिति २०७३/११/३ को कर उपशाखाको टिप्पणी सदर भएकोमा सोलाई अनुमोदन गर्ने निर्णय गरियो ।

सार्वजनिक सुनुवाई

स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन २०५५ आर्थिक प्रशासन नियमावली र सुशासन व्यवस्थापन सम्बन्धी ऐन र तत्सम्बन्धी नियमावलीहरूअनुसार यस न.पा.को आ.व.२०७३/०७४ फागुनसम्ममा सम्पन्न गरेका विकास निर्माण, सेवा प्रवाह सम्बन्धमा मिति २०७३/१२/७ गते विहान ११.०० बजे, ख्वप कलेज, देकोचामा दोश्रो सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम आयोजना गर्ने निर्णय गरियो । उक्त कार्यक्रमको संचालन 'भक्तपुर' मासिक पत्रिकालाई जिम्मा दिने । कार्यक्रमपश्चात् निर्धारित ढाँचामा १५ दिनभित्र प्रतिवेदन पेश गर्ने ।

अज्ञानीहरू रोगदेखि डराउँछन्
मूर्खहरू रोगलाई बेवास्ता गर्छन्
बुद्धिमानहरू रोगदेखि सतर्क रहन्छन्
सफा गर्ने बानी बसालौं
रोगदेखि टाढा बसौं ।

Vj kbφof rf§fϕ b/af/

ओम धौभारी

स्वनिगया यॉ, यलय व ख्वप स्वंगु लायकुलीई यक्व यक्व ज्वःलागु सम्पदा दयोच्चंगु सकसिनं स्यु । छगु इलय श्व स्वंगु देया जुजुपिनिगु दथुई धेंधेंबल्ला हे जुगु इलय थथे स्वंगु लायकुली छगु हे कथंया छगु हे नांया यक्व सम्पदा त दयेकेगु ज्या जुल । यॉ, यल व ख्वपया लायकूयाता स्वयेबलय् श्व खॉ बांलाक खानेद । स्वंगु लायकूलीई च्वंगु थी थी दरबार, हिटी, पुखु, फल्चा, दवु, सत, देग, लुहिटी, तगो गां नापनापांया मेमेगु यक्व सम्पदा त थुकिया दसी ख । उकिई छगु न्हिथने मःगु सम्पदा चौक्वाथ दरबार नं ख । थुकियाता चौकोट दरबार नं धायेगु चलन द । चौक्वाथ वा चौकोट दरबारया अर्थ चाकछीं प्यंगु क्वाथ (किल्ला) दगु दरबार धायेगु क्यं । थुगु दरबार युद्धया इलय मालिगु हातहतियार मुंकेगु निसें युद्धया इलय छयला बुयला जुईगु थाय ख । नेपाःया इतिहासय् थःचवनेगु दरबार याता हे विशेष सामरिक महत्त्व बियो वगु इतिहासं क्यं । मल्लकालया पुर्वाद्वय् जुम्लाया शासकतयसं लिसें डोयतयसं तक ख्वपय् आक्रमण यवगु इलय थानाया त्रिपुर दरबारय हे आक्रमण यागु पाखें श्व खॉ सिइकेज्यु । थुखे यक्ष मल्ल लिपाया इलय यॉ, यल व ख्वपया लायकूलीई जुजुपुं चवनिगु थीथी दरबार निसें

युद्धया इलय छयलिगु बिस्कं दरबारया रूपय चौक्वाथ दरबार दगु जुयो चोना । नेपाःया इतिहासय् दक्कले न्हापां चौक्वाथ दरबार दयेकेगु श्रेय यलया जुजु सिध्दीनरसिंह मल्लयाता बियेगु याई । उम्हा जुजुनं ने.स. ७९५ य् यलय चौक्वाथ दरबार दयेकगु इतिहासय् न्हिथड तगु द । यॉदेय् पाखे यलदेय्याता स्वतन्त्र यायेगु इवलय थःमां लालमतिदेवीया अभिभावकत्वय सिध्दीनरसिंह मल्ल नं यल देय् याता स्वतन्त्र यानालीं यल देय् याता सामरिक दृष्टिकोणं बलाकेगु तातुड चौक्वाथ दरबार दयेकगु खानेद । थुखे यॉदेशय् धसा चौक्वाथ दरबारया उलि तथ्य पिहाँवगु मरु । यँया लायकू छगुलीं हे सामरिक हिसावं बल्लागु जुयो थथे बिस्क चौक्वाथ दरबार मरुगु जुयेफ । बरु स्वनिगः त्याकेधुक गोर्खाली जुजु पृथ्वी नारायण शाह नं यॉ लायकूलीई दयेके ब्युगु बसन्तपुर दरबारय हे प्यखे प्यगु टावर बुर्जा दगु हे चौक्वाथ दरबारया स्वरूप थें च्वं । श्वहे सन्दर्भय् छगु इलय् नेपालमण्डलया राजधानी जुयोच्चंगु ख्वपदेया चौक्वाथ दरबारया इतिहास मालेगु कृतः श्व आलेखय् मू आजु ख । श्व अपगु ज्या मखु । अ तक चौक्वाथ दरबारया पुर्वक इतिहास मालेगु कृतः मजुगु जुयो अले ख्वपया चौक्वाथ दरबार चा तलय् ल्हाये धुकगु जुयो दुयंक अध्ययन अनुसन्धान यायेता उलि अपु मजु ।

श्वहे भ्रुवलय ख्वपया मल्लकालीन इतिहासय लिच्छवी जुजु आनन्ददेव नं त्रिपुर दरबार दयेकगु आपालं ऐतिहासिक प्रमाण त द । अले त्रिपुरयाता प्रशासनिक, राजकीय राजवास निसें युद्धय तक उपयोग जुगु नं उतिकक च्वछाये

हेनरी एम्ब्रोसियागु किपाय सानेदगु चौकोट दरबार

बहःजु। त्रिपुर थें ख्वपया इतिहासय् खनेदगु मेगु छगु दरबारया नां युथुनिमम् ख। श्व दरबारया विषयलय् उलि दुग्यंक्क तश्य मलुनी। ने.स.४४४ य् ख्वपय तलेजु भवानी पलिस्था जुगु खसां थुखे यक्ष मल्ल धुंका यक्व लिपा जक ख्वपय् थौकन्हयया लायकुया विकास जुल। थुकिई ख्वपया जुजु जर्गज्योर्ति मल्लया यक्व तधांगु ल्हा द। थुम्हा जुजु नं ने.स.७२३ निसें ७५९ तक राज्य यायेगु इवल्य तलेजु भवानी जःख यक्व सम्पदा निस्वनेगु निसें ख्वपया इतिहासय् दक्कले न्हापां

हेनरी एम्ब्रोसियागु किपाय खानेदगु चौकोट दरबार

चौक्वाथ दरबार दयेकेगु ज्या यागु ख। ख्वपदेया इतिहासय् थानाया लायकू न्हापानिसें हे शत्रुतयगु आक्रमणया मूलगु थाय जुयो बियगु हुनी सामरिक दृष्टिकोणं महत्त्वपूर्णगु लायकूनी चौक्वाथ दरबारया आवश्यकता कथं जर्गज्योर्ति मल्ल नं श्व दरवार दयेकगु खानेद। चौक्वाथ दरबार दुनेयागु भण्डारखाल पुखु व जःखया फल्चा वहे जर्गज्योर्ति मल्ल नं ने.स. ७५२ य दयेकगु खँ शिलापत्रय न्हिथड तःगु द। अथे खसा नेपाःया इतिहासय दक्कले न्हापां चौकोट दरबार ख्वपये हे दगु जुल। थुकिया श्रेय जर्गज्योर्ति मल्लयाता बियेमाल।

छगु द्या जक दगु श्व दरबार थौकन्हया ख्वप लायकुया पश्चिमपाखे अर्थात थथु, दथु व कुथु लायकूलीई कुथु लायकूली लाःगु खनेद। श्व दरबार थौकन्हय् भण्डारखाल धाईगु थासय दःगु ख। श्व दरबारया पूर्वपाखे मालतीचुक दरबार अले पश्चिमपाखे गुताजगु बसन्तपुर दरबार अवस्थित द। अथेतु श्व चौकोट दरबारया ल्युने दुमाजु चुक अले न्ह्योने चकांगु थाय द। श्व दरबारया लिक्कस लुँदेग दगु ख गुगु लिपा दुड वान। तलेजु भवानी दगु मूचुक निसें थीथी चुक जुयो चौकोट दरबार तक अपुक हे थ्यनीगु लाँपु तक द। श्वहे लाँ जुयो बसन्तपुर दरबार तक नं वाने ज्यु। जर्गज्योर्ति मल्ल नं दयेकगु श्व दरबार ख्वपया दक्कले लिपायाम्हा जुजु रणजित मल्लया इलय तक बांलागु अवस्थाय दगु सिङ्के ज्यु। गोर्खालीतयसं ने.स.८२६ कार्तिकय ख्वपय् आक्रमण यवगु इलय नगरया पश्चिमपाखेया इट्टाछे ध्वाका चायके मफयो

च्वंगु इलय जुजुया मथ्यापुं कायपुंस पूर्वपाखेया च्याम्हासिंह ध्वाखा चायेक बिल। अले गोर्खाली सेनात नगरय् दुँह वयो लायकु पाखे न्ह्यात। लायकु जःखया ततजःगु छें व चुकया प्वँलय च्वड मल्ल जुजुपुं नापां युद्ध यात। चुक चुकय च्वड ल्वायेता च्वडच्वपुं ख्वपया जुजु रणजित मल्ल, यँया जुजु जयप्रकाश मल्ल, यलया जुजु तेजनरसिंह मल्ल व मेमेपुं भारदार याना ५२ मनुत श्वहे चौक्वाथ दरबारय् थँहा वन। ख्वप यलया जुजुपुं

थाँहावने धुंक यँया जुजु जयप्रकाश मल्ल थँहा वाने त्यंबलय् गोर्खाली सेनातयसं कयेकगु तुप लड उम्हा जुजु घाइते जुल। घाईते जुम्हा जयप्रकाश मल्लयात आनातुं त्वःत थुखे रणजित मल्ल व मेमेपुं भारदार त श्वहे चौकोट दरबारया दक्कले च्वयेयागु तल्लाय च्वड गोर्खालीत नापा युद्ध ल्वात। थुखे तःतजगु छेंय व चुक चुकया प्वँलय च्वना गोर्खालीतयसं यक्व यक्व हे मनु तयता स्यागु अले दरवार लिक्कस च्वंगु इट्टाछें ध्वाखा जःखया जनताया छेंय गोर्खालीतयसं मि तयो ब्युगुलीं जनतात दरबारय वयो ख्वः वल। श्व इलय रणजित मल्लया खरिदार हेम नारायण नं रणजित मल्लयाता युद्ध दिकेता बारम्बार इनाप यात। जनताया दुःख स्वये मफयो रणजित मल्ल नं श्वहे चौकोट दरबारया इयालय नं तरवारय थःगु पगरी त्वयो पिने क्यनेवं गोर्खालीतयसं युद्ध दिकः विजेताया रूपय मःमःगु ब्यवस्था यात। तर थुखे ल्वापु दिड नेहु तक श्वहे चौकोट दरबार गोर्खालीतयसं थःगु ल्हातय काये मफत। बरु चौकोट दरबारय दुने च्वपु मल्ल सैनिकतयसं दरबार दुने नं गोर्खाली सेनातयत नापां ल्वड तुं च्वन। श्वहे भोक्कय गोर्खाली सेनातयसं चौकोट दरबारय मि तयो बिल। उकिं लिपा युद्ध पूर्ण रूपं दित। श्व मिं यड चौकोट दरबार गुलि क्षति जुल, उकि दुने च्वड युद्ध यड च्वपु सैनिक गुलि छु जुल, उकिया अ तक छुं विवरण पिहाँ वगु मरुनी। थुखे गोर्खाली तयसं ख्वप देय त्याके धुंक यँदिय यात देयया राजधानी यात। अले ख्वपदेय याता बेवास्ता यात। श्वहे इवल्य ता ई तक

चौकोट दरबार व मेमेगु सम्पदाय् राज्यया ध्यान वाने मफूत । मल्लवंशया पतन लिपा बवःगु तभ्वखाय लड थुगु चौकोट दरबार नं स्यन । उकिं लिपा वि.स. १९९० सालयागु मेगु तःभ्वखाय लःड चौकोट दरबार जगय थ्यंक दुं वान । उकिं लिपा श्व दरबार दयेकेगु कूत हे मजुल । अले श्व दरबारया दुने मेमेगु दरबार व भण्डारखाल पुखु दगु जुयो सुरक्षाया दृष्टिकोण नं पखः दड दुँह वानेता ल्वँहयागु छगु कलात्मक धवाखा तयोबिल । श्वहे पखःदुने चौकोट दरबारया अवशेष काथं यक्व यक्व सिंह त अ तक नं तयोतगु दनी । विशेष यड ने.स.१५४या तःभ्वखाचं चौक्वाथ दरबार व ख्वपया मेमेगु यक्व सम्पदा त स्यंगु जुल । श्वहे इवलय बेलायतं नेपाल्य भःम्हा डाक्टर हेनरी एम्ब्रोस ओल्डफिल्ड नं दयेकगु ख्वप दरबारया स्केचय श्वहे चौक्वाथ दरबारया छुं छुं बवः बांलाक खानेद । स्वताजःगु श्व दरबार बुर्जा शैलीयागु दरबार ख । गुकिई दक्कले क्वययागु तल्लाय दुँहा वानेगु स्वपा कलात्मक लुखा छुड तगु द । उकिई दथुया लुखा स्वयो सिथेयागु लुखा उपयोग जुगु खनेद । अथेतुं निगुगु तल्लाय बांवालागु तिकभ्या द । दथुई तपागु अले निखे सिथय चिचिपागु तिकभ्या तयोतगु द । श्व स्वयो च्वयेयागु तल्लाय कोसो इय त द । विशेष यड निगुगु तल्लाय ततपागु इय च्वये स्वगुगु तल्लाय थथे कोसो इय तयोतगु द । उकिं च्वयेयागु तल्लाय ताहाक प्वँल चिडतगु द । प्वँलया नेखेसिथय देगथे च्वंगु तल्ला दयेकतगु द । चाकच्छि प्यखेरै स्वये ज्युगु श्व थाय हे चौक्वाथ ख । प्यखेरं किल्ला दगु श्व दरबारया नां चौक्वाथ दरबार जुगु ख । श्व दरबारया चाकच्छी किल्लाय न्ह्याब्ले हतियार सहितया सेनात पः च्वडच्वंगु दई । अले युद्धया इलय यां श्व दरबारया भूमिका अभ अण्वई । युद्धय छ्यलाबुयला जुईगु थी थी ल्वाभ व मेमेगु हलंज्वलं त श्व हे दरबारय दुने तयेगु याई । अले शत्रुतयगु आक्रमणया केन्द्रबिन्दु नं श्व हे दरबार जुगु खानेद ।

चौक्वाथ दरबारया हर्ताकर्ता कथं जुजुया अति विश्वास दम्हा मनु याता नियुक्त यागुदई । उम्हा मनुयाता चौक्वाथभण्डिल धाई । चौक्वाथभण्डिल पद छगु कथं सेनापति हे ख । येँ यलय धसा श्व पदयाता चौतारा धायेगु यो । मल्लकालीन नेपाया इतिहासय येँ यल व ख्वपया चौक्वाथभण्डिल व चौतारा तयेगु इतिहास मालेगु इयलय श्व खाँ बांलाक न्हयोने वई । येँयागु इतिहासय जुजु प्रताप मल्ल लिपा जक चौतारातयगु बारे न्हिथड तगु द । चौतारा अनन्तसिंह, चौतारा मानसिंह, चौतारा लक्ष्मी नारायण जोशी तयगु नां न्ह्योने वई । थुखे यलया इतिहासय चौतारा तयगु बिस्क हे इतिहास द । यल

देया न्हापाम्हा चौतारा भगिरथ भैयां ख । छुं राजनैतिक कारणं थानाया चौतारात स्वनिग त्वःत सिन्धुपाल्चोकया छगु थासय च्वंवागु जुयो थायया नां हे चौतारा तक जुगु न्हिथाने बहःजु । थुखे ख्वपया इतिहासयधसा चौतारा मधसें चौक्वाथभण्डिल हे धायेगु यात ।

ख्वपदेया दक्कले लिपायाम्हा जुजु रणजीत मल्लयाया पालाय थाछे जोशी कृष्णसिंह चौक्वाथभण्डिल जुगु प्रमाण ख्वप लायकुया ने.स. ८७४ या छगु अभिलेखं क्यं । उलि जक मखु, ख्वपय छगु इलय थगु नांया ल्युने चौहान तइपुं मनुत द । छगु इलय गोंङ, उभाथाछे, राईठौर, हाडा तयसं चौहान थर तगु द । नासमनाया न्हुछे च्वंपु राजभण्डारीतयसं नं चौहान थर तगु द । तर चौहान बिस्क बिस्क थरयापुं मनुतयसं उपयोग यागुया ल्युने श्वहे चौक्वाथ दरबार ख । चौक्वाथ दरबारया प्यखेरै युद्धया निम्ती तयार जुयो च्वनिपुं हे चौहान ख । छगु कथं न्ह्याब्ले हातहतियार सहित तयार जुयो च्वनिपुं क्षत्रिय ख । चौक्वाथ दरबार चौक्वाथभण्डिल थें छगु इलय ख्वपदेय अन्तर्गत न्हयगु गां धयो भोंत, पलाँती, खडपु, धौख्य, सांगा, नाला व चौकोट गां दगु खानेद । चौकोट छःगु थजगु थाय ख, गुगु भोंतय नं पलाँती वानेगु लाँय लागु थाय ख । श्व थाय छगु डाँडाय च्वकाय द । श्व थायया उल्लेख मल्लकालय इलय हे थाय थासय जुगु द । मल्लकालया दक्कले लिपाया इलय गोर्खालीतयसं नेपाया थी थी थाय त्याकेगु इवलय चौकोट त्याकेता यक्व हे थाकुल । चाक चाकच्छीया थाय त्याके धुंक नं चौकोट कायेता गोर्खालीतयसं १५ न्हु तक युद्ध यायेमाल । अले गोर्खाली तयगु पक्षयापुं यक्व मनुत हाहात जुल । छम्हा गोर्खाली सैनिकं युद्ध नियमया अखत चौकोटया सेनापतियात ल्युने नं चुपी सुयो स्यड बिल । श्व खाँ थाना तये मःगुया छगु हे कारण वहे चौकोट ख । चाहे चौकोट दरबार जुयेम चाहे चौकोट गां जुयेम, सामरिक दृष्टिकोणं तसक्क महत्त्वपूर्ण जुगु थाना न्हि मथासें मगाः । उकि नं ख्वप लायकुया चौकोट दरबारया तधंगु महत्त्व द ।

लिधंसा ज्वलं

१. नेपालको ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक दिग्दर्शन - लिलाभक्त मुनंकर्मी
२. चौकोट दरबार - धनबज्र बज्राचार्य, पूर्णिमा, अंक १३, वर्ष २०२१, पृष्ठ ५१
३. त्रिपुर तथा युधुनिमम् राजकुल - प्रा.डा. पुरुषोत्तमलोचन श्रेष्ठ
४. भोज टु नेपाल - हेनरी एम्ब्रोस ओल्डफिल्ड
५. पृथ्वी जयन्ति स्मारिका २०६०
६. पूर्णिमा, अंक १३
७. पूर्णिमा, अंक ६१

; f:st[ts
effhgkl/sf/
; Dxɤhl

तेजेश्वर बालु गंगा:

विषय प्रवेश

समग्र जीवनकै सम्पूर्ण परिवेशलाई समेटनु संस्कृतिको आयाम बन्छ। जीवन स्वयम् बहुआयामिक चरित्र भएकोले सांस्कृतिक संचेतनाले जीवनका यावत् पक्षलाई समेट्छ। गर्भाधान क्रियादेखि श्राद्ध क्रिया कर्मसम्मको चासो यसको आफ्नै क्षेत्र बनेको छ। यसकारण खाद्य परिकार र भोजन संस्कार पनि सांस्कृतिक आयामका सरोकारभित्रकै सन्दर्भ बनेको छ।

जीवन पर्यावरण अनुकूल बाँच्छ। पर्यावरणअनुसार जे कुरा जीवनलाई फलिफाप हुन्छ त्यही नै मानिसले गर्न रुचाउँछ। पर्यावरणको विरुद्धमा मानिस बाँचन सक्दैन। त्यसैले संसारको कुनै पनि संस्कृति र संस्कारमाथि प्रकृति र पर्यावरणको ओजस्वी प्रभाव परेको हुन्छ। सम्वेबजी संस्कारमा पनि गहन पर्यावरणीय प्रभाव रहेको छ।

जीवन-विकास-क्रमले मानिसलाई सभ्य बनाउँदै लगे। सभ्य मानिसका समाजले सभ्यताको जग हाले। सभ्यता, त्यसकारण, मानव विकास क्रमले बसालेको कोसेढुङ्गो हो। परन्तु, यतिकैमा सभ्यताको मर्म खुल्दैन। कैयौं कोस पारिको कोसेढुङ्गो चिनेपछि बल्ल सभ्यताको स्वरूप पहिलिन थाल्छ। अनवरत लगनशील साधनाले सभ्यताको दिशाबोध

हुन थाल्छ। सम्वेबजी नेवार सभ्यताले जन्माएको खाद्य परिकार बन्छ।

सभ्यता र संस्कृतिको उत्तिकै घनिष्ठ सम्बन्ध छ। सभ्यता, यदि, जीवन-विकास क्रमको कोसेढुङ्गो भए संस्कृति जीवनकै अभिव्यक्ति बन्छ। नियालेर हेर्नुपर्छ : जीवनका प्रत्येक मोडका अभिव्यक्ति संस्कृतिका अनेक आयामभित्र अभिव्यक्ति पाउन खोजिरहेको हुन्छ अथवा मूर्त भइरहेकै हुन्छ। सम्वेबजी संस्कृतिलाई खाद्य परिकारका पर्यावरणीय प्रादुर्भावको रूपमा विवेचना गर्नु यस प्रयोजनको आशय बनेको छ।

पर्यावरणीय प्रभावकै कारण हो कि सम्वेबजी नेवार संस्कृतिका भोजन संस्कारका परिकारमध्ये एक बन्न पुगेको छ। भोजन संस्कारको परिकार बनेरै हो कि सम्वेबजीमा समाविष्ट पदार्थहरू अनेक प्रतीकात्मक वस्तु व्यञ्जन बन्न गएको छ। वस्तु व्यञ्जन वा व्यञ्जनीय वस्तुका रूपमा सम्वेबजीमा प्रयुक्त परिकारहरूमाथि विश्लेषण गर्दा अलिकति तान्त्रिक रहस्यमाथि छोइछिटो नगरी साध्य हुन्छ।

वास्तवमा सम्वेबजी संस्कार तन्त्र रहस्यदेखि मुक्त छैन पनि। तन्त्र साधनाकै शक्ति परिचय हो। शक्ति साधनाकै लागि मान्छेका पुर्खा र सन्ततिले अनवरत रूपमा थकानविहीन प्रयासका पाइलाहरू चाले, अनि चालिरहे। यस जमकौंले सम्वेबजी संस्कार या भोजन परिकारमा परेको पर्यावरणीय प्रभाव र प्रतीकात्मक रहस्योद्घाटन गर्न सके साथकर्ता पाएको महसुसी प्राप्त हुन पुग्छ।

परिचय

नेवार समाज, सभ्यता र संस्कृतिभित्र सम्वेबजीको आफ्नै परिचय छ - विशिष्ट परिचय। अभिष्ट पूजा-आजा, पुरश्चरण जयबलि आदिका अवसरमा नेवारहरू सम्वेबजी परिकार तयार गर्छन्। ईश्वरीय आराधनामा अर्पण गर्दछन्। सम्वेबजी एक विशिष्ट भोजन परिकार हो। यसको

परिचय शाब्दिक अभिव्यञ्जनामा पर्याप्त हुन्छ। यसको रसास्वादनबाटै मात्र यसको पूर्णता प्राप्त हुन थाल्छ। काठमाडौं प्रवेश गर्ने सबै सबैले एकपटक सम्वेबजी परिकारको रसास्वादन नगर्ने हो भने काठमाडौं पसेर पनि सांस्कृतिक खवाइबाट बञ्चित हुनु दुर्भाग्यपूर्ण ठहर्नेछ।

परिकार सामग्री

सम्हेबजीका मूल आधार रहेको परिकारमध्येका पहिलो तत्व चताय्मरी हो। चताय्मरी चामलको पीठोबाट बनाइएको एक प्रकारको सेता नरम अर्धवाष्पीकरण प्रकृयाद्वारा तयार पारिएको खाद्य पदार्थ हो। यसको आकार गोल हुन्छ भण्डै पृथ्वीकै अनुरूप अथवा चन्द्रमाकै बराबर त्यो पनि पूर्णिमाको साँझको पूर्णचन्द्र।

चताय्मरी माथि भुरमभुरम भुनें तिकिनबजी राखिन्छ। तिकिनबजी भन्नु तिकिनीमा कुटिएको च्युरा हुन आउँछ। तिकिनी भक्तपुर नजिकै पर्ने नीलबाराही स्थानस्थित एक सानु रमणीय गाउँ। त्यहाँका बासिन्दा यस कामका लागि प्रवीण थिए परम्परागत रूपमा र अझै छन्।

तिकिनबजी माथि ठीक बीचकै थुम्कोमा एकमुठी भुटेर साँधेको कालो भटमास, त्यसमै वरिपरि तारेको या काँचै साँधेको लसुनका पोटीहरू, यस्तै अदुवाका केही टुक्राटुकीहरू, एक डाडु पाकेको बोडी या सिमी, एक वटा उसिनेर तारेको फुल, एउटा सिङ्गो तारेको माछा, एक गाँस सेकुवा फलमासु, एउटा सिङ्गो बारा त्यो पनि मासको, अनि अलिकति हरियो सागको चिम्टि। बस यत्ति नै परिकार सम्हेबजीको। त्यसमाथि अर्को एक चताय्मरी खपुवा जसले सबै सबै परिकारलाई भित्र पारी ओढाएको होस्।

बस् यत्तिकैमा तपाईं सम्हेबजीका पारखी प्रधान बन्नु भएछ क्यार। पर्खनुस् अलि क्षण! नहतारिऔ क्यार! अझै एक थोक भन्ने बिसँछु। खै, खै त्यो अन्ति। कहाँ छ त्यो? जसमा मूस: ऐला भरेको हुन्छ! मूस: ऐला क्या मज्जा सतप्रतिशत शुद्ध घरमै पारेको मूलो रक्सी! यो विना सम्हेबजीको पूर्णता कहाँ हुन्छ र? लाग्छ, सुके सुकेका सम्हेबजीका ती सबै परिकारलाई रसाइ दिने मूल रस पदार्थ हो यो रक्सी, त्यो रक्सी!

कति मज्जा लाग्छ त्यो सम्हेबजी परिकार! क्या गजब लाग्छ यो रसवन्ती रक्सी - मूस: ऐला! लाग्छ, जीवन सदाबहार बन्छ - त्यो सम्हेबजीको सेवनले अनि एक चुस्की बेलाबखत मुखभरि त्यो भद्रकाली, भैरवी मतवाली रक्सी! त्यो सल्लिचा-माटाका प्याला-तान्त्रिक पात्र-मान्छेको खप्पड! सम्भनामै जिरिड जिरिड लाग्छ सारा शरीर सिरिड सिरिड!

प्रतीकात्मकता

जब संस्कार प्रतीकात्मक बन्छ रहस्यमय हुन पुग्छ। जब खुलु थाल्छ प्रतीक आफै भाषा बन्छ। विम्ब जब भाषा बन्छ त्यो आफै बोल्न थाल्छ। मात्र सुन्ने कान चाहिएको हुन्छ। मात्र विवेच्य विवेक चाहिएको हुन्छ। नेवार संस्कृति

प्रतीकवादी छ, अत्यन्त प्रतीकवादी। त्यही प्रतीक हो, अर्थ नखुल्लाले रहस्यवादी बन्छ। उही रहस्य हो, अर्थबोध विना अन्धविश्वासमा परिणति पाउँछ। उही परिणति हो, अन्धविश्वासमा अन्ध परम्परा कहलिन्छ। म यहाँ मन्त्रको जन्त्र फुक्न लागि रहेछु- प्रतीक र विम्ब बोधका बिगुल फुकेर, तान्त्रिक विम्बका व्याख्यान दिएर।

त्यो चताय्मरी जुन बनेको हुन्छ धरतीकै उपहार अक्षताका पीठोबाट गोलाकार खाद्य परिकारका पदार्थ। कति नरम नरम छ सेतो चन्द्रमाकै आकार। पृथ्वी र चन्द्रमाका विम्वात्मक साकार! धरतीले आफ्नै गर्भमा धारण गरी फलाएको चामलका दाना- अक्षता। त्यसैलाई पिँधेर बनाएको त्यो नरम नरम हलुंगो चामलको पीठो। चताय्मरी परिकार धरतीको विम्वात्मक आकार प्रकार। जसले मानवतालाई उपहार गन्यो अक्षता उसैबाट अर्को रूपमा चताय्मरी परिकार बनाएर पुनः उनै जगजननी पृथ्वी-माता- धरतीलाई उपहार गरिन्छ। जुन पदार्थ धरतीलाई चढाइन्छ ससम्मान उपहार- तिनैलाई प्रसादको रूपमा ग्रहण गरिन्छ। सोल्लास। यही त हुन्छ तान्त्रिक मतको अभिसार।

मात्र चताय्मरीको कुरो होइन। सम्हेबजीका सम्पूर्ण सरजामकै सरोकार यस्तै छ प्रतीकात्मक। तिकिनबजी पनि उही धानबाटै बनेको अर्को प्रकारान्त स्वरूप। तिकिनबजी यतिञ्जेल जीवन सार बन्छ नेवार संस्कृतिभित्र खुलेको परिकार सार! मानौं तिकिनबजी धरनी हुन्। अनेक थरिका सन्तानलाई गर्भभित्र धारण गरेकी जननी जगतमाता! उही तिकिनबजी जसको मध्ये थुम्कोमाथि अभिसार गरेका छन् कालभैरवरूपी एकमुठी कालो भैरवजस्ता भटमासका गोडागुडी। अब तिकिनबजी भद्रकाली हुन् मानौं उनमाथि भैरवरूपी भटमास मस्त अभिसार भरिरहेछन्। तन्त्रले यस्तै व्याख्या गर्छ। व्याख्यानले यस्तै तन्त्रको मन्त्र भेट्दाउँछ।

अदुवालाई हाँसको मासुकै रूपमा वरण गरिन्छ तान्त्रिक मतमा। हाँसको मासुमा पालु अर्थात अदुवा खुबै पोसाउँछ। यी दुई पदार्थ आपसमा अन्योन्याश्रित छन्। एक पदार्थ अर्कोलाई स्वादिलो बनाउँछ। स्वाद अनुपात मिल्दा प्रखर स्वादिलो बन्छ। लसुनका पोटी उस्तै फेरि। लसुनले माछा चिन्ने माछाहरूलाई निरुपित गर्छ। माछामा लसुन या लसुनमा माछा। नितान्त मिल्छ। लसुन पोटी पिँधेर माछाको मसला क्या मीठो बन्छ। लसुन तब त तान्त्रिक माछा बन्न पुग्छ र सम्हेबजीको सराजाम बन्छ र बनेछ।

मात्र पृथ्वी, आकाश, भैरव र भद्रकालीका प्रतिमान र विम्बमानको कुरो होइन! अपितु, अष्ट मातृकाकै कुरोको चुरो समाहित हुन्छ सम्हेबजी संस्कार भित्रका स्वादिलो

परिकारमा ! अदुवारूपी हाँस ब्रम्हायणीकै विम्ब बोक्छ । लसुनरूपी माछा सृष्टिको पहिलो भुल्का प्रथम अवतार प्रभु मत्स्य रूप धारण गर्छ । गुण, रूप र स्वभाव अनुकुल पारी विम्बबोधको विन्याश जसमाथि पनि निरूपित गर्न सकिन्छ । पुर्खाका ब्रम्ह - विवेकले तिनलाई भ्याए वा भेट्टाउन समर्थवान बनेर सांस्कृतिक विम्बका परिवेश तयार भए ।

गोलोगोलो मासको बारा मासुभन्दा पोसिलो भोजन परिकार बन्छ । निरामिष भोजन परिकार मासका बारा माहेश्वरीका प्रतीक बन्छ । माहेश्वरी आमिष होइनन्, निरामिष हुन् । उनी साकाहारी हुन् ! मांसाहारी होइनन् । पुर्खाले खाद्यान्न परिकारको परीक्षण गर्न थालेका प्रमाणका ज्वलन्त उदाहरणका मूर्तकथा यो सम्हेबजी संस्कारभित्रका आफू अमूक पदार्थ आफै बक्छन् र बक्ने सामर्थ्य राख्छन् आफैमा । मासु जतिकै पोषिला र ताकतिला गेडागुडीका गुण स्वभाव फेला पारी पुर्खाले निरामिष परिकार बनाए । सम्हेबजी, त्यसैले, मीन, मांस र मिथुनलाई समाहित गर्दा आमिष भोजन बन्छ त तिनलाई बहिष्कार गर्दा निरामिष भोजन परिकार पनि बन्छ ।

सम्हेबजी तन्त्रले मिथुनलाई नितान्त प्रश्रय दिएको छ । मिथुनको निचोड गर्भाधान र प्रजनन हो । प्रजननको प्रयोजनका लागि शक्तिको अनिवार्य अँगाले । निचोड भन्नु सार तत्त्व हो । सार भन्नु आखिरकै रूप लावण्य बन्छ । मिथुनले अण्ड-कोष वा डिम्बकै त सृजना गर्छ । मात्र कल्पना र परिकल्पना यसको साधना थिएन र रहेन । परन्तु, यसको अर्थ बोध र विन्याश वैज्ञानिक शाश्वततासित पनि उत्तिकै आबद्ध रहेको छ जति जैविक तत्त्वका तथ्य छन् ।

सम्हेबजी सन्तुलित भोजन परिकार मात्र होइन । यो त शक्ति सन्तुलनको आधार बनेको छ । मीन, मांस र मिथुन समावेश भए आमिष, नभए निरामिष भोजन परिकार बन्ने यो सम्हेबजी सीमान्तवादी धारणाका पक्षपाती छैनन् । मीन, मांस, मिथुनसहित आमिष रह्यो । ती तीन तत्त्व भिक्किदिए निरामिष भयो । कुरो यत्तिकैमा कहाँ इतिश्री हुन्छ ? हुन्न, हुन्न कबै हुन्न । अनि के त ? रत्यो नै के ? छन् रहस्य अर्भकै केही उद्घाटन गर्नुपर्ने ! अँ, मन्त्री र प्रधानमन्त्रीहरूलाई आमन्त्रण गर्हँ- समुद्घाटन गर्न । अहँ, असम्भव, हुनै सक्तैन । नेपोलियन बोनापार्ट बौरियुन् ! पर्वाह छैन र मलाई आरोप लगाऊन् - उनकै यी शब्द-वाणहरूले "असम्भव त मुखहरूको कोषमा मात्र फेला पर्छ !"

परन्तु, म भन्छु सम्हेबजी संस्कारभित्रका शक्ति सन्तुलनका आधार मै उद्घाटन गर्छु । यसमा राजनैतिक तानाबाना छैन । न त यसमा आर्थिक प्रलोभनकै पासो छ ।

सम्हेबजी त सम्हेबजी नै हो । यसमा थोरैमा धेरै रहस्य लुकेको छ । यति यति मानव सभ्यताका संवेग अटाएको छ । उति उति सांस्कृतिक संचेतनाका सन्देह निहित छ । सांस्कृतिक संचेतनाकै मर्म नै त ठहरियो यसमा अलिकति कल्पना, अलिकति तर्क, थोरथोरै विचार-विज्ञान, अलि कम बेसी पाक-संरचना अनि सीपालु मन-मस्तिष्क र हातका संयोजन छ । यही त हो संस्कृति र परिकार संरचनाका अर्थबोधहरू ।

यिनभन्दा बेसी अरु केही भए, म भन्छु ! छातीमा हात हालेर ! धरोधर्म, प्यारा दाजुभाइ दिदीबहिनीहरू ! सम्हेबजी सांस्कृतिक परिकारभित्र एउटा विशिष्ट भावधारा सलललल संवाहित छ - एक संलग्नताको, एक समर्पणको, एक पूजा-अर्चनाको सम्यक भोजन परिकार, सम्हेबजी जस्तै आपसी सम्मिश्रण र सद्भावनापूर्ण हिन्दु अनि बौद्ध सहअस्तित्वको अतिथ्यपूर्ण सामाजिक संरचनाको । यो सम्हेबजी, यसकारण, केवल खाद्य संस्कारकै परिचायक रहन्छन् र ठहरिन्छन् ! बरु सामाजिक रहन-सहन र धार्मिक सद्भावनाकै पनि ज्वलन्त प्रमाण बोकेका उदाहरण बन्छन् । योसोभन्दा भन्दै सम्भ्रान्ता पत्र पल्टन थालिरहेछ मनमा मेरो यहाँ । हो त नि जवाहरलाल नेहरूले आफ्नी छोरी इन्दिरा गान्धीलाई भनेथे ! "प्रियदर्शिनी छोरी ! तिमीसित कान हुनुपर्छ । ती ससाना बालुवाका कणहरू जसमा तिमी खेलिरहेछ्यौ त्यो नानी उमेरमा, ले पनि अनन्त दिशाबोधका मार्मिक भाका हालिरहेका हुन्छन् । कान खोलेर सुनिदिनुपर्छ ! सबै रहस्य बोध हुन थाल्नेछन् ।"

कति मार्मिक छन् पण्डित नेहरूका ती भाकाहरू । कति रसिला छन् यी सम्हेबजी परिकार परिधानहरू । एकाएक मेरा मनमा मृगसावकभै सम्हेबजी भोजन परिकारका एक एक दानाहरू आँखा अगाडि उफ्रन थाले । मानौं चतायमरी, ओ-बारा, मांस, मीन, मिथुन, तिक्निबजी, कालो भटमास, बोडी र हरियो साग मेरै सामु नाचदै उफ्रँदै हर्षोल्लास बकिरहेछन् । म यो हँ, म त्यो पनि हँ, मभित्र यो पनि छ, अनि छ त्यो पनि । यो मन यस्तै भावनाका तुनामुना त हो । यसमा अनेक भाव तरङ्गहरू तरङ्गित हुन्छन् । जसले त्यस तरङ्गलाई समाउन सके सम्हेबजी संस्कार परिकारकै संरचना गरे । सभ्यताका चिनेरी लाए । संस्कृतिका आयाम खोले । समाज उनकै बन्दा रहेछन् जसका सद्भावपूर्ण मनका आँखाका सँघारहरू खुल्दारहेछन् । मनभित्र अनन्त सँघारहरू हुँदा रहेछन् । यतिञ्जेल त हो सम्हेबजीकै सन्दर्भमा म आफ्नै अन्तरालका अनेक आयाम बोकेका अनन्त आँखाका ढोकाका सँघारहरू खोल्न उद्यत रहेको छु ।

साँच्चै, बोडी वा सिमीका कुरा त गन्थनै गन्थनमा मन्थन हुन बिर्सिएछ । नभोकिनु होस् है ! विस्तारै भन्छु ।

सुनसुन भाइ बैन्ही म केही भन्छु ! सिमी, बोडी, साग, आलु आदिको सवाई कहन्छु । सिमी र बोडीलाई उग्रचण्डीको रूपमा गहण गरिन्छ सम्वेबजी परिकार संस्कार । हुन पनि सिमी-बोडी ठिककै खाँदा पनि त यिनले उत्पात मचाउँछ पेटभित्र । यी गड्याङ्गुडुड मचाउँछन् उदरागनीलाई नै विचलित बनाई ! ठिकै त गन्या छ पुर्खाले सिमी, बोडीलाई उग्रचण्डीको प्रतीकात्मक गरेर । पच्छिमेलीहरू पनि त भन्ने गर्छन् उसरी कि बाल कविताले केटाकेटीपनको सम्भनाका पाना नै पलाई दिए यसरी:

Beans Beans musical food,

The more you eat the more you toot.

कति साम्प्यवर्ती छ पूर्वेली र पच्छिमेली संचेतना र विवेचना । जहाँ रहे पनि आखिर वस्तु गुण त उस्तै न हुँदा रहेछन् । पूर्व र पच्छिम एउटै गोलाईका दुई छेउ किनार न हुन् । त्यो पनि मानिसले कोरेको रेखा विन्दुहरू । यदि सत्य नै हुन् भने यी तथ्यहरू सम्वेबजी संस्कार किन र पो आफ्नै घेराबन्दीभित्र मात्र अटाइनु पर्छ ? म मैसित प्रश्नका पेटारो हाल्छु । म मेरै प्रश्नका पेटारो प्रश्नतापूर्वक फुकाउँछु । हो, सम्वेबजी भोजन परिकारलाई नेवार समाजको परिधि बाहिर विचरण गर्न दिनुपर्छ । यसको रहस्यलाई कुण्ठित पार्ने कुण्ठा मेरा होइनन् र छैनन् पनि । राम्रा, असल संस्कार अब त अकुण्ठित विश्वव्यापक बनाउने युग छएको छ । यसलाई दूर श्रवण साधन र दूरदर्शन साधन यन्त्रका माध्यमबाट निमेष भरमै विश्वव्यापी प्रसारण गर्न सकिन्छ । के बेर लाग्छ र यी शब्द विचारहरू र विचार बोकेका शब्दहरू एकै भिष्कामा एक गोलाईबाट अर्को गोलाईसम्म विचरण गर्न पुग्छन्, पुग्छन् ।

हरियो साग त वैष्णवी भइदिन्छ तन्त्रमय सम्वेबजी परिकारभित्र । वैष्णव वैष्णवी सम्भेर सागको स्वादन गरिन्छ ! ऊफ् ! किन पो होला ? क्या शब्द जंजाल ! क्या रंग जंजाल ! क्या भाव जंजाल ! क्या विचार जंजाल ! जंजालै जंजाल योय तन्त्र जंजाल ! जंजालै जंजाल यो मन्त्र जंजाल ! यो कस्तो दर्शन जंजाल ! त्यो कस्तो रहस्य जंजाल ! जंजालै जंजाल यो प्रकृतिको संरचना ! जंजालै जंजाल यो सांस्कृतिक प्रतीक र विम्ब जंजाल ! तर, तर..... सम्वेबजी, फवाँकै फवाँकमा फवाँकै जानुस् तपाईं ती सब जङ्ग अजङ्ग जंजाल पार गर्दै आनन्द विभोर हुनु हुनेछ । अभ त्यसमा तपाईं एक चुस्की ऐला-रक्सी चुस्कनुस् आनन्द अनुपम हुनेछ । आनन्द उत्सर्गमूलक अनुभव हुनेछ ! आखिर सबै सबै नै यी र ती जंजालहरू आनन्द-अनुभूतिकै निमित्त त संरचित छन् क्यार यहाँ !

हो, आनन्दको अनुभूति खातिर नै हुन् यी सबै प्रकरण र संस्कारहरू । यी सबै रचना हामी जस्तै मानवीय संचेतनाका ईश्वरीय देन हुन् । मानवीय संचेतनाभित्र ईश्वरीय लीला प्रदर्शित हुने भएरै हो यो सम्वेबजी संस्कारको समुदय हुन सकेको । ती देव र महादेवहरू, यी देवी र महादेवीहरू एक पछि अर्को अवतार हुन् जो उत्रिए यहाँ अनेक रूप, रंग र आकृतिमा । हो, यी सब हुन् प्रकृतिकै देन । प्रकृति स्वयम् जो विविधतापूर्ण छिन् ! तिनले हामीलाई बेला बेलामा यस्तै त्यस्तै बहु आयामिक वरदान दिएकी छिन् । सम्वेबजी परिकार संस्कार त्यस्तै उपज हो ! यसलाई कहाँ त्यसबाट विमुख देख्न सकिन्छ र ? आखिर सम्वेबजी परिकार भैं हामी मानिस सबै कुनै न कुनै गुणका बहुलता बोकिरहेका व्यावहारिक प्रकरण सिवाय अरु के त ?

म वैष्णव र वैष्णवी हरियो आकृति दर्शन हरियो तोरीको सागमा देख्न थालिरहेथें । यसैउसै बहकिएछु आफ्नै तरङ्ग भित्रका तरंगहरूमा । उफ् ! कति विचलन यो जिन्दगीमा ? कति तरल तरल छ यो जीवन आफूभित्रै पनि आफै हराउन सकिने गरी बहने । मलाई मेरो भाव तरङ्गहरूले छचल्काइरहेछन् ! हो, सम्वेबजीको साग तिनै वैष्णवी जतिकै हरियो - परियो छ । हो, हरियो - परियो पनि त ब्रम्ह जतिकै स्वस्थ हुनुपर्छ । नत्र के तादात्म्य छ र हरियो साग र हरियो वैष्णवी आकृतिसित । म विश्वस्त छु हो, हरियो ब्रम्ह स्वरूपै बन्छ र बन्नुपर्छ । हरियो जीवनको तन्दुरुस्ती ! हरियो जीवनभरका पनि स्वस्थ यौवन । त्यसैले डाक्टर वैद्यराज भन्छन्- हरियो-परियो, जति खायो पायो, उति नै जीवन स्वस्थ रहियो । मलाई स्वस्थ ब्रम्ह तेज जस्तो हरियो-परियो मन लाग्छ !

अब रह्यो आलु परिकार जसको उल्लेख नै गरिएन माथि । मङ्गलाचरणमै पनि । आलु त सर्वमङ्गलायन । किन पो हुने होला म यसबाट पलायन ? आलु त गणेश रूप धारणम् बन्छ । यो आलु सर्वकालिक माङ्गलिक पदार्थ । यस पदार्थको अर्थ र प्रयोजन सार्वजनिक छ । पूर्वीयहरूमा यसको जति महत्ता छ त्यसभन्दा बढी महत्ता पश्चिमेलीहरूमा छ । पश्चिमी गोलाईमा त भन्नु यो मूल खानामै दर्ता छ । आलुको ढिँडोफाँडोदेखि लिएर यसको पृथक पृथक परिकार कति लोकप्रिय छ त्यता । म त मात्र सम्वेबजी परिकारका एक अनाम परिकार यो आलु महात्म्य अन्ततिर गरिरहेछु । बुद्धिमा खिया लागेपछि के गर्नु ? यस्तै हुन्छ भन्थान्छु । कहाँ प्रणम्य शिरशादेव आलु गणेश कहाँ सम्वेबजीको यो आन्तरिक व्यञ्जन परिधान ? आलु सम्वेबजीको अभिन्न आगम ! सम्वेबजी संसारका व्यञ्जन यो आलु कवाफ होइन । कवाफमा हड्डी

मात्र । आलु उसिनिन्छ । खुइलाइन्छ बस टुक्र्याइन्छ गेडो अनुसार । सानु भए चार, ठूला भए तद्विचार । पिँडेको लसुन, अदुवा, खुर्सानी, जिरा र नून धूलो काँचो तोरीको तेल मिसाएर साँधनुस् । अलिकति काबुली हिड अनि इवाइँध्य मेथी भान्नुस् । गजबको आलु परिकार बन्छ सम्हेबजी सुहाउँदो क्या स्वादिलो ! बान्हे मज्जा !

कहाँ सम्हेबजी पुराण हाल्दै थिएँ, म त कहाँ पाकशास्त्री पो बन्न पुगेछु । धरोधर्म किरिया खान्छु सम्हेबजी छोएर म पाकशास्त्री हुँदै होइन । म त खालि पाठकका लागि सास्ती मात्र हुँ । तैपनि भक्तों न सकों गरी पाठ गर्दै हुनुहुँदो रहेछ-सम्हेबजी महात्म्य । तपाईंलाई मेरो धन्यवाद र मलाई पनि तपाईंको धन्यवाद । अनि भन्नै पर्ला सम्हेबजी जिन्दावाद ! सम्हेबजी जिन्दावाद भन्नु सम्हेबजी संस्कार जिन्दावाद भन्नु त हो नि । परन्तु, नठान्नुस् सम्हेबजी संस्कार नेवार सभ्यता-संस्कार ! गलत गर्दै हुनुहुन्छ महान् त्यसो भए तपाईं ! त्यो सिङ्गे हनुमान ढोका, काभ्रे, सिन्धुपाल्चोक, कास्की, बागलुङ, धरान, भोजपुर, धनकुटा, डोटी, चैनपुरव्यापी सम्हेबजी संस्कार, त्यो सिङ्गे ललितपुर संसार अनि त्यो भक्तपुर संस्कार र संस्कृतिलाई के भन्ने त ? जसले सिङ्गे नेपाललाई शिरमा वरण गरेको छ उच्च महान ! आखिर सम्हेबजी टुसाएको त हो नि ! क्या फसाद !

जे होस् मैले सम्हेबजीमा पर्यावरणीय प्रभाव परेको छ भनेकै हुँ । कुरो साँचो नै हो । पर्यावरणको प्रभाव मुक्त कुन मात्र रहन सक्छ र रहेको छ ? काठमाडौँ उपत्यकाको जलवायु भन्नुस् अर्थात् हावापानी अथवा माटो सुहाउँदो जे सुकै भन्नुस् संस्कृति पर्यावरणीय आधारमा उठेकै धरोहर हो । यहाँको माटो हावा पानी नसुहाउने गरी न त डातापोल अर्थात् पाँचतले मन्दिर अथवा नौतले मन्दिर र भीमसेन स्तम्भ धरहरा नै कहाँ उठेको छ ? सम्हेबजी पनि यस्तै ४,५२६ फिट उँचो समशीतोष्ण जलवायु सुहाउँदो भोजन परिकार संयोजन भएको यथार्थ हो ।

लसुन, अदुवा उष्ण प्रदान गर्छ । गेडागुडी, भटमास शक्ति प्रदान गर्छ । मीन, मांस र मिथुन सृष्टि, स्थितिकै संरचना प्रदत्त बन्छ । हरियो साग शीतलता प्रदान गर्छ । गोल गोल ती गोलाकार चताय्मरी र बारा बाल-वृद्ध र वयस्क सबैलाई नरम नरमपन प्रदान गरी मीठो स्वाद पौष्टिक आहार बन्छ । अँ, अलिकति मूतिश्वे- गृहनिर्मित सोमरस गुलियो गुलियो तीतो तीतो क्या पुष्टकारी भोल । भन्नै भुलेथेँ अधि । बल्ल सम्भरहेछु । पानीकै तीखा मिटाउँछ- यसले । सम्हेबजीसित तीन चार प्याला सुक्याइन्छ यो सोमरस अहा, क्या मज्जा ! त्यसपछि मात्रै हो मूसः ऐला सतप्रतिशत

शुद्ध रक्सी सेवन गरिन्छ सम्हेबजी परिकारसित चुस्स चुस्स चुस्की दिएर ।

सम्हेबजी संस्कृतिले भुलेर पनि ऐला पहिले पिलाउँदैन । पहिले त मूतिश्वे नै दिइन्छ । अनि नै ऐला ! पहिले मूतिश्वे सेवनपछि ऐला लागू भयमुक्त रहन्छ । पहिले ऐला अनि मूतिश्वे सेवन मदहोस बनाउँछ सबैलाई । प्रवीण व्यक्ति उनै हुन् जसले पदार्थ गुण-दोष जानी संतुलित आहार गर्छन् । ज्ञानी जन उस्तै गर्छन् वैज्ञानिक नियन्त्रणमा आफूलाई पारखी बनाएर । भ्याभर मल्लहरू त ढलगामी बन्छन् जे भेट्टायो उसकै बस पर्छन् उनीहरू । दीक्षा त जताततै दिशाबोधी ज्ञान दिइरहेकै हुन्छ । परन्तु, लिन सक्नेहरूको करामतकै न कुरो हुन्छ यहाँ । यी सबै सेरोफेरो उही सम्हेबजी पुराणकै रट्टयो ।

उपसंहार

यतिञ्जेल म वेदलाई संस्मरण गर्छु । त्यो पनि यजुर्वेद जसले पृथ्वी सबै प्राणीका महका चाका हुन् ! सबै प्राणी पृथ्वीका मह हुन् भने । कत्रो महिमामय छ यो वेदाक्ति ! जसले सृष्टि र संरचनाका यत्रो मर्मस्पर्शी मन्त्रोच्चारण पहिलोपल्ट संसार सामु गरे । हो यो संसार प्राणी मात्रकै महका चाका हुन् । हो, सम्पूर्ण प्राणीहरू पृथ्वीकै मह हुन् । कति आल्हादक छन् ती उक्ति यजुर्वेदका । यो सम्हेबजी यिनै अवधारणाद्वारा प्रेरित खाद्य पदार्थ हुन्- भोजन संस्कारको संसारमा । गोल गोल चताय्मरी मुनितिर र माथितिर मानौँ एउटा खान्दानीको बट्टाकै आकारमा अवतरण हुन्छ । मानौँ सम्हेबजी बीचमा रहेका बोडी, चताय्मरीको संयोजन अवनी-अम्बरकै मिलन मुद्रा बनेको छ, अहो ! बीचमा अनेकथरिका सम्हेबजी परिकार मानौँ पृथ्वीका तत्कालीन उत्पादनशील आविर्भाव । ती सबै संयुक्त राखेर नेवार-संस्कृति धरती मातालाई हरियो रुखको छहारी मुनि सभक्ति, सोल्लास समर्पण गर्छन् अनन्त भाव अर्चनासहित । तिनै पृथ्वीप्रति सादर समर्पित एक एक भाग सम्हेबजी टिप्दै सम्पूर्ण परिवार समुदाय प्रसाद ग्रहण गर्दछन् । हाम्रा ग्रहण योग्य सबै भोजन परिकारहरू मानौँ सबै सबै नै पृथ्वी माताकै प्राणी मात्रलाई उदार उपहार हुन् । यो त सम्हेबजी ! मात्र यसको के कुरा ? परन्तु, सन्दर्भ भने यही उही सम्हेबजी संस्कार र संस्कृतिकै !!! त्यसैले भन्न मन लाग्छ समग्र जीवनकै सम्पूर्ण परिवेशलाई समेट्नु संस्कृतिका आयाम बन्छ । सम्हेबजी नेवार सभ्यताले जन्माएको सांस्कृतिक भोजन परिकार हो । सम्हेबजी परिकारमा पनि गहन पर्यावरणीय प्रभाव रहेको छ । त्यही पर्यावरणीय प्रभावजन्य तन्त्र, मन्त्र र जन्त्र !

(निष्ठाछेँ, सूर्यविनायक मार्ग, सिपाडोल-१, भक्तपुर)

gkfnl efi ff
z4ls/0f
cleofgsf]vff]

विंगोल

नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानले नेपाली भाषाको वर्ण विन्यासमा देखिएको विवाद र विरोधको स्वरलाई आत्मसात गर्दै हाल प्रयोगमा भइरहेको वर्णविन्यासलाई सच्याउने निर्णय गर्‍यो। नेपाली बहूत् शब्दकोशको नवौँ संस्करण २०७२ खारेज गर्ने निर्णय गरियो। उक्त निर्णयअनुसार पदयोग र पदवियोग, संयुक्त व्यञ्जन वर्णको खुट्टा काट्ने, श्रुतिसमभिनार्थक शब्दहरू छुट्टाछुट्टै प्रयोग हुनेछ। सच्याइएको कुरालाई समावेश गरी प्रतिष्ठानले बहूत् शब्दकोशको दसौँ संस्करण प्रकाशन गर्ने तयारी गरिरहेको छ। त्यो संस्करण प्रकाशन गर्नुअघि व्यापक छलफल, अन्तरक्रिया, बहस र ज्ञान आदानप्रदान गर्नु खाँचो छ।

नेपाली भाषाको वर्णविन्यासमा भाँडभैलो मच्चाउनु ठीक होइन। नेपाली भाषा र व्याकरणको मानक कसैको रहरमा हेरफेर गर्ने होइन। विचार र विवेक पुऱ्याएर संशोधन नगरेकै कारण नेपाली भाषाविद् र व्याकरणकारहरूको विरोध बढेको हो, विवाद चरमोत्कर्षमा पुगेको हो। कति भाषाविद्हरूले बहूत् शब्दकोश खारेज नगरे, नेपाली भाषा र व्याकरणमा गरिएको परिवर्तन नसच्याए भाषिक आन्दोलनसँगै त्रिविमा नेपाली पाठ्यपुस्तकसमेत बहिष्कार गर्ने चेतावनी दिए। अझ नेपाली भाषाको मानक, ह्रस्वदीर्घ, पदयोग, पदवियोग, पञ्चम वर्गको नीति आदिबारेको बहसमा भाषाविद् र व्याकरणकारहरूबीच चर्काचर्की भयो, कहीं कहीं त झण्डै हात हालाहालको स्थितिमा पुग्यो। नेपाली भाषामा गरिएको परिवर्तनबारे भाषाविद्हरूकै बीच त्यो स्थितिमा पुगनु या विवाद चरमोत्कर्षमा पुगनुको अर्थ त्यसबारे व्यापक छलफल नहुनु हो, अन्तरक्रिया गरेर निष्कर्षमा नपुगनु हो।

नेपाली भाषाको मानक नेपाली बहूत् शब्दकोशलाई संशोधन परिमार्जनको नाममा २०७२ को संस्करणले नेपाली

भाषालाई तहसनहस पारिएको आरोप गलत होइन। त्यसको चौतर्फी आलोचना र विरोध भएपछि नेपाल प्रज्ञाप्रतिष्ठानले त्रिवि, मानक नेपाली भाषा अभियान तथा मानक नेपाली भाषा अभियान अन्तर्राष्ट्रिय सञ्जालका प्रतिनिधिहरूसँग बहूत् शब्दकोशमा गल्ती भएको स्वीकार्यो। नेपाली वर्णविन्यास अधि गोष्ठी २०५७ र नेपाल प्रज्ञाप्रतिष्ठानद्वारा आयोजित नेपाली भाषा सङ्गोष्ठी २०६७ को निर्णयलाई फेरि स्वीकार्ने कुरा प्रतिष्ठानको पछिल्लो अभिमत रह्यो। प्रा.डा.खगेन्द्रप्रसाद लुईटेलको नेपाली वर्णविन्यास अधि गोष्ठी र नेपाली भाषा सङ्गोष्ठीको निर्णयको आधारमा बहूत् शब्दकोश संशोधन परिमार्जन गरेको भनी दोहोरो चरित्र देखाउने गरेको तर्क छ। उनी नेपाली बहूत् शब्दकोश २०७२ ले नेपाली भाषाको मानक स्वरूपलाई खल्बल्याएर अस्तव्यस्त तुल्याएको बताउँछन्।

भाषिक विकृतिविरुद्ध नेपाली भाषा प्रयोगकर्ताहरूको विरोध बढेपछि ०७३ भदौ १६ गते त्रिवि केन्द्रीय विभाग साविक वर्णविन्यासको पक्षमै रह्यो। जानी नजानी कहीं कतैबाट गल्ती भएमा बेलैमा सच्याउनुपर्छ। गल्ती सच्याउने नाउँमा अर्को गल्ती गर्नु हुँदैन। कुनै कुराको सत्य बोध भएपछि त्यो सच्याउनुपर्छ। त्यसो त वर्णविन्यासमा कमजोरी ०६७ पछि मात्र देखिएको होइन। नयाँ संशोधन अनुसार वर्णविन्यासमा सुधार गरेपछि कति भाषा शास्त्री र नेपाली शिक्षकहरूले त्यो नमिलेको देखेर खारेज गर्नुपर्ने बताए। कति शिक्षकहरूले सरकारले बनाएको भाषिक संशोधन अनुसारै पढाए। गल्तीलाई आत्मसात गर्ने होइन, आत्मसात गरेर पढाउने होइन। कति संस्कृतज्ञ र नेपाली प्राध्यापकहरूले गल्तीकै पछि दगुरेर दास मनोवृत्तिलाई स्वीकारे।

एक समय नेपाली भाषा शुद्ध हुनुपर्छ भनी भर्रौवादी आन्दोलनमा लागेका एक अगुवा तारानाथ शर्मा अहिले भाषा संशोधन गर्नेहरू भाषा विद्वानहरू नभएको तर्क राख्छन्। भाषामा मनलागी गर्नेहरू कसरी विद्वान हुन्छन् भनी उनी प्रश्न तेर्स्याउँछन्। जसरी राजनीतिलाई पैसासँग दाज्नु हुँदैन, त्यसरी नै भाषालाई पैसासँग साट्नु हुँदैन। पैसामा मत विकाउनु जसरी गलत हुन्छ त्यसरी नै पैसाको लोभमा भाषालाई भाँचकुँच गर्नुहुँदैन।

नेपाली बहूत् शब्दकोश शब्दको भण्डार मात्र होइन शब्द भण्डारको मानक पनि हो। नेपाली वर्णविन्यासबारे शङ्का लागेमा सही या गलत छुट्याउने शब्दकोश हो। नयाँ संस्करणको शब्दकोशमा ह्रस्वदीर्घमात्र मिलाएर पुग्दैन। कति शब्दमा अक्षरहरू मिलेका छैनन्। कति पहिले प्रचलनमा रहेका शब्दहरू लोप भइसकेका छन् भने कति नयाँ शब्दहरू

प्रयोगमा आएका छन्। समलिङ्ग र तेषोलिङ्ग शब्द यसका उदाहरण हुन्। अबको शब्दकोशमा समलिङ्ग र तेषो लिङ्ग राख्ने कि नराख्ने ? नेपाली भाषाको व्याकरणमा पुलिङ्ग, स्त्रीलिङ्ग नपुसकलिङ्ग, उभयलिङ्गभैँ समलिङ्ग र तेषोलिङ्गको कुरा राख्ने कि नराख्ने ?

अहिले शब्दकोशमा प्रयोग भइरहेको वाग्मती ठीक हो कि होइन ? कि वाग्मतीको सट्टा बागमती हुनुपर्ने हो ? 'काठमाडौँ' शब्द काठमाण्डौँ हुनुपर्ने होइन र ! काठमाण्डपबाट काठमाण्डौँ बनेको हो भने काठमाडौँ कसरी हुन्छ ? काठमाडौँ शब्दको उच्चारण गरी हेर त ! मडसिर शब्दमा पञ्चम वर्ग लागू हुँदैन भने मसिर लेख्दा सही हुन्छ कि गलत !

नेपाली शब्दकोशमा छैँठौँ शब्द नै छैन। छैँटौँ शब्द ठिक्कै भए पनि छैँटौँ शब्द राख्न किन कञ्जुस्याईँ गर्ने ? देवनागरी लिपिका ऋ र लृ वर्णको प्रयोग नेपाली स्वरवर्णमा अहिले छैन। लृ वर्णको काम 'ल' व्यञ्जन वर्णले गरेको हुँदा तिनलाई स्थान नदिइएको नेपाली बृहत् शब्दकोशमा उल्लेख छ तर नेपालीहरूको विभिन्न संस्कार, पर्व, विधिविधान, धर्मकर्म तथा ढोका ढोकामा लेखिने ॐ वर्ण नेपाली शब्दकोशमा कतै देखिँदैन। आजभोलि छात्रछात्राले अ आ र क ख ग घ पढे जस्तै पहिले ॐ न म सी पढ्नुपर्छ। सुरु सिकाउने या चिनाउने वर्ण नै ॐ हो। त्यो वर्ण न शब्दकोशमा कहीं कतै वर्णन गरिएको छ न त पाठ्यपुस्तकमा नै प्रविष्ट गरिएको छ। जुन भाषामा जति शब्द र वर्ण हुन्छ त्यो भाषा त्यति नै राम्रो र समृद्ध मानिन्छ।

मानक नेपाली भाषा अभियान अन्तर्राष्ट्रिय सञ्जालले नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानका कुलपति गंगाप्रसाद उप्रेतीसमक्ष २०७२ को शब्दकोश खारेजीको माग गरिरहेको सन्दर्भमा अरु पनि के कति कमजोरी छन् केलाउनुपर्छ। भाषा बिगाने प्रतिष्ठानको नियत होइन भने त्रुटि सच्याउन पछि पर्नुहुँदैन। जिल्ला जिल्लामा नै नेपाली भाषा शुद्धीकरण अभियान सञ्चालन गर्नुपर्छ। पाठक वर्गलाई लामो समयसम्म अन्योलमा राख्नु ठीक होइन। नेपाली भाषा र व्याकरणको मानक कुनै व्यक्तिको रहरमा परिवर्तन हुने होइन। किताब प्रकाशन गर्ने प्रकाशकहरूले पनि नेपाली शब्दको मानक शब्दकोश र पञ्चम वर्गको मान्यता बिगानु हुँदैन। पत्रपत्रिकाहरूको हालत पनि त्यही छ। केही पत्रिकाबाहेक अन्य पत्रिकामा पञ्चम वर्गको मान्यताअनुरूप शब्द प्रयोग गरिएको देखिँदैन। नेपाली भाषाको मानक ह्रस्वदीर्घ, पदयोग र पदवियोगको मतलबै नराखी किताब प्रकाशन गर्ने होइन। अनि जसले जे निकाले पनि जिम्मेवार निकाय आँखा चिम्लेर बस्ने होइन।

राम्ररी बहस या छलफल नगरेकै कारण नेपाली बृहत् शब्दकोशको व्यापक विरोध भयो, त्रिविअन्तर्गतका सबै क्याम्पसमा शब्दकोशलाई बहिष्कार गर्ने चेतावनी दिइयो।

नेपाली भाषाको व्याकरण देशभर एउटै हुनुपर्छ, नीति नियम सबैलाई लागू हुनुपर्छ। गलतीलाई समयमै खबरदारी गरेर सच्याउने अवसर दिनुपर्छ। समयमै सच्याइएन भने अन्योल हुन्छ र फेरि सच्याउनुपर्दा दोहोरो खर्च हुन्छ। नेपाली वर्ण र भाषामा गरिएको भौँचकुँचले गर्दा २०७२ मा प्रकाशित बृहत् शब्दकोश काम लागेन, कक्षा ९ को नेपाली काम लागेन। यसको कारण दोहोरो खर्चमात्र भएन प्रज्ञा प्रतिष्ठानको बद्नाम भयो, देशभर नराम्रो सन्देश गयो। प्राज्ञहरूको थलो प्रतिष्ठान दुईचार जना व्यक्तिको कारण बद्नाम हुनपुगयो। यो कसैले जानाजानी गरेको हो या अनजानमा भएको हो, भाषाविद्हरूबीच चर्चा परिचर्चा हुनु स्वाभाविक हो। शङ्का मेटाउन नयाँ बन्दोबस्तअनुसार सच्याइएको व्यहोरा देशभरका विद्यालय र कलेजमा समयमै पठाउनुपर्छ। तर त्यो पनि भएको पाइँदैन।

नेपाली भाषा समयसँगै अघि बढ्छ, बढ्नु पर्छ। नेपाली भाषाका विभिन्न विधा तथा विषयमा अभिव्यक्तिका नयाँ नयाँ सम्भावनाहरू देखिन सक्छ। नेपाली भाषालाई नेपाली माटोअनुसार आफ्ना भाषा र वर्णलाई उपयोग गर्नुपर्छ र त्यसलाई जीवन्तता दिनुपर्छ। यस हिसाबले नेपाली भाषा परिस्कृत र परिमार्जित हुँदै आएको यथार्थ हो। नेपाली भाषा जीवित र गतिशील छ। भाषिक विकृतिविरुद्ध नेपाली भाषा प्रयोगकर्ताहरूको आक्रोश उर्लिएपछि, भाषिक आन्दोलनसँगै भाषाको विवाद चरमोत्कर्षमा पुगेपछि २०७३ भदौ १६ गते त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभागले साविक वर्णविन्यासको समर्थन गर्नु स्मरणीय छ। गलती थाहा भएरपनि मुखमा दही जमाएर बस्ने प्रवृत्तिलाई तोड्नुपर्छ। यस अर्थमा नेपाली भाषा बचाऔँ अभियान २०७२ लाई साधुवाद !

भाषिक आन्दोलन नगरिएको भए नेपाली भाषाको वर्णविन्यासमा अझ भौँडभैँलो हुन्थ्यो। प्रज्ञा प्रतिष्ठानले प्रकाशित गरेको नेपाली बृहत् शब्दकोशको वर्णविन्यास देशभर आक्रोशको विषय बन्थ्यो। त्रिविको नेपाली विभागले त्यसको खुलेर आलोचना र विरोध गर्‍यो। परिणामतः प्रज्ञा प्रतिष्ठान ठाउँमा आयो र गलती सुधार्न तयार भयो। यो सकारात्मक पाटो हो। यसको स्वागत गर्नुपर्छ। साभ्ना प्रकाशनबाट प्रकाशित त्रिविको शिक्षण निर्देशिकामा विवादास्पद वर्णविन्यास खारेज भएपछि नेपाली भाषाविद्, विद्वत् र नेपाली शिक्षकहरू

सन्तुष्ट देखिए । त्रिवि नेपाली केन्द्रीय विभागको ०७३६१४ मा बसेको विभागीय समितिको बैठकले शिक्षण निर्देशिकामा उल्लिखित विवादास्पद वर्णविन्यासलाई खारेज गर्नु स्वागतयोग्य छ । हो, संस्कृतज्ञहरू, भाषाशास्त्रीहरू दासमनोवृत्तिबाट टाढा रहनुपर्छ । तत्त्वबोध गर्न वादविवाद, बहस, अन्तरक्रिया गर्नुपर्छ । 'वादे वादे जायते तत्त्वबोध' त्यसै भनिएको होइन ।

नेपाली बृहत् शब्दकोश नेपाली भाषाको मानक शब्दकोश हो । यसको सबैले शिरोपर गर्नुपर्ने हुन्छ । मानक शब्दकोशमा गल्ती हुनुहुँदैन । त्यही भएर नेपाली भाषा र वर्णविन्यासको सही उपयोग गर्न र गराउन भाषा शुद्धीकरणको अभियान देशव्यापी बनाउनुपर्छ र आएको सुझाव र सल्लाहको आधारमा निचोड निकाल्नुपर्छ । त्यसो गर्दा कममात्रै गल्ती हुन्छ । अतः शब्दकोशमा रहेका त्रुटि या कमजोरीलाई राम्ररी केलाउनु जरुरी छ । त्रुटि देखिए त्यसलाई सच्याउन आ-आफ्नो स्थानबाट सम्बन्धित निकायको ध्यानाकर्षण गर्नुपर्छ र नेपाली बृहत् शब्दकोश र नेपाली पाठ्यपुस्तकको भाषा, वर्णविन्यास आदि शुद्ध हुनुपर्छ, सही बनाउनुपर्छ ।

सन्दर्भ सामग्री

- नेपाली बृहत् शब्दकोश
- शिक्षक, मंसिर ०७३
- नेपाली बृहत् शब्दकोश (२०७२) का बेथिति - लेखक : प्रा.डा.खगेन्द्रप्रसाद लुईटेल (राजधानी, २ मंसिर ०७३)
- 'भाषा बिगार्दा आमालाई लाल्ताले हिकाए जस्तो भएको छ' : डा.तारानाथ शर्मा (मजदुर, २५ भदौ ०७३)

जगतसुन्दर मल्लया
ईसपं दयकातगु
बाखं

भुजिं व फाकाचा (लापाचा)

छम्ह भुजिं बहनि मुरबाइगु थलया सिथे ज्वन । वं व मुरबा सागु तोता वने मफया ननं व्वे मुरबा नएत वन । तर अंते भंग लाले पेपुं थें व भुजिया तुति उकि पेपुन । 'छंत आमथे हे जुइमा छं आम जागु चिकि पुगु तुति जुम्ह मुरबाया थले गथे जोगेजुया वनेफइ धका विचायाना' धका सतिलेसं बोया चोम्ह फाकाचां धाल ।

भतिचा लिपा वहे फाकाचां वहे कोठाए च्याकातगु मत खना उकिया जती बोया वन । अंते वया मिखा बुलुया वना मतया ज्वालाएहे तिन्हुया वना सित । 'क्या थो गथे जुल, छं मी लिसें म्हेते योथें जित नकतिनिं मुरबाया सवा कया दोंकागुल्या नितिं जित बो ब्यम्ह या थअ थुजागु बुद्धि ला' धका व खम्ह भुजिनं धाल ।

भिसं थपासा पिनिगु दोष दु धका खिये; तर भिसं भोगुं तुं धासा खंके मफु ।

(मल्लजुया 'ईसपं दयकातगु बाखं, नेसं. १०३५' सफलं)

चिनियाँ नीतिकथा

बालकलाई हुर्काउने तरिका

एक दिन चड सनकी स्वास्ती किनमेल गर्न बजार जान लागेकी थिई । उसको सानो छोराले पनि सँगै जान्छु भनेर जिद्दी गर्दै रन लाग्यो । उसले छोरालाई भनिन् 'छोरा, तिमी घरमै बस । म फर्केर आएपछि तिमीलाई खसी काटेर ख्वाउँछु है ।' छोरा मान्यो ।

साँझ ऊ घर फर्कदा चड सनले साँच्चै नै खसी काट्न पानी उमालिरहेको थियो । उसले लोम्नेलाई रोक्दै भनी, 'मैले त छोरालाई भुलाउन पो खसी काट्ने कुरा गरेकी थिएँ ।'

चड सनले भने, 'तिमीले केटाकेटीलाई यसरी झुक्याउनु हुँदैन । बालकहरूले आमाबाबुको सिको गर्छन् । तिमीले छोरालाई झुक्याएर उसलाई ढाँट्न सिकाउँदैछ्यौ । यसरी आमाबाबुले ढाँटे भने बालकहरूले उनीहरूलाई पत्याउन छाड्छन् । केटाकेटी हुर्काउने तिम्रो तरिका एकदम बेठिक छ ।' यति भन्दै चड सनले खसी काट्यो ।

पखाला लागेकालाई नुन, चिनी र पानीले संजीवनीको काम गर्छ ।
भिँगा भन्केको, बासी खानेकुरा खानाले रोग निम्त्याउँछ ।
सरसफाइमा जति बढी ध्यान दिइन्छ, स्वास्थ्य त्यति नै बढी राम्रो हुन्छ ।

सफाइ अरुको लागि होइन
हामी आफ्नै लागि हो ।

Ps ?; Laf4 JolQmTj
; p{ offbf/fij r
cfjybgau{

रत्नशुब्दर शाक्य

१९ औं शताब्दीको अन्त्य तथा २० औं शताब्दीको पूर्वार्द्धको पूरा ३ दशकसम्म सारा एशिया र यूरोपमा बौद्ध धर्म दर्शनका महान् ज्ञाता एवं विलक्षण भारतविद् हुनुभएका व्यक्तिहरूमा सेर्गेई फ्योदोरोविच ओल्देनबर्ग पनि एक हुनुहुन्छ।

उहाँको जन्म सन् १८६३ मा जारको एक जनरलको पुत्रको रूपमा सेन्ट पिटर्सवर्ग (लेनिनग्रादको सन् १९२४ अगाडिको नाम) मा भएको थियो तर पनि पछि आएर उहाँ सोभियत सत्ताका पक्षधर हुनुभएको थियो।

सानै उमेरदेखि भारतको विषयमा चाख राख्दै आउनुभएका एस.एफ.ओल्देनबर्गले सेन्ट पिटर्सवर्गमा अध्ययन समाप्त गरिसकेपछि सन् १८८७ देखि १८८९ सम्म पेरिस, लन्डन एवं केम्ब्रिजमा रही गहन अध्ययन गर्नुभएको थियो। त्यसताका उहाँको सम्पर्क कैयौं पश्चिमी यूरोपका प्राच्यविद् (Orientalist) हरूसित भएको थियो।

सेर्गेई ओल्देनबर्गका स्वदेशी गुरुहरूमा पूर्वीय भाषा, साहित्य र संस्कृतिका विद्वान इभान पाभ्लोविच मिनायेफ (सन् १८४०-१९००) र चीनविद् एवं बौद्ध धर्मविद् बसीली वसील्येव (सन् १८१८-१९००) जस्ता सुप्रसिद्ध व्यक्तिहरू थिए।

उहाँहरूको साथै पेरिस र लन्डनमा सिलवेन लेवी र एच कर्न जस्ता सुप्रसिद्ध भारतविद् एवं बौद्ध धर्मविद्हरूसित पनि ओल्देनबर्गको घनिष्ठता बढिसकेको थियो। यस्ता कार्यहरूको फलस्वरूप सेर्गेई ओल्देनबर्गले कैयौं प्राच्यभाषाहरूमा दक्षता प्राप्त गरिसक्नुभएको थियो जसमा प्रमुखतः संस्कृत, अरबी, फारसी, चीनी र तिब्बती थिए।

विशेषतः सेर्गेई ओल्देनबर्गले आफ्ना गुरुवर इभान पाभ्लोविच मिनायेफको

सेर्गेई फ्योदोरोविच ओल्देनबर्ग

उत्तराधिकारीको रूपमा रही प्राच्यविद्याको प्रचार-प्रसारको क्षेत्रमा रुसलाई पनि एक प्रमुख देशको रूपमा स्थापित गर्न सफल हुनुभएको थियो। उहाँ एवं उहाँको मित्र थियोडर इप्पोलितोविच श्चेर्वात्स्की (सन् १८६६-१९४२) ले एशियालाई जनगणप्रति निकै आदर राख्नुको साथै विश्व सभ्यताको सम्पदामा एशियाको प्राचीन संस्कृतिबाट विशाल योगदान भएको पुरापुर स्वीकार गरी त्यसको बेजोड प्रचार-प्रसारमा निरन्तर लागि रहनु भएको थियो।

सन् १८९० मा गुरुवर मिनायेफको निधनपश्चात् उहाँका अनेक रचनाहरू सेर्गेई ओल्देनबर्गले प्रकाशित गरेका थिए। यसमा पाली ग्रन्थहरू 'पेतवत्थु', सुत्त निपात र 'महावग्ग' पनि थिए। गुरु र शिष्यका बीच प्रगाढ मैत्री सम्बन्ध रहेको कुरा मिनायेफको कागजातहरूमा सुरक्षित अन्दाजी ५० वटा जति ओल्देनबर्गले लेखेका पत्रहरूबाट पनि स्पष्ट भल्किन्छ। ती पत्रहरू ओल्देनबर्गले विदेशमा अध्ययन गरिरहेको बेला गुरु 'मिनायेफ' लाई लेख्नुभएको थियो।

स्मरणीय छ, सन् १८७५ मा सेर्गेई ओल्देनबर्गको गुरुवर इभान पाभ्लोविच मिनायेफ भारत यात्राको दौरानमा नेपालमा पनि आइपुगेका थिए। उहाँ नेपाल यात्रा गर्नुहुने पहिलो रूसी व्यक्ति हुनुहुन्छ। उहाँले आफ्नो नेपाल यात्रा कालमा विशेषतः तत्कालीन पण्डित गुणानन्द वन्द्यसित सम्पर्क राखी कैयौं हस्तलिखित ग्रन्थहरू जुन बुद्धधर्मसम्बन्धी नेपाल भाषामा लेखिएका थिए, साथ लगेका थिए। यसको साथै गुणानन्दसँग रहेको हजार वटा जति नेपालभाषाका शब्दहरू र नेपालभाषाका एक व्याकरण पनि साथ लगेका थिए। यसैको आधारमा उहाँले नेपालभाषाका एक शब्दकोश पनि तयार पारेका थिए, तर उहाँका कैयौं योजनाहरू जसमा नेपालभाषाको प्रचार-प्रसार रुसमा पनि गर्ने यथावत् पारी ५० वर्षको अल्पायुमै उहाँको निधन भयो।

उहाँकै प्रभावबाट शिष्य ओल्देनबर्ग पनि नेपालभाषाका एक ज्ञाता भए। उहाँले सन् १८९१ मा गुरुवरले संकलन गरिराखेको नेपालभाषाका शब्दकोश एवं अन्य नेपालभाषासम्बन्धी अप्रकाशित कृति संकलन र सम्पादनहरू प्रकाशनार्थ जर्मनको लिपजिग विश्वविद्यालयका प्रो.अगष्ट केनेरेडीलाई सुम्पेका थिए जो मिनायेफकै एक मित्र एवं नेपालभाषा साहित्यका स्वतन्त्र अध्ययन अनुसन्धानकर्ता थिए। सेर्गेई ओल्देनबर्ग स्वयंले पनि सन् १८८९ मा सेन्ट पिटर्सवर्गको पुस्तकालयमा रहेको नेपालका हस्तलिखित

ग्रन्थहरूको बारेमा एक रचना प्रकाशित गरेका थिए। यस्तै सन् १८९१ मा मिनायेफसित रहेको नेपालकै ३ वटा हस्तलिखित ग्रन्थहरूको बारेमा पनि एक लेख प्रकाशित भएको थियो। यसको अतिरिक्त मिनायेफको संकलनमा रहेको नेपालको लोककथा, लोकगीत आदिको विस्तृत टीकाटिप्पणीसहित रहेका कृतिहरू प्रकाशित गरेको कारण सेर्गेई ओल्देनबर्गलाई पनि हामी नेपालभाषा भाषीहरूले बिर्सन सकिने स्थितिमा छैन।

बौद्धधर्मको क्षेत्रमा एवं मध्यएशियामा भारतीय पुरातात्विक अध्ययन अनुसन्धानमा त उहाँ एक प्रमुख रूसी नै हुनुहुन्थ्यो। उहाँले पेरिस र लन्डनमा अध्ययन समाप्त गरी सेन्ट पिटर्सबर्गमा फर्कनुभएको केही वर्षपछि प्राचीन भारतीय साहित्यअन्तर्गत एक प्रमुख रचना 'बौद्ध आख्यान' लेख्नुभएको थियो। यसैलाई उहाँले सन् १८९४ मा एम.ए. डिग्रीको निमित्त शोधप्रबन्धको रूपमा प्रस्तुत पनि गर्नुभएको थियो।

सेर्गेई ओल्देनबर्ग विश्वको पहिलो त्यस्तो भारतविद् हुनुहुन्छ जसले गान्धार कलाको गहन अध्ययनको आवश्यकता र यसको महत्त्वको बारेमा सबैको ध्यानाकर्षित गराएका थिए। उहाँले भारतीय कलाको अतिरिक्त नेपाल, तिब्बत, पूर्वी तुर्किस्तान, मध्य तथा दक्षिण पूर्वी एशियाको संस्कृतिको इतिहासमा गान्धार शैलीको विशालतम भूमिका रहेको जोड दिनुभएको थियो। बौद्धकलाको अध्ययन अनुसन्धान निर्धारण गर्नको लागि शोधकर्ताहरूले गान्धार कलाका सम्पूर्ण रचनाहरूलाई प्रकाशमा ल्याउनु पर्ने कुरा उहाँले त्यसबेला नै अगवत गराउनुभएको थियो।

उहाँले पुरातात्विक अनुसन्धानको महत्त्वको बारेमा विस्तृत जानकारी दिँदै त्यसबेला भारतीय विद्वानहरूलाई भारतीय राजधानी, मन्दिर, विहारहरूको सुव्यवस्थित रूपमा उत्खनन गर्न गराउन आह्वान गर्नुभएको थियो।

सेर्गेई ओल्देनबर्गले आफ्नो देशमा पनि विशेषतः मध्यएशियाको पूर्वी तुर्किस्तानमा प्राप्त प्राचीन हस्तलिखित ग्रन्थहरूको भण्डार एवं त्यस (पूर्वी तुर्किस्तान) अन्तर्गतमा रहेको कूचा, काशगर, खोटान आदि ठाउँहरू बौद्ध स्मारकको रूपमा रहेको कुरालाई अवगत गरिसकेपछि शुरूमा सो स्थानहरूमा उत्खननको निमित्त अभियान दल जान नसके तापनि सन् १९०९ मा र पछि सन् १९१४-१५ मा पुगेको उहाँको अभियान दल निकै सफल भएको थियो।

मध्यएशियाका ती बौद्ध अवशेषहरूको अध्ययन मननमा सेर्गेई ओल्देनबर्गलाई सर्वप्रथम जानकारी दिने व्यक्ति काशगरमा नियुक्त रूसी वाणिज्यदूत एन पेत्रोत्स्की थिए।

१९ औं शताब्दीको नवम दशकको अन्ततिर एन पेत्रोत्स्कीले एक हस्तलिखित ग्रन्थको केही पाना सेर्गेई

ओल्देनबर्गलाई पठाए जुन हस्तलिखित ग्रन्थको पाना उहाँले स्थानीय व्यक्तिहरूसित किन्नुभएको थियो। यस खबरलाई जब प्रकाशित गरे तब प्राच्यविद्या जगत्मा व्यापक प्रचार प्रसार भयो। मंगोल, चीनी र तिब्बती भाषाको गहन अध्ययन भएका एवं बौद्धधर्म र साहित्यमा जानकारी भएका रूसी विद्वानहरूले पुरातत्त्व विभाग (सभा) मार्फत काशगरमा रहनु भएका जनरल एन पेत्रोत्स्कीलाई त्यहाँ अन्य अभिलेख एवं स्मारकहरूको पनि खोजी गर्न आग्रह गरे। पछि उहाँबाट प्राप्त हस्तलेखहरूको संकलनलाई 'पेत्रोत्स्कीको हस्तलेख' नै भनियो। सन् १८९२-९३ मा पेत्रोत्स्कीले कूचा, कूर्म र अक्सुबाट प्राप्त कागज, भोजपत्र र चर्म (छाला) मा लिखित १०० वटा भन्दा बढी ग्रन्थहरू ओल्देनबर्ग कहाँ पुऱ्याए। उहाँले पनि त्यसको अनुलिपिका साथ लाटिन भाषामा लिप्यान्तरण पनि गरी प्रकाशित गरेबाट तुर्किस्तानको प्राचीन अवशेषको अपार महत्त्व विदेशी विद्वानहरूमा अवगत भयो र तिनीहरूले पनि ती स्थानहरूमा आ-आफ्नो अभियान दलका साथ पुगी आ-आफूले सकेसम्मको उद्धार (उत्खनन) कार्य गरी सो अवशेष एवं त्यहाँ प्राप्त ग्रन्थहरू विशेषतः पेरिस र लन्डनमा पुऱ्याए।

सेर्गेई ओल्देनबर्गले आफ्नो अभियान दलका साथ पूर्वी तुर्किस्तान पुगेको बेला थाहा पाउनु भयो कि उहाँभन्दा अगाडि पुगेका यूरोपीय अभियान दलले असंख्य अद्वितीय पाण्डुलिपिहरू लिएर गइसकेका थिए। ओल्देनबर्गले सिर्फ स्थानीय व्यक्तिहरूसित संस्कृतका केही ग्रन्थहरूको अंशमात्र प्राप्त गर्न सक्नुभएको थियो।

सन् १९१४-१५ मा गर्नुभएको ओल्देनबर्गको दोश्रो पटकको अभियानमा सहश्रुबुद्ध गुहाविहारको सर्वेक्षण र अनेक संस्कृत र चीनी हस्तलिखित ग्रन्थहरू त्यहाँ प्राप्त गर्नुभएको थियो।

विशेषतः चीनी तुर्किस्तानमा उत्खननपश्चात् प्राप्त बेजोड कलाकृति, अनेकौं हस्तलिखित ग्रन्थ तथा भौतिक संस्कृति (सम्पदा) का वस्तुहरू यूरोप पुऱ्याउनेहरूमा ब्रिटिश सरकारको तर्फबाट हंगेरीका डा.सर ओरल स्टाइन (Dr. Sir Aurel Stein), जसले सन् १९००-०१ मा तारिम् उपत्यका र खोतानमा जाँच पडताल गरी आफूले गरेको अनुसन्धानको प्रारम्भिक विवरण ब्रिटिश रायल सोसाइटीको जर्नलमा प्रकाशित गरेका थिए। उहाँबाट अनगिन्ती हस्तलिखित ग्रन्थ र कलाकृति लन्डन पुऱ्याइएको थियो।

ओरल स्टाइनपश्चात् सन् १९०६-७ मा फ्रेंच विद्वान पाल पेलियो (P. Pelliot) पूर्वी तुर्किस्तानको विशेषतः तुन ह्वाडमा पुगे जहाँ उहाँले सातौँदेखि दशौँ शताब्दीसम्मका चीनी बौद्ध कलाकृतिका कैयौँ अत्यन्त बहुमूल्य वस्तु एवं कृतिहरू सुरक्षित रहेको देखेभयो। उहाँले तुन ह्वाडको एक गुफामा चारैतर्फ

हस्तलिखित ग्रन्थहरूले भरिएको एक सानो गुफा पनि देख्न भयो। त्यहाँ प्राप्त ग्रन्थहरूको सूची बनाउन उहाँलाई दुई हप्ता लागेको थियो। उहाँको अभियानले ती बहुमूल्य पुस्तकहरूको संग्रहको अतिरिक्त तुङ्ग हाडस्थित सहश्रबुद्ध गुहाविहारको भित्तेचित्र र मूर्तिहरूको पनि सुव्यवस्थित रूपमा अनुसन्धान गर्नुभएको थियो।

स्मरणीय छ, ओरल स्टाइनले तुङ्ग हाडमा हस्तलिखित ग्रन्थहरूले भरिएका २४ वटा सन्दुक र चित्रपट एवं अन्य ऐतिहासिक चीजहरूले भरिएको ४ वटा सन्दुक ५ हजार रूपैयाँबाट प्राप्त गरेको थियो त पाल पेलियोले तुङ्ग हाड गुफाका रक्षक भइरहेका निरक्षर साधु वाङ ताउलाई त्यहाँको कुनै एक देवस्थल मर्मतको निमित्त चाहिएको रकम पूर्ति गरी एक तिहाइ ग्रन्थ आफ्नो साथ लन्डन (ब्रिटिश म्यूजियम) पुऱ्याएका थिए।

सेर्गेई ओल्देनबर्गले पश्चिमी अभियान दलद्वारा गरिएको त्यस लुट-खसोटप्रति गम्भीर आक्रोस व्यक्त गरेका थिए साथै पछि आएर चीनियाँ इतिहासकारहरूले पनि।

सेर्गेई ओल्देनबर्गका अन्य प्रमुख कार्यमा सन् १८९७ देखि शुरु गरिएको बौद्ध 'पुस्तकमाला' वा 'मूल र अनुदित बौद्ध ग्रन्थहरूको संग्रह' प्रकाशन एवं सन् १९१९ मा पेत्रोग्राद (लेनिनग्रादको सन् १९२४ अगाडिको नाम) मा सम्पन्न गरिएको पहिलो बौद्ध प्रदर्शनीको आयोजना थियो जुन प्रदर्शनी सम्पन्न गर्न उहाँलाई विशेष सहयोग थियोडर श्चेर्वात्स्की, भ्लादिमिरत्सेव र ओट्टो रोजेनबर्गले गरेका थिए। यस बौद्ध प्रदर्शनीको उद्घाटनको अवसरमा सेर्गेई ओल्देनबर्गले 'जीवनको महान शिक्षक गौतम बुद्धको जीवन' र थियोडर श्चेर्वात्स्कीले 'बौद्ध-दर्शन' विषयमा व्याख्यान दिनुभएको थियो।

त्यस प्रदर्शनीमा भारत, मंगोलिया र पूर्वी तुर्किस्तानमा रहेको बौद्ध कलाका वस्तुहरू थिए जुन रुसको संग्रहालयमा संरक्षित गरिराखिएको थियो। यस प्रदर्शनीमा एशियाको विभिन्न देशहरूमा रुसी प्राच्यविद्हरूले भ्रमणको बेला प्राप्त गरेका सामग्रीहरू पनि राखिएको थियो। यस प्रदर्शनी रुसमा सन् १९१७ को अक्टोबर क्रान्तिको सफलताको २ वर्षपश्चात् गरिएको कारण पनि स्पष्ट हुन्छ कि त्यसताका (अगस्त १९१९ ई) रुस गृहयुद्धको सबभन्दा जटिल र शंकटपूर्ण अवस्थामा थियो। त्यसबेलामा पनि आयोजकहरूले बौद्ध प्रदर्शनी सफलतापूर्वक सम्पन्न गरे।

सेर्गेई ओल्देनबर्गको अगुवाईमा सम्पन्न हुने प्रायः जुनसुकै प्राच्यविद्या एवं भारतविद्यासम्बन्धी कार्यलाई भ्लादिमिर इल्यीच लेनिन (सन् १८७०-१९२४) को अध्यक्षतामा गठित सोभियत सरकार एवं स्वयं लेनिनले पनि निरन्तर सहयोग गर्दै आएको थियो। सन् १९१७ को अक्टोबर क्रान्तिपश्चात् सांस्कृतिक सम्पदाको रक्षार्थ सोभियत सरकारको पहिलो एक कानून जुन

लेनिनद्वारा हस्ताक्षर गरी प्राचीन स्मारकहरूको रक्षासम्बन्धी आज्ञा जारी गरिएको थियो। यसैको क्रममा संग्रहालय एवं प्राचीन स्मारकहरूको रक्षासम्बन्धी गठन गरिएको आयोगमा अन्य विशिष्ट व्यक्तिहरूका साथ सेर्गेई ओल्देनबर्गलाई पनि सदस्य नियुक्त गरिएको थियो।

सेर्गेई ओल्देनबर्ग भ्लादिमिर इल्यीच लेनिनका परिवारसित पहिलेदेखि परिचित व्यक्ति थिए। भ्लादिमिरका ज्येष्ठ भ्राता अलेक्सान्द्र इल्यीच उल्यानोव सेन्ट पिटर्सबर्ग विश्वविद्यालयमा अध्ययनको बेलादेखि सहपाठीको रूपमा घनिष्ठ थिए। पछि अलेक्सान्द्र जारविरोधी संगठन (नरोदनया पोल्या अर्थात् जनसंकल्प) को एक सक्रिय सदस्य हुनाको कारण मार्च १८८७ मा जारको हत्या गर्ने असफल प्रयासपछि उहाँलाई गिरफ्तार गरी दुई महिनापछि फाँसी दिइएको थियो। यसबाट शोकाकुल भएका भाइ लेनिन ओल्देनबर्गलाई भेट्न आएका थिए। त्यसबेला नै सेर्गेई ओल्देनबर्ग सुविख्यात अनुसन्धानकर्ता भइसक्नुभएको थियो।

सोभियत सरकारको निर्माणपश्चात् सन् १९१८ मा (तीन दशकपश्चात्) पुनः सेर्गेई ओल्देनबर्ग र भ्लादिमिर इल्यीच लेनिनको बीच नजिकी भेटवार्ता भयो। राष्ट्राध्यक्ष लेनिनले सेर्गेई ओल्देनबर्गलाई स्पष्ट रूपमा भन्नुभयो कि भारत विद्यामा पोख्त हुनुभएका उहाँ (सेर्गेई ओल्देनबर्ग) ले भारतको इतिहासको बारेमा अंग्रेजहरूले भारतीय जनतालाई गरिराखेको उत्पीडन एवं दासताको बारेमा पनि लेख्न आग्रह गर्नुभयो। साथै उहाँले प्राच्यविद्या भारतविद्याको उत्तरोत्तर शिक्षावृद्धिको निमित्त आवश्यक सहयोग गर्ने पुरापर स्वीकृति दिनुभएको थियो।

यसप्रकार सेन्ट पिटर्सबर्गका विशेषतः प्रोफेसरद्वय सेर्गेई ओल्देनबर्ग र थियोडर श्चेर्वात्स्कीले व्यापक प्रचार प्रसार गरिराखेको प्राच्यविद्यालाई नवगठित सरकारबाट उचित सहयोग प्राप्त हुँदै आएको फलस्वरूप २० औं शताब्दीको तेस्रो दशकमा पनि प्राच्यविद्याका सारा संगठनलाई पुनर्गठन गर्दै ल्याए। प्राच्यविद्याका प्रमुख केन्द्र पेत्रोग्राद (सन् १९२४ पश्चात्देखि लेनिनग्राद) को 'एशियाई संग्रहालय' (स्थापना- सन् १८१८) लाई त्यहाँ भएको प्रशस्त पाण्डुलिपि र पुस्तकहरूको भण्डारको रूप दिइएबाट 'अनुसन्धान संस्थान' को रूपमा परिवर्तन हुँदै आयो। प्रतिवर्ष यस प्रतिष्ठानको स्वरूप विराट हुँदै आए र कार्यभार पनि बदल्दै रहे।

लेनिनग्राद विश्वविद्यालय र एशिया संग्रहालय एकआपसमा परिपूरक थिए कारण एशियाई संग्रहालयका विद्वान कार्यकर्ताहरू नै विश्वविद्यालयका प्राच्यविद्या संकायका अध्यापकहरू थिए जसमा प्रमुख सेर्गेई ओल्देनबर्ग, थियोडर श्चेर्वात्स्की र मिखाइल तुर्ल्यान्स्की (सन् १८९३-१९४३) हुनुहुन्थ्यो। यहाँहरूमा

विशेषतः भारत र सुदूरपूर्वको संस्कृतिको बारेमा व्याख्यान (Lecture) सेर्गेई ओल्देनबर्गले दिन्थे । त्यस्ताका पेत्रोग्रादका प्रायः सम्पूर्ण बुद्धिजीवीहरू पूर्वको संस्कृतिमा चाख राख्दथे ।

यसप्रकार महा प्राच्यविद् सेर्गेई ओल्देनबर्गले आफ्ना गुरुवर इभान पाभ्लोविच मिनायेफको कार्यलाई २० औं शताब्दीको तेस्रो चौथो दशकसम्म पुन्याई कैयौं शिष्यहरू प्राच्यविद्याका उत्तराधिकारीको रूपमा ल्याइसकेपछि सन् १९३४ मा ७१ वर्षको उमेरमा उहाँले आफ्नो इहलीला समाप्त गर्नुभयो । स्मरणीय छ, सन् १९३४ मै उहाँले प्राच्यविद्या एवं भारतविद्या सम्बन्धी गर्नुभएको वैज्ञानिक क्रियाकलापको पचासौं जयन्ती (सन् १८८२-१९३२) को अवसरमा लेनिनग्रादबाट 'सेर्गेई फ्योदोरोविच ओल्देनबर्ग अभिनन्दन ग्रन्थ' प्रकाशित गरिएको थियो ।

सन्दर्भ

१. भारतको छवि - ग. बोंगार्द लेविन र अ.विर्गासिने हिन्दी अनुवादक - योगेन्द्र नागपाल, प्रगति प्रकाशन, मास्को - १९८४
२. बौद्ध संस्कृति - महापण्डित राहुल सांकृत्यायन, आधुनिक पुस्तक भवन, कलाकार स्ट्रीट, कलकत्ता - १९५२-५३
३. रुसी भाषामा बौद्ध साहित्य - कृष्णप्रकाश श्रेष्ठ 'आनन्द भूमि', वर्ष-१३, अंक-१ (वैशाख, २०४२)
४. यूरोपय् नेपालभाषा - स्वयम्भूलाल श्रेष्ठ ।

हार्दिक समवेदना

स्व. ज्ञानबहादुर प्रजापति

जन्म : १९९० फागुन २९ निधन : २०७३ फागुन ३०

भक्तपुर नगरपालिका श्यानिटेसन

उपशाखाका बलराम प्रजापतिको पिता

ज्ञानबहादुर प्रजापतिको असामयिक

निधनमा मृतकप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली

अर्पण गर्दै शोकाकुल परिवारजनमा

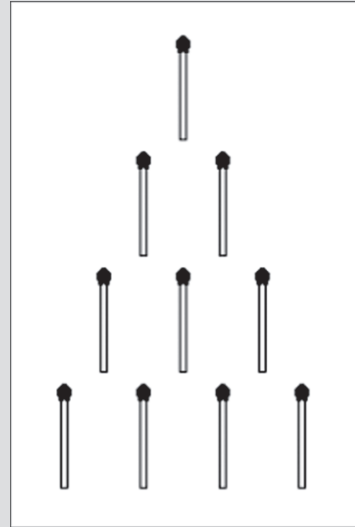
हार्दिक समवेदना व्यक्त गर्दछौं ।

भक्तपुर नगरपालिका परिवार

बासिबिर्थाँलो

यस चित्रमा ४० प्रतिशतले एउटा गल्ती देख्न, के तपाईले पनि देख्नुभयो ? उत्तर ४६ पृष्ठमा ।

चारवटा काँटी सारेर चित्रलाई उल्टो अर्थात माथि फर्केकोलाई तल फर्काउन सकिन्छ । के तपाईं सक्नुहुन्छ ? समाधान पृष्ठ ४६ मा हेर्नुहोला ।

पखाला लागेकालाई नुन, चिनी र पानीले संजीवनीको काम गर्छ ।

भक्तपुर नगरपालिकाभित्र रहेका ढुङ्गेधाराहरू

क्र.सं.	ढुङ्गेधारा रहेका स्थान	सङ्ख्या	टोल			
१.	याकुपति नारायण	१	तौलाछें	३६.	कर्माचार्य परिवारको चोकमा (पूर्वाभिमुख)	१ तुलाछें
२.	च्याम्हसिंहको केही उत्तर बाटोपारि	१	तौलाछें	३७.	बालाखु गणेश बायाँ अगाडि	१ तुलाछें
३.	ठूलो चैत्यको नजिक पाटीसँगै	१	तौलाछें	३८.	जगन्नाथ मन्दिरबाट पूर्व ओरालो लागि आउँदा बायाँ (पूर्वाभिमुख)	१ टिबुक्छें
४.	सूर्यमढी ढबको पछाडि, पूर्वपट्टि	१	तौलाछें	३९.	भुई साहुको घर पछाडि चोकमा (पूर्वाभिमुख)	१ टिबुक्छें
५.	च्याम्हसिंह पोखरीबाट उत्तर दोश्रो	१	तौलाछें	४०.	चण्डेश्वरी मन्दिरको दाय्याँ, चासुख्यः	१ टिबुक्छें
६.	देगइना नजिक	१	तौलाछें	४१.	चण्डेश्वरी मन्दिरकै बायाँ केही तल	१ टिबुक्छें
७.	ब्रम्हायणी पीठको निकट पुलवारि	१	तौलाछें	४२.	हनुमन्ते खोला - अरनिको राजमार्ग जाँदा पीचसँगै	१ वासिकचा
८.	नवदुर्गा छोटैसँगै पाटीनिर	१	गछें	४३.	सोहीको पश्चिम चुपिघाट जाने बाटोमा रहेको सत्तल, पाटी चोकमा	१ भेलुखेल
९.	करुणामयको मूर्ति भएको स्थान अगाडि	१	गछें	४४.	दाम्लाचा ओर्लने बाटोमा	१ याछें
१०.	पोखरी क्षेत्र	१	क्वाठण्डौ	४५.	सैजुहरूको घरनिर, लालाछें	१ याछें
११.	धर्मकीर्ति विहार (जोबहाल) बाहिर	१	क्वाठण्डौ	४६.	छुमा गणेश मन्दिर पछाडि	१ चोछें
१२.	मठभन्दा केही उत्तर पाटीसँगै	१	क्वाठण्डौ	४७.	महाकाली पीठको ढुंगे सिंढीसँगै	१ ब्यासी
१३.	त्यसै नजिक स्कूल अगाडि	१	क्वाठण्डौ	४८.	त्यसैको केही पश्चिम पीचसँगै	१ ब्यासी
१४.	लामगाल पोखरी पूर्व	१	क्वाठण्डौ	४९.	सानो उद्योग क्षेत्रको पूर्व	१ ब्यासी
१५.	लामगाल पोखरी उत्तर	१	क्वाठण्डौ	५०.	सानो उद्योग क्षेत्रकै पश्चिमोत्तर कुना, दोपाटमा	१ ब्यासी
१६.	महाकालीबाट नगरकोट जाँदा पीच बाटोसँगै बायाँ	१	क्वाठण्डौ	५१.	इन्द्रायणी पीठ ओर्लने अगाडि	१ खौमा
१७.	त्यसै बाटोको अलि पूर्व दाय्याँ	१	क्वाठण्डौ	५२.	इन्द्रायणी पीठकै अगाडि	१ खौमा
१८.	मूलढोकाको माथिल्लो भागको बायाँ	१	क्वाठण्डौ	५३.	इन्द्रायणी पीठकै केही पछाडि	१ खौमा
१९.	मूलढोका (भद्रा आर्ट स्टुडियो) नजिक	१	क्वाठण्डौ	५४.	बालाखु गणेशकै दाय्याँ पर्खालमा	१ दरवार स्क्वायर
२०.	पोखरीको उत्तर कुनामा	१	थालाछें	५५.	सोहीको केही दक्षिण स्कूल गेटसँगै	१ दरवार स्क्वायर
२१.	महालक्ष्मी मन्दिरको अगाडि दाय्याँ	१	थालाछें	५६.	च्यासिं देगःको निकट	१ दरवार स्क्वायर
२२.	दत्तात्रय मन्दिरको अगाडि बायाँ	१	तचपाल	५७.	लुँहिटी (सुनको मोलम्मासहितको जहन भएको)	१ दरवार स्क्वायर
२३.	भीमसेन मन्दिर पछाडि (पूर्वाभिमुख)	२	तचपाल	५८.	कुमारी चोक	१ दरवार स्क्वायर
२४.	सल्लाँगणेश पोखरीको उत्तर कुनामा	१	तचपाल	५९.	तलेजु पछाडि जहन चोकमा	१ दरवार स्क्वायर
२५.	सल्लाँगणेश पछाडि दाय्याँपट्टि	१	तचपाल	६०.	मालती चोक (चित्र संग्रहालय) मा	१ दरवार स्क्वायर
२६.	पातिंगा (जहाँ ने.सं.६२४ को एक शिलालेख पनि छ)	२	इनाचो	६१.	तरछें बहाको पूर्वी भित्तामा (बज्रचिन्ह)	१ साकोठा
२७.	वाँचुत्वा: ओरालो	१	इनाचो	६२.	भैरवनाथ मन्दिरको सँगै बायाँ	१ टौमढी
२८.	थालाछेंबाट चोर्चा ओर्लदा दाय्याँ	१	इनाचो	६३.	सोही निकट बायाँ	१ टौमढी
२९.	माहेश्वरी पीठनजिक सानो पुलनजिक	१	इनाचो	६४.	गा:हिटी	१ टौमढी
३०.	सोकै पश्चिमस्थित पुलनजिक	१	इनाचो	६५.	राम मन्दिरको पुलपारि नजिक (हाल फर्निचर उद्योगको सन्मुख)	१ बोलाछें
३१.	पालिख्यः	१	गोलमढी	६६.	बुलबुल हिटी, बुलचा	१ बोलाछें
३२.	गा:हिटी	२	गोलमढी			
३३.	याता ओरालोको दाय्याँ	१	गोलमढी			
३४.	याता हनुमानघाट जाँदा मस्जिद नपुग्दै	१	गोलमढी			
३५.	त्रिपुरसुन्दरी पीठको दाय्याँ (पूर्वाभिमुख)	१	तुलाछें			

६७. डबलीको निकट, मूलबाटोसँगै	१	नासमना
६८. इन्द्रप्रसाद साहुको बारीमा (पूर्वाभिमुख)	१	नासमना
६९. बाराही छोछेसँगै बायाँ	१	तेखाचो
७०. गेट पुग्ने उकालो चढ्दा बायाँ	१	भावाचो
७१. गेटको दक्षिण (पूर्वाभिमुख), भत्किएको पाटीसँगै बाँसघारीमुनि	१	भावाचो
७२. सोही कै केही उत्तर, भक्तपुर क्याम्पसपूर्व (पूर्वाभिमुख)	१	भावाचो
७३. सो ठाउँकै पूर्व गणेश प्रा.वि. अगाडि ओरालोमा (पूर्वाभिमुख)	१	भावाचो
७४. त्यसैको केही पूर्वोत्तर गणेश मन्दिर पूर्व (पूर्वाभिमुख)	१	भावाचो
७५. भक्तपुर-काठमाडौं नयाँ पुरानो बाटो छुट्टिने ठाउँनेर	१	सल्लाघारी
७६. चवंगा गणेश	१	सल्लाघारी
७७. मूलढोका खरिपाटी जाँदा ब्यारेकको आसपास	१	मूलढोका
७८. चारधाम ढुंगेधारा (बालमन्दिर) दरवार स्ववायर हाता)	४	लायकु
७९. सल्लाघारी नगरकोट बाटोको बायाँ (दुवाकोट गोरेटो बाटोसँगै)	१	सल्लाघारी
८०. कलधाराद्वारा जडित ढुंगेधाराको दक्षिण	१	ब्यासी
८१. देकोय (चाँगु पीचको शुरूमै बायाँ)	१	देकोचा
८२. भोलाछेबाट महाकाली पीठ जाँदा चौबाटोनिर	१	भोलाछे
८३. ब्यासी-भौखेल जाँदा बायाँ दिशा	१	ब्यासी
८४. सोही बाटो जाँदा पुलवारि तीर्थस्थलनिर	१	ब्यासी

(पद्मसुन्दर शाक्यबाट प्रस्तुत 'सुथ' नेपालभाषा साहित्यिक दै पौबाट साभार)

**पानीजन्य सरुवा रोगबाट
बच्न पानी उमालेर खानु
सर्वोत्तम उपाय हो ।**

**सरसफाइमा जति बढी ध्यान दिइन्छ
स्वास्थ्य त्यति नै बढी राम्रो हुन्छ ।**

भक्तपुर नगरपालिकाबाट सिफारिस लिन आवश्यक कामजातहरू

नाता प्रमाणित

१. नागरिकता प्रमाणपत्रको प्रमाणित प्रतिलिपि - १/१ प्रति
२. मृत्युदता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि - १ प्रति (२०३६ सालपछि मृत्यु हुनेको मात्र)
३. जन्मदता प्रमाणपत्रको प्रमाणित प्रतिलिपि - १/१ प्रति
४. पासपोर्ट साइजको फोटो - ३/३ प्रति
५. अन्य कागजात

नाम, थर र वतन संशोधन

१. निवेदकको नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपि - १ प्रति (नभए पिताको नागरिकताको वा विवाहित भए पतिको)
२. जग्गाधनी प्रमाणपत्रको फोटोकपी - १ प्रति
३. फिल्डबुक उतारको फोटोकपी - १ प्रति
४. नाता प्रमाणितको प्रतिलिपि - १ प्रति
५. शैक्षिक प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि - १ प्रति

जोत नामसारी

१. मोहीको नागरिकता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि - १ प्रति
२. फिल्डबुक उतारको प्रतिलिपि - १ प्रति
३. भर्पाई वा कबुलियतको नक्कल - १ प्रति
४. मृत्युदता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि - १ प्रति

जग्गा नामसारी

१. निवेदकको नागरिकता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि - १ प्रति
२. मृत्युदता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि - १ प्रति
३. एकभन्दा बढी भएमा मञ्जुरीनामा - १ प्रति
४. जग्गाधनी दता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि - १ प्रति
५. नाता प्रमाणितको प्रतिलिपि - १ प्रति
६. मालपोत तिरेको रसिदको प्रतिलिपि - १ प्रति
७. पासपोर्ट साइजको फोटो - २ प्रति

चारकिल्ला र घर प्रमाणित

१. नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपि - १ प्रति
२. जग्गाधनी प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि - १ प्रति
३. चालुवर्षको मालपोत बुझाएको रसिदको प्रमाणित प्रतिलिपि - १ प्रति
४. सगोलको नाममा दता भएको भए मञ्जुरीनामा - १ प्रति
५. घर भए नक्सापास पुर्जाको प्रतिलिपि - १ प्रति

तीनपुस्ते प्रमाणित

१. निवेदकको नागरिकताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि - १ प्रति
२. जग्गाधनी दता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि - १ प्रति
३. पासपोर्ट साइजको फोटो - २ प्रति
४. अन्य कागजातहरू भए

धारा/बती/टेलिफोन राख्न सिफारिस

१. नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपि - १ प्रति
२. जग्गाधनी प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि - १ प्रति
३. सगोलको नाममा दता भएको भए मञ्जुरीनामा - १ प्रति
४. घरनक्सा पास पुर्जाको प्रतिलिपि - १ प्रति
५. मालपोत तिरेको रसिदको प्रतिलिपि - १ प्रति
६. धारा राख्नको लागि बाटो खन्ने स्वीकृति - १ प्रति

नागरिक भावना

हनुमानघाट

हेमन्त

“उफ् ! कस्तो गन्हाएको, यो खोला हो कि ढल ? पवित्र हनुमानघाटको यस्तो दुर्दशा हुँदा पनि भक्तपुर नगरपालिकाको आँखा किन नखुलेको होला । पर्यटकहरूको डलर मात्र कुम्ल्याउन जान्छा छन् । सफा गरौं-सभ्य बनाई भन्ने नारा दिन जान्नेले व्यवहारमा लाग्नु किन नगरेको होला ? जनताको करबाट गुजारा गर्ने मान्छेहरूसँग सोध्नै पर्ने भो । लौ, भन्नुस् मेरो कुरा मनासिब छ कि छैन ?” एकजना बुजुकले हनुमानघाटको कलधारामा स्नान गर्न आएका जेष्ठ नागरिकहरूको माझ आफ्नो विचार पोख्यो ।

“मनासिब, तपाईंले उठाउनु भएको कुरा सोह्रै आना मनासिब छ । साँचो कुरामा जवाफ छैन । डलर तिर्ने ती पर्यटकहरू खोलातिर पनि डुल्न आए त मज्जा हुन्थ्यो नि तर आउँदैनन् के गर्ने ।” धारामा नुहाइरहेका धनवीर साहुले होमा हो थपे ।

“भक्तपुर डुल्न आउने पर्यटकहरू खोलातिर पनि डुल्न आए त ‘पुर्खाले सिर्जेको सम्पत्ति - हाम्रो कला र संस्कृति’ भन्नेहरूको इज्जतको त धज्जी नै उड्थ्यो नि । त्यस्तो दिन हेर्न पाए त आहा ! स्वादिष्ट खाना खाए जतिकै सन्तुष्टि मिश्र्यो हा... हा... हा..... ।” घाटको धारामा स्नान गरी स्वर्गको आस गर्ने अवकाश प्राप्त सुब्बा साहेब पनि आफ्नै परिकल्पनामा मस्त हुँदै बेसरी हाँस्न थाले ।

त्यसै धारामा स्नान गर्न आएका समाजसेवी राम दाइले भने ती बुजुकहरूका तीखा अभिव्यक्तिहरू सुनिरहेका थिए । उनी समय समयमा सहमति स्वरूप टाउको पनि हल्लाउँथे तर केही बोलिरहेका भने थिएनन् । आफ्नो काम सकाएर राम दाइ विस्तारै पछि सरे । ती बुजुकहरूले अझै आफ्नो भनाइ राख्न कि भनि सोच्दै एकक्षण पर्खे पनि तर उनीहरूले केही बोलेनन् तब उनले मिजासिलो पारामा सोधे- “काकाहरूसँग एउटा कुरा सोध्नु ल ?” बुजुकहरूको ध्यान राम दाइतिर फर्क्यो । “हुन्छ ! हुन्छ ! नबुझ्नु कुरो सोध्नु राम्रो ।” सुब्बा साहेबले मञ्जुरी दिए ।

- यो हनुमानघाटको अवस्था पहिले कस्तो थियो ?

“एकदम स्वच्छ थियो नि, पवित्र थियो । यो खोलामा दिनदिनै स्नान गर्थे, खोलामा माछाहरू खेरिरेका हुन्थे, असाध्य रमाइलो थियो, खोलाको पानी कञ्चन थियो ।” सिंहवीर साहुले अतीतलाई सम्झँदै जवाफ फर्काए ।

“अहिले चाहिँ खोलामा स्नान गरेको सम्झँदै धारामा

स्नान गर्नुपर्ने बाध्यता आयो ।” अर्का बुजुकले ठट्टाकै शैलीमा आफ्नो भनाइ राखे । पुनः सबैजना गललल्ल हाँसे ।

“के गर्ने त ! यस्तो गन्हाउने पानीमा अब स्नान गर्न भएन, नगरपालिकाले खोला सफा गरिदिएको होइन ।” धनवीर साहुले असन्तोषको भाषामा राय व्यक्त गरे ।

“अनि यो पवित्र हनुमानघाट कसरी यस्तो फोहोर भएछ भनि विचार गर्नुभएको छ त ?” राम दाइले सिधै प्रश्न तेसाँइ हाले ।

“नगरपालिकाको अकर्मन्यताको कारण खोला फोहोर भएको हो । सारा ढल खोलामा मिसाउनु हुन्थ्यो यसरी ?” अवकाश प्राप्त सुब्बा साहेब जडिगए । हावाले पुनः खोलाको गन्ध चारैतिर फैलाउँदा उफ्, फेरि गन्हाउन थाल्यो भन्दै धनवीर साहुले नाक थुने ।

“यहाँहरूले सत्य कुरा बिसन्नु भएछ । त्यसबेला जर्मन प्रोजेक्ट (भक्तपुर विकास परियोजना) ले सबै ढल खोलामा मिसाएको थियो, नगरपालिकाले होइन ।” अत्यन्त नम्र भएर राम दाइले अतीतको घटना कोट्याए ।

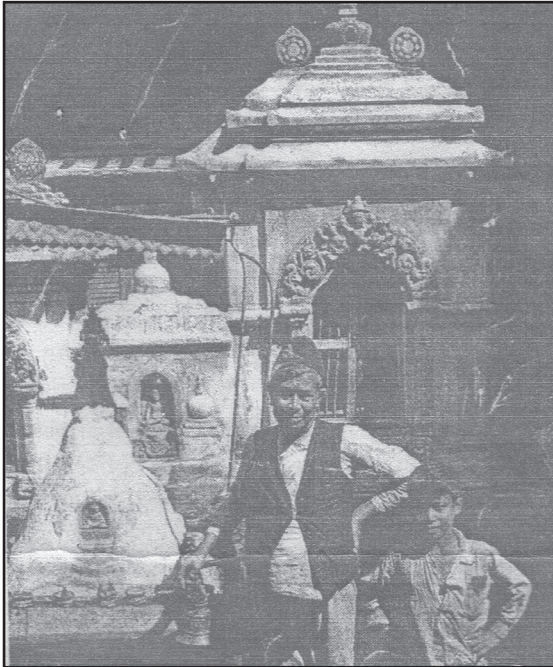
उनले आफ्नो भनाइलाई अझ तान्दै भने - “फोहोरलाई प्रशोधनपछि मात्र खोलामा मिसाउनु पर्ने थियो । हुन त परियोजनाले प्रशोधन पोखरी निर्माण गरेको पनि हो तर भूगोलको अज्ञानताका कारण प्रशोधन पोखरी असफल भयो । सिधै ढल खोलामा मिसियो । फेरि हावापानीमा आएको परिवर्तनका कारण पनि समय समयमा वर्षा हुन सकेन । खोलाको पानी विस्तारै सुक्दै गयो अनि ढल मात्रै बग्न थाल्यो । एकातिर खोला सुक्नु, अर्कोतिर खोलामा जे पायो त्यही वस्तु फाल्न हुँदैन भन्ने चेतनाको कमी नगरवासीमा यथावत नै रह्यो, त्यसैले पनि यो खोला फोहोर भएको हो ।”

“राम दाइले भन्नु भएको कुरा ठीक हो । नगरपालिकाको कारणले मात्रै खोला फोहोर भएको होइन बरु पहिले जस्तै नगरपालिकाको आह्वानमा दाफा, भजन, संघ-संस्था र गुठीका सबै मानिसहरू मिलेर खोला सफाई अभियान संचालन गर्नु पर्‍यो । त्यस्तो राम्रो कामलाई निरन्तरता दिनु नै वेश हुनेछ । हो, खोलामा मिसिएको ढल पन्छाउने काम नगरपालिकाको हो, यसमा विमति छैन तर सबैले साथ दिनुपर्‍यो होइन र ? अब बरु त्यसमा सबैले साथ देऔं र खोला सफा राखौं ।” सितलामाई दर्शन गरी फर्केका पुनकुमार दाइले सबैमा प्रस्ताव राखे तर धनवीर साहु, सुब्बा साहेब र बुजुकहरूले प्रस्तावलाई सोभै समर्थन गर्ने आँट भने गरेनन् ।

eQmk' nfos"; jOf&f/sf
 sflnu8 zfSox; /
 r8fsd{ugIlgj fM j fxf
 htjOf{dxflj xf/

तेजस्वला शाक्य

यो भक्तपुर नगरपालिका वडा नं.१६ बालकृष्ण भजन रहेको वंशगोपाल परिसरको बौद्ध विहार हो। यो भक्तपुर दरबार स्क्वायर तलेजु प्रवेश गर्ने सुवर्णद्वार निर्माण गर्ने कालिगड शाक्यहरू ने.सं. ७१४ ताका ललितपुर नागबहाल-इतिल्हनेका कर्मराज भारोका सुपुत्र गुणसिंह देव बुद्धाचार्य र त्यसको भाइ भैयासिंह बुद्धाचार्य गरी दुई दाजुभाइलाई भक्तपुरका तत्कालीन राजा त्रैलोक्य मल्ल, जो स्वयम् भक्तपुरमा एउटा अद्वितीय नमुनाको सुवर्णद्वार खडा गर्ने परिकल्पनाकार थिए,

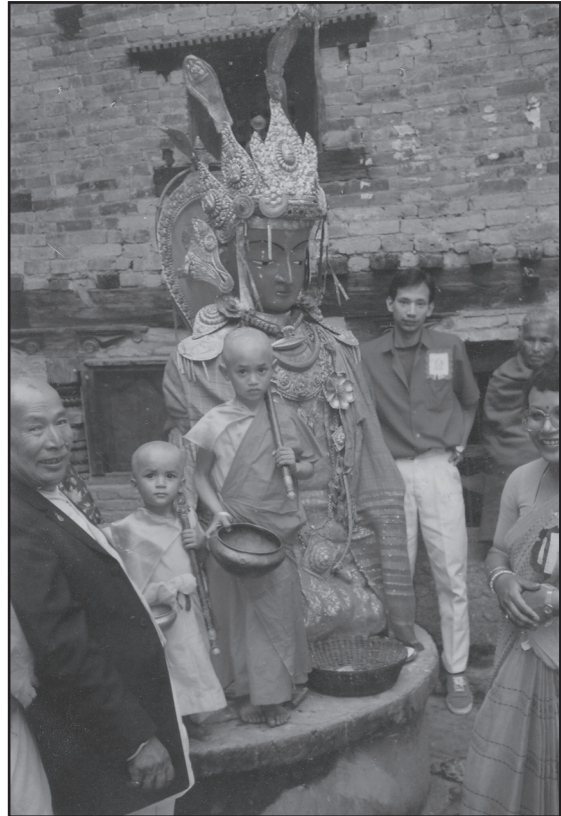

निवा: वाहा-जेतवर्ण महाविहार

ले बोलाए। उनी सुवर्णद्वार तयार गर्न सक्षम कुशल कालिगडहरू गोप्यरूपमा खोज्न लगाई भक्तपुरसम्म आई काम गर्न राजी गराइ बोलाउन सफल भएको थियो। तिनै कालिगड वंशज गुणाकार, रतिकर र प्रभाकरहरूले दशौं वर्षको अथक परिश्रम र कुशल सीप लगाएर सुवर्णद्वार तयार गरेको जानकारीमा आएको छ।

ती कालिगड वंशज समूहबाट नै अन्तिम मल्ल राजा रणजितसँग तिनीहरूका शाक्यकुल पुत्रहरूलाई भक्तपुरमै चूडाकर्म संस्कार गर्न आवश्यक भएको एउटा बौद्ध विहार स्थापना गर्न पाउँ भनी माग पेश गर्दा राजाबाट अनुमति लिई ने.सं. ७७५ मा उक्त निवा: वाहा-जेतवर्ण महाविहार स्थापना भएको थियो। जुन बायाँको चित्रमा देखाइएको छ।

यहाँ हालसम्म पनि दैनिक रूपमा भक्तपुर नगर घुम्न अध्ययन अवलोकन क्रममा आउने पर्यटकहरूका गाइडबुकमा उल्लेखित निवा: वाहा भनी पहिचान स्थापित उक्त जेतवर्ण महाविहारमा प्राय:जसो पर्यटकहरू प्रवेश गरी विहार चोकको एक फन्को लगाई फोटो खिची लग्ने गरेको पाउँछौं।

जेतवर्ण महाविहार चूडाकर्म गरिँदै

भक्तपुर नगरमा भएका बौद्ध विहारहरू

क्र.सं.	नाम	वडा स्थान	निर्माण
१.	आदि पद्म महाविहार	१ तौलाछें/सूर्यमढी	अनुमानित तेह्रौं शताब्दी
२.	लोकेश्वर महाविहार	१५ तापालाछि	ने.सं. ३७०१
३.	अखण्डशील महाविहार	१२ बोलाछें	लिच्छविकालीन
४.	दिपंकर विहार	४ देवननी क्वाठण्डौ	ने.सं. ५१२ पूर्व
५.	प्रसन्नशील महाविहार	४ विश्वकर्मा छें	ने.सं. १९८ पूर्व
६.	शुक्रवर्ण विहार	८ हनुमानघाट	१५ औं शताब्दी
७.	रुद्धार विहार लुँवही	७ सुकुलढोका	ने.सं. ५८५ पूर्व
८.	चतुर्व्रह्म महाविहार	११ साक्वथा	ने.सं. ६११
९.	कुशुवही बौद्धसमंकृत विहार	१७ भारवाचो	अनुमानित ७३२ पूर्व
१०.	थथुवही/जयकीर्ति	१७ इटाछें	अनुमानित ७३९ पूर्व
११.	इन्द्रवर्त महाविहार	६ इनाचो	ने.सं. ७४१ पूर्व
१२.	धर्मोत्तर विहार/मुनिविहार	६ इनाचो	ने.सं. ७७६ पूर्व
१३.	चाथोरे विहार/श्रीचक्र विहार	४ कमलविनायक	ने.सं. ७८९ पूर्व
१४.	जेष्ठ वर्ण महाविहार तचाकोने	१७ इटाछें	ने.सं. ८२० पूर्व
१५.	जेटवर्ण महाविहार निवा: वहा	१६ वंशगोपाल	ने.सं. ८७४
१६.	भौरवही/मंगलधर्मद्वीप	७ गोल्मढी	ने.सं. ७४४ पूर्व
१७.	मञ्जुवर्ण विहार	४ बेखाल	करिव ४०० वर्ष पुरानो
१८.	धर्मकीर्ति विहार	४	रणजित मल्लको समयमा जीर्णोद्धार
१९.	विश्ववहा	४	ने.सं. ९९१ अनुमानित
२०.	यालाछें विहार	९ यालाछें	१८ रौं शताब्दी

भक्तपुरबाट लोप भएका विहारहरू

१. उद्योत कारण्य विहार, सुडाल २. मण्डे विहार ३. क्वाथ विहार ४. चेत वाहाल

निवा: वाहा - जेतवर्ण महाविहार र बन्धाभिषेक (चूडाकर्म संस्कार) कार्यविधिको अन्योन्याश्रित सम्बन्ध

काठमाडौं उपत्यकाका तीन शहर (काठमाडौं, ललितपुर र भक्तपुर) मा रहेका ४०० भन्दा बढी बौद्ध विहारहरू (वहावही) को स्थापनाको औचित्य एवं इतिहास खोतल्दै जाँदा प्राप्त श्रोतहरूबाट प्रातः स्मरणीय स्वयम्भू धर्मधातु वागीश्वर चैत्यको प्रेरणा स्वरूप संस्मरणमा त्यस परिसरका वस्तीहरू शहरहरूमा पनि चैत्यहरू स्थापित विहारहरू प्रादुर्भाव भएको मान्दछ।

अर्को आजभन्दा २६०० वर्ष पूर्व नेपालको लुम्बिनीमा जन्मनुभएका सिद्धार्थले बुद्धत्व प्राप्तिको लागि राजपाट त्यागी वनान्तर भै सर्वप्रथम आफ्नो शीरको केश स्वयमूले काटी चूडाकर्म (प्रवज्या संस्कार) पूरा गर्नु भै प्रवजित (भिक्षुत्व) को शील व्रत धारण गरी शील समाधि प्रजायुक्त तपस्या पूरा गरी सम्यक सम्बोधि ज्ञान लाभ गरी बुद्ध हुनु भएको संस्मरणको

चूडाकर्म प्रवज्याभिषेकको अनुशरण हो।

यसैको निरन्तरतामा शाक्य कूलपुत्रहरूले अनिवार्य रूपमा आफू रहेकै विहारमा चूडाकर्म/बन्धाभिषेक-प्रवज्या संस्कार कर्म पूरा गर्नु पर्दथ्यो। तर यिनीहरू हिरण्यवर्ण महाविहार ललितपुरबाट ने.सं. ७१४ मा सुवर्णद्वार निर्माण गर्न कालिगडको रूपमा भक्तपुरमा स्थानान्तरण भैआएका थिए। धेरै वर्षपछि ने.सं. ७७८ मा सुवर्णद्वार निर्माण कार्य पूरा भएको र भक्तपुरमा चूडाकर्म संस्कार निमित्त विहार स्थापना गर्नु परेको थियो।

निवा: वाहा/जेटवर्ण महाविहारको विस्तृत विवरण

यस विहारमा स्थापित चैत्यको पूर्व-उत्तर र दक्षिणतर्फ ढलौटको ठूलो सिंह प्रतिष्ठा गर्दा दाता प्रयागराज बुद्धाचार्यले सहश्राहुति यज्ञ सम्पन्न गरेको बुझिएको छ। यस निवा: वाहाको क्षेत्रफल अन्दाजी पूर्व-पश्चिम लम्बाइ ४० कदम उत्तर-दक्षिण चौडाइ ३५ कदम गर्दा फिटमा १०४ वर्गफिट क्षेत्रफल देखिन आउँछ। विहारको मध्यभागमा एउटा बज्रधातु चैत्य स्थापित छ। उक्त चैत्यको चारै कुनामा क्रमशः कुंसुरु/ सिंहा सार्दुल र मेघ-धातुको कलात्मक स्वरूपमा उभ्याइएकोले शोभायमान छ। चैत्यको पश्चिममा स्वयम्भू-अभिताभ त्यसैको सन्मुख एक जोर धातुकै सिंह जडित छ। चैत्यको उत्तर लंगमा पद्मपाणि लोकेश्वर विराजित छ।

दक्षिणतर्फ मैत्रिय बोधिसत्वलाई नै गन्धुरी देवता मानेको छ। त्यसैको बीचमा शाक्यमुनि बुद्ध, यसैको पछाडिपट्टि स्तम्भ चैत्य जसमा यस विहारमा विहारवासीहरूबाट संकलित चन्दाबाट विहार चोक ढाक्ने गरी स्लेट ढुंगा ओछ्याउने गर्दा लागेको खर्च विवरण दिइएको छ। चैत्यको शिरो भागमा वैरोचन बुद्धसहितको इलां छ।

चैत्यको चारैतिर धातुको दिपमालामा दाता मच्छेनरसिंह र तिनकी श्रीमती समेतको प्रतिमूर्ति छ। मैत्रिय बोधिसत्वको सन्मुख अर्को लंगमा वसुन्धरा अभिताभ र भैरव र क्षेत्रपाल छ। यसको पश्चिममा देवतालाई नित्य स्नान गराउने प्रयोजनमा इनार छ।

पानीजन्य सरुवा रोगबाट बच्न पानी उमालेर खानु सर्वोत्तम उपाय हो।

नेपालको संविधान २०७२ (१८)

भाग - १२

महान्यायाधिवक्ता

१५७. महान्यायाधिवक्ता : (१) नेपालमा एक महान्यायाधिवक्ता रहनेछ ।

(२) राष्ट्रपतिले प्रधानमन्त्रीको सिफारिसमा महान्यायाधिवक्ताको नियुक्ति गर्नेछ । प्रधानमन्त्रीले चाहेको अवधिसम्म महान्यायाधिवक्ता आफ्नो पदमा बहाल रहनेछ ।

(३) सर्वोच्च अदालतको न्यायाधीश हुने योग्यता भएको व्यक्ति महान्यायाधिवक्ताको पदमा नियुक्तिका लागि योग्य हुनेछ ।

(४) देहायको कुनै अवस्थामा महान्यायाधिवक्ताको पद रिक्त हुनेछ :-

(क) निजले प्रधानमन्त्रीमार्फत राष्ट्रपति समक्ष लिखित राजीनामा दिएमा,

(ख) निजलाई प्रधानमन्त्रीको सिफारिसमा राष्ट्रपतिबाट पदमुक्त गरिएमा,

(ग) निजको मृत्यु भएमा ।

(५) महान्यायाधिवक्ताको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा सर्वोच्च अदालतको न्यायाधीश सरह हुनेछ । महान्यायाधिवक्ताको सेवाका अन्य शर्त कानून बमोजिम हुनेछन् ।

१५८. महान्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य र अधिकार : (१) महान्यायाधिवक्ता नेपाल सरकारको मुख्य कानूनी सल्लाहकार हुनेछ । संवैधानिक एवं कानूनी विषयमा नेपाल सरकार र नेपाल सरकारले तोकिएको अन्य अधिकारीलाई राय सल्लाह दिनु महान्यायाधिवक्ताको कर्तव्य हुनेछ ।

(२) नेपाल सरकारको हक, हित वा सरोकार निहित रहेको मुद्दामा महान्यायाधिवक्ता वा निजको मातहतका सरकारी वकीलबाट नेपाल सरकारको प्रतिनिधित्व गरिनेछ । यस संविधानमा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक कुनै अदालत वा न्यायिक निकाय वा अधिकारी समक्ष नेपाल सरकारको तर्फबाट मुद्दा चलाउने वा नचलाउने भन्ने कुराको अन्तिम निर्णय गर्ने अधिकार महान्यायाधिवक्तालाई हुनेछ ।

(३) नेपाल सरकारको तर्फबाट दायर भएको मुद्दा फिर्ता लिँदा महान्यायाधिवक्ताको राय लिनु पर्नेछ ।

(४) महान्यायाधिवक्ताले संघीय संसद वा त्यसको कुनै समितिले गरेको आमन्त्रण बमोजिम त्यस्तो बैठकमा उपस्थित भई कानूनी प्रश्नको सम्बन्धमा राय व्यक्त गर्न सक्नेछ ।

(५) आफ्नो पदीय कर्तव्यको पालना गर्दा महान्यायाधिवक्तालाई नेपालको जुनसुकै अदालत, कार्यालय र पदाधिकारी समक्ष उपस्थित हुने अधिकार हुनेछ ।

(६) उपधारा (२) को अतिरिक्त महान्यायाधिवक्तालाई आफ्नो कर्तव्य पालन गर्दा देहायको काम गर्ने अधिकार हुनेछ :-

(क) नेपाल सरकार वादी वा प्रतिवादी भई दायर भएका मुद्दा मामिलामा नेपाल सरकारको तर्फबाट प्रतिरक्षा गर्ने,

(ख) मुद्दा मामिलाका रोहमा सर्वोच्च अदालतले गरेको कानूनको व्याख्या वा प्रतिपादन गरेको कानूनी सिद्धान्तको कार्यान्वयन भए वा नभएको अनुगमन गर्ने वा गराउने,

(ग) हिरासतमा रहेको व्यक्तिलाई यस संविधानको अधीनमा रही मानवोचित व्यवहार नगरेको वा त्यस्तो व्यक्तिलाई आफन्तसँग वा कानून व्यवसायीमार्फत भेटघाट गर्न नदिएको भन्ने उजुरी परेमा वा जानकारी हुन आएमा छानविन गरी त्यस्तो हुनबाट रोक्न सम्बन्धित अधिकारीलाई आवश्यक निर्देशन दिने ।

(७) महान्यायाधिवक्ताले यो धारा बमोजिम आफ्नो काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिएको शर्तको अधीनमा रही प्रयोग र पालन गर्ने गरी मातहतका सरकारी वकीललाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(८) यस धारामा लेखिएका काम, कर्तव्य र अधिकारको अतिरिक्त महान्यायाधिवक्ताको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार यो संविधान र संघीय कानून बमोजिम हुनेछ ।

१५९. वार्षिक प्रतिवेदन : (१) महान्यायाधिवक्ताले प्रत्येक वर्ष यो संविधान र संघीय कानून बमोजिम आफूले सम्पादन गरेको कामको वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी राष्ट्रपति समक्ष पेश गर्नेछ र राष्ट्रपतिले प्रधानमन्त्रीमार्फत त्यस्तो प्रतिवेदन संघीय संसद समक्ष पेश गर्न लगाउनेछ ।

(२) उपधारा (१) बमोजिम पेश गरिने प्रतिवेदनमा अन्य कुराको अतिरिक्त महान्यायाधिवक्ताले वर्षभरिमा संवैधानिक एवं कानूनी विषयमा दिएको राय सल्लाहको संक्षिप्त विवरणसहितको संख्या, सरकारवादी भई चलेका मुद्दा सम्बन्धी विवरण, नेपाल सरकार वादी वा प्रतिवादी भई दायर भएका मुद्दा मामिलामा प्रतिरक्षा गरेको विवरण, नेपाल सरकार वादी भई चलेका मुद्दामा भविष्यमा गरिनुपर्ने सुधार तथा अपराधका प्रवृत्ति सम्बन्धी विवरण उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

१६०. मुख्य न्यायाधिवक्ता : (१) महान्यायाधिवक्ताको मातहतमा रहने गरी प्रत्येक प्रदेशमा एक मुख्य न्यायाधिवक्ता रहनेछ ।

(२) मुख्य न्यायाधिवक्ताको नियुक्ति सम्बन्धित मुख्यमन्त्रीको सिफारिसमा प्रदेश प्रमुखबाट हुनेछ । मुख्यमन्त्रीले चाहेको अवधिसम्म मुख्य न्यायाधिवक्ता आफ्नो पदमा बहाल रहनेछ ।

- (३) उच्च अदालतको न्यायाधीश हुने योग्यता भएको व्यक्ति मुख्य न्यायाधिवक्ताको पदमा नियुक्तिका लागि योग्य हुनेछ ।
- (४) देहायको कुनै अवस्थामा मुख्य न्यायाधिवक्ताको पद रिक्त हुनेछ :-
- (क) निजले मुख्यमन्त्रीमार्फत प्रदेश प्रमुख समक्ष लिखित राजीनामा दिएमा,
- (ख) निजलाई मुख्यमन्त्रीको सिफारिसमा प्रदेश प्रमुखले पदमुक्त गरेमा,
- (ग) निजको मृत्यु भएमा ।
- (५) मुख्य न्यायाधिवक्ता प्रदेश सरकारको मुख्य कानूनी सल्लाहकार हुनेछ र संवैधानिक एवं कानूनी विषयमा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकिएको अन्य अधिकारीलाई राय सल्लाह दिनु मुख्य न्यायाधिवक्ताको कर्तव्य हुनेछ ।
- (६) मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयअन्तर्गतका कर्मचारीहरूको व्यवस्थापन महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले गर्नेछ ।
- (७) मुख्य न्यायाधिवक्ताको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा उच्च अदालतको न्यायाधीश सरह हुनेछ । मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा सेवाका अन्य शर्त प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ ।

१६१. सेवाका शर्त र सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था : सरकारी वकील तथा महान्यायाधिवक्ताको मातहतमा रहने अन्य कर्मचारीहरूको पारिश्रमिक, सुविधा तथा सेवाका शर्त सम्बन्धी व्यवस्था संघीय ऐन बमोजिम हुनेछ ।

क्रमशः

भूकम्पीय जोखिम न्यूनीकरण र शहरी संरचना विषयक अभिमुखीकरण

खप इञ्जिनियरिङ कलेजमा चैत ३ गते भूकम्पीय जोखिम न्यूनीकरण र शहरी संरचना विषयमा स्नातकोत्तर अध्ययन गर्न भर्ना भएका विद्यार्थीहरूको अभिमुखीकरण कार्यक्रममा सम्पन्न भयो ।

कार्यक्रममा सांसद एवं खप इञ्जिनियरिङ कलेज व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष प्रेम सुवालले राजनीति देश र जनताको सेवा गर्ने क्षेत्र भएको चर्चा गर्दै देशको सिमाना विदेशीले मिचेको र नेपाली भूमिभित्र पसेर विदेशीले नेपालीलाई गोली हानी हत्या गरेको विरोध गर्नु राजनीति नै हुने बताउनुभयो ।

सांसद सुवालले नेपालसँगै प्रजातन्त्र पुनःस्थापना भएको इथोपिया शिक्षामा अगाडि बढेको बताउनुभयो । उहाँले अमेरिका पत्ता लागेको बेला भक्तपुरका पुर्खा भार्वाचो गेट बनाइरहेको उल्लेख गर्दै गणितले नयाँ प्रविधि आविष्कार गर्न मद्दत पुऱ्याउने विचार राख्नुभयो ।

राजनीति गर्नु हुन्न भनेर विदेशीले नेपालमाथि थिचोमिचो गरेको विरोध नगर्नु आत्मघाती हुने उल्लेख गर्दै सांसद सुवालले प्राविधिक विषयमा स्नातकोत्तर उत्तीर्ण गरी अनुसन्धान र आविष्कारमा अघि बढ्नु पर्ने आवश्यकता औल्याउनुभयो ।

सांसद सुवालले गणितमा अगाडि बढेको सोभियत संघले पहिलो पल्ट भूउपग्रह उडाएको चर्चा गर्दै त्यसपछिमात्र अमेरिकाले सफलता पाएको उल्लेख गर्नुभयो ।

उहाँले एनजीओ र आईएनजीओले समानान्तर अर्थतन्त्र चलाई देशलाई उपनिवेश बनाउने उल्लेख गर्दै नयाँ पुस्ता सदाचार पद्धतिमा लाग्नुपर्ने आवश्यकता औल्याउनुभयो ।

प्रा.डा. प्रेमनाथ मास्केले स्नातकोत्तर तहको अध्ययनले मानिसलाई प्रतिष्ठित बनाउने र अनुसन्धान गर्न धेरै मद्दत मिल्ने विचार राख्दै लगनशील भएर अध्ययन गर्नुपर्ने आवश्यकता औल्याउनुभयो ।

कार्यक्रममा खप इञ्जिनियरिङ कलेजका प्राचार्य ई. सुजन माक र खप कलेज अफ इञ्जिनियरिङका प्राचार्य ई. सुनील दुवालले योग्य र दक्ष इञ्जिनियर बन्न अध्ययन जोड दिनुपर्ने बताउनुभयो ।

कार्यक्रममा खप इञ्जिनियरिङ कलेजका प्रा.डा. मोहनमूर्ति पन्तले शहरी विकासको स्वरूप र संस्कृतिको बारेमा चर्चा गर्नुभएको थियो भने आ. सुनयना कर्माचार्य र एमई अर्थव्यवस्थाका डा. मञ्जिप शाक्यले पनि बोल्नुभएको थियो ।

आफू बस्ने घर, चौक, टोल र नगर
हाम्रो लागि हामी आफै सफा गरौं ।
सफाइ गर्दा इज्जत घट्दैन
बरु सभ्य भइन्छ र
रोगबाट समेत मुक्त हुन्छ ।

cfhsf]cklksfsf ; d: ofx -!!_

प्योट्र माच्छ/ नेपाली अनुवाद : सुमन

समाजको प्रजातान्त्रिक रूपान्तरण हासिल गर्न जनताको सत्ताले चलेका कदमलाई विफल बनाउने र वन्य जातिवाद, क्षेत्रीयतावाद वा अन्य कुनै पनि खाले जातिवादलाई प्रोत्साहित गर्ने प्रयासको प्रतिकार गर्न सम्मेलनले आह्वान गर्‍यो। अंगोलाका जनताको उपनिवेशवादविरोधी र साम्राज्यवादविरोधी संघर्षका स्वाभाविक मित्रशक्तिहरू समाजवादी देशहरू, त्यहाँका पार्टीहरू र अन्तर्राष्ट्रिय कम्युनिष्ट तथा कामदार वर्गीय आन्दोलनसँग एकतालाई बलियो बनाउन सम्मेलनले जोड दियो भने राष्ट्रिय स्वाधीनता, प्रजातान्त्रिक स्वतन्त्रता र सामाजिक प्रगतिका लागि उत्पीडित र शोषित जनतासँग अन्तर्राष्ट्रिय ऐक्यबद्धताको लागि सम्मेलनले प्राथमिकता दियो। सम्मेलनले शान्ति, जनताको सुरक्षा तथा विभिन्न सामाजिक प्रणाली बोकेका राज्यहरूबीच शान्तिपूर्ण सहअस्तित्व र सहकार्यको लागि सक्रिय संघर्षको नीतिको पक्षधरता घोषणा गर्‍यो।

प्रथम विशेष सम्मेलनले एकमतले एमपीएलए-श्रमिक जनताको पार्टीको अध्यक्ष पदमा राष्ट्रपति जोसे इडुआर्दो दोस सान्तोसलाई निर्वाचित गर्‍यो। अगोस्तिनहो नीटोको असमयमै भएको निधनको कारण त्यो उच्च पद रिक्त थियो। एमपीएलए-श्रमिक जनताको पार्टीको केन्द्रीय समितिको निर्णय बमोजिम पार्टीका संस्थापक तथा अंगोलाका प्रथम राष्ट्रपति आन्तोनिओ अगोस्तिनहो नीटोको जन्म दिन (सेप्टेम्बर १७) लाई राष्ट्रिय नायक र राज्यनिर्माता दिवसको रूपमा हरेक वर्ष मनाउन थालियो। अंगोलाको राजधानी ल्वान्डाको मुख्य चोकमा नीटोको स्मारक निर्माण गरियो।

पोर्चुगाली उपनिवेशवादीहरू, दक्षिण अफ्रिकी हस्तक्षेपकारी, एफएनएलए, युनिटा र क्याबिन्डा क्षेत्रीय मुक्ति मोर्चा (एफएलईसी) का विभाजित समूहहरूको साभ्वा प्रतिक्रियावादी शक्तिविरुद्ध कष्टसाध्य संघर्षको परिणामस्वरूप जनगणतन्त्र अंगोलाले राष्ट्रिय स्वाधीनता हासिल गर्‍यो।

जायर्सँगको सम्बन्ध सामान्य बनेपछि एफएनएलएका कार्यकर्ताहरूले अंगोलाको उत्तरी क्षेत्रमा निम्त्याएका समस्याहरू कम हुँदै गए। मुक्तिपश्चात् पनि क्याबिन्डा क्षेत्रमा तनाव सृजना गर्दैआएको एफएलईसीका टुकडीहरू पनि क्रमशः शान्तिपूर्ण बन्दै गए। तर त्यो क्षेत्रमा नयाँ अंगोलाका शत्रुहरूले आफ्ना हतियार भने बिसाएका थिएनन्। धोखेबाज जोनास सिभिम्भीले नेतृत्व गरेको युनिटा समूहका दफ्ताहरू दक्षिण अफ्रिकी जातिवादीहरूसँग मिल्न गए।

दक्षिण अफ्रिकाका जातिवादी शासकहरूले अंगोलाविरुद्ध लामो समयदेखि अघोषित युद्ध गर्दै आएका छन्। आफ्नो हमलालाई सही ठहर्‍याउन जातिवादीहरूले दक्षिण-पश्चिम अफ्रिकी जनसंगठन (स्वापो) लाई अंगोलाले सहयोग गरिरहेको आरोप लगाउने गरेको छ। स्वापो नामिबियाको स्वतन्त्रता र स्वाधीनताको लागि लडिरहेको संगठन हो। संघ र संसारका जनमतले दक्षिण अफ्रिकी जातिवादीहरूले कब्जा लिएको नामिबियाको एक मात्र वैधानिक संगठन भएको स्वीकारेको छ। तर वास्तवमा अंगोलाले स्वाधीनता लगत्तै समाजवादको बाटो अंगाल्नु र मुक्तिका संघर्षरत जनताको पक्षमा ऐक्यबद्धता जनाउनु नै दक्षिण अफ्रिकी गणराज्यले तत्काल क्रूर युद्ध थोपार्नुको मूल कारण थियो। जातिवादीहरू अंगोलाको आर्थिक पुनर्स्थापनको गतिलाई धिमा बनाउन चाहन्थ्यो। उनीहरूले अंगोलाले नामिबियाका देशभक्तहरूलाई सहयोग बन्द गरौस् भन्ने चाहना राख्थे।

संरा अमेरिकी साम्राज्यवाद नेतृत्वको अन्तर्राष्ट्रिय साम्राज्यवादबाट कसिलो सहायता प्राप्त दक्षिण अफ्रिकी सेनाले अंगोलाका उपद्रवकारी सशस्त्र टोलीहरू र युनिटा गुटमा सामेल विदेशी भाडाका सिपाहीलाई सहयोग गर्थे। अनि सर्वसाधारण नागरिकविरुद्ध नृशंसता, डकैती र हत्या आतंक फैलाउने काम गर्थे। दक्षिण अफ्रिकाले जबरजस्ती आफ्नो सेनामा भर्ती गरेका, गिरफ्तारीमा परेका भाडाका सिपाहीहरूले आफ्ना घरबासमा आगो लगाएर, आफन्तजनको हत्या गरेर, पानीको स्रोत र खानामा विष हालेर जातिवादी मालिकहरूले युद्धमैदानमा धकेले काम भएको स्वीकारे।

“Creation of predecessors — Our art and culture”

पछिल्लो समय दक्षिण अंगोलालाई रिक्तो हवाई हमलाको शिकार बनाइयो। बमवारीले पुल, सडक, अस्पताल, विद्यालय र आवासगृहहरू ध्वस्त बनाउने काम भयो र हजारौं अंगोलाका जनता अनाहक मारिए।

जातिवादी र युनिटाका पिछलग्गहरूले आफ्नो अपराधको मूल्य तिर्नुपर्नेछ र बदलाको त्यो दिन धेरै टाढा छैन। 'जातिवादी दक्षिण अफ्रिका, इजरायल, सीआईए र अरु साम्राज्यवादी शक्तिहरूले लादेका सशस्त्र हमला र आतंकवादको जनताले दरिलो प्रतिकार गरिरहेका छन्', सोभियत कम्युनिष्ट पार्टीको २६ औं महाधिवेशनका क्रममा आफ्नो मन्तव्यमा जोसे डुडुआदौं दोस सान्तोसले भने।

साओ तोमे र प्रिन्सिप प्रजातान्त्रिक गणराज्य एउटा भौगोलिक रूपमा सानो देश हो। आन्ध्र महासागरको गुनिया खाडीमा त्यही नामका टापुहरूको देश हो यो देश। (यसको कुल क्षेत्रफल १२८ वर्गकिमि छ र जनसंख्या पुगनपुग एक लाख मात्र छ। साओ तोमेको क्षेत्रफल ८३६ वर्गकिमि र प्रिन्सिपको क्षेत्रफल १२८ वर्ग किमि छ।) यो देशले भर्खर भर्खरै मुक्ति प्राप्त गरेका देशबीच गौरवको स्थान लिएको थियो। पोर्चुगलका अरु उपनिवेशहरूले जस्तै यो सानो देश पनि आधा शताब्दीभन्दा लामो समय उपनिवेशको रूपमा रह्यो। धेरै पटक त्यहाँका जनताले आफ्ना उत्पीडकहरू विरुद्ध असमान किसिमको संघर्ष गरे। सन् १९६० मा साओ तोमे र प्रिन्सिप मुक्ति समिति गठन भयो। त्यसपछि भने त्यहाँको संघर्ष दिनानुदिन व्यवस्थित र संगठित बन्दै गयो। सन् १९७२ मा त्यो समितिलाई साओ तोमे र प्रिन्सिप मुक्ति आन्दोलनको नाममा पुनर्गठन गरियो। सन् १९५१ मा पोर्चुगलले ती टापु उपनिवेशलाई 'समुद्रपारिका प्रदेश' घोषणा गर्‍यो र सन् १९७२ मा टापुहरूले एकजना पोर्चुगाली गभर्नर जनरलले प्रशासन चलाउने 'स्थानीय रूपमा स्वायत्त' हैसियत प्रदान गर्‍यो। ती टापुका व्यवस्थापिका सभाहरू उपनिवेशवादका दलालहरूले भरिभराउ थियो र गभर्नर जनरलको रोहबरमा उनीहरूले आफूखुशी अधिकार प्रयोग गर्ने गरेका थिए। सन् १९७४ को अप्रिलमा पोर्चुगलमा फासीवादी शासनको अन्त्य भयो। त्यही समयमा तोमे र प्रिन्सिप टापुहरूमा राष्ट्रिय मुक्ति आन्दोलन उत्कर्षमा पुग्यो। आन्दोलन अझ खँदिलो बन्दै गयो। अन्ततः पोर्चुगलको सरकार टापुका जनताको आत्मनिर्णयको अधिकार र राष्ट्रिय स्वाधीनता स्वीकार्न बाध्य भयो। पोर्चुगल सरकार एमएलसीटीपीका नेताहरूसँग वार्ता शुरु गर्नतिर लाग्यो। पोर्चुगलले एमएलसीटीपीलाई टापुका जनताको अधिकारिक प्रवक्ता स्वीकार्यो। वार्ताको क्रममा दुवै पक्ष अन्तरिम सरकार गठन गर्न सहमत भए। सन् १९७५ को जुलाईमा तोमे र प्रिन्सिप टापुमा राष्ट्रिय सभाको चुनाव

भयो। त्यही महिनाको अन्त्यतिर दुवै टापुहरू स्वाधीन भएको घोषणा भयो। अफ्रिकी एकता संगठन र संयुक्त राष्ट्र संघमा एउटा नयाँ सदस्यको रूपमा तोमे र प्रिन्सिप भित्रियो। त्यो देशलाई सबभन्दा शुरुमा मान्यता दिने देशहरूमध्ये सोभियत संघ पनि थियो र चाँडै नै दुई देशबीचको कुटनीतिक सम्बन्ध पनि जोडियो।

एमएलएसटीपीको नेतृत्व र गणराज्यको सरकार गैरपूँजीवादी विकासको बाटोमा लाग्ने सोचमा लागे र मानिसले मानिसमाथि शोषण नहुने समाज निर्माणको दिशामा अघि बढे। त्यो देश गहिरो सामाजिक आर्थिक परिवर्तनको प्रक्रियामा अघि बढ्यो। व्यक्तिको स्वामित्वमा पाँच हेक्टरभन्दा बढी जग्गा भएको अवस्थामा हदबन्दी लागू गरी राष्ट्रियकरण गरियो। सहकारी खेतीको क्रमशः विकास गरियो। खाद्य तथा उत्पादन उद्योग, बन्दरगाह, सञ्चार र यातायात क्षेत्र सबै सरकारको नियन्त्रणमा राखियो। पोर्चुगाली राष्ट्र बैंकको स्थानीय शाखालाई पनि राष्ट्रियकरण गरियो। वैदेशिक व्यापारमा राज्यको एकाधिकार कायम गरियो। नयाँ मुद्रा चलनचल्तीमा ल्याइयो। त्यो देशले मूलतः कोका निर्यात गर्न थाल्यो र तयारी वस्तु, इन्धन र निर्माण सामग्री आयात गर्न थाल्यो।

सोभियत संघको कम्युनिष्ट पार्टी र एमएलएसटीपीबीच नियमित रूपमा सम्पर्क भयो। सोभियत संघको कम्युनिष्ट पार्टीको २६ औं महाधिवेशनमा एमएलएसटीपीको प्रतिनिधिमण्डल सहभागी बन्यो।

बेनिन जनगणतन्त्रमा पनि गहिरो अर्थ-राजनीतिक परिवर्तन हुन थाले। सन् १९७५ को नोभेम्बर अघिसम्म त्यो गणराज्यको नाम दाहोमे थियो। पश्चिम भूमध्य अफ्रिकामा रहेको यो देशमा निकै कम मात्र जनसंख्या थियो। त्यहाँको जनसंख्या तीस लाखभन्दा कम थियो। त्यो देश फ्रान्सको उपनिवेश थियो। त्यसो त फ्रान्सले यो देशलाई सन् १९६० मै स्वतन्त्रता दिएको थियो। तर पूर्ण उपनिवेशमुक्त हुन सकेन, नवउपनिवेशको एउटा राम्रो उदाहरण बन्यो। त्यहाँका विभिन्न धार्मिक-जातीय एवं सामाजिक समूहबीचको विभाजनका कारण उपनिवेशविरोधी शक्ति त्यहाँ बलियो हुन सकेन। तुलनात्मक रूपमा छोटो समयावधिमा त्यहाँ कहिले सैनिक शासक त कहिले नागरिक सरकारले शासन चलायो।

सन् १९७२ को अक्टोबरमा एक समूह देशभक्त युवा सैनिक अधिकारीहरूले सैनिक विद्रोह गरे। वास्तवमा त्यस परिस्थितिमा त्यो समूह सबभन्दा संगठित राजनीतिक समूह थियो। त्यो सैनिक विद्रोहले माथ्यु केरेकोको नेतृत्वमा एउटा क्रान्तिकारी सैनिक सरकारलाई सत्तामा ल्यायो। नयाँ

सरकारले एकपछि अर्को नवउपनिवेशका अवशेषहरू ध्वस्त बनाउने काम गर्‍यो। ऐतिहासिक रूपमा जनताले अंगाल्नुपर्ने एउटै मात्र बाटो समाजवादी विकास भएकोमा त्यो सरकारको जोड थियो।

त्यो देशको पुनः नामाकरण गर्ने काम भयो-जनगणतन्त्र बेनिन। सरकारले अर्थतन्त्रमा सुधार गर्न आवश्यक कदम चाल्यो र सार्वजनिक क्षेत्रको

विकास गर्‍यो। क्रान्तिकारी सैनिक सरकारले विदेशी तेल एकाधिकारको राष्ट्रियकरण गर्‍यो र बैंक, बिमा र यातायात कम्पनीहरूमा नियन्त्रण स्थापित गर्‍यो। त्यो देशको सबभन्दा ठूलो आयात गर्ने वस्तु कपास थियो। कपासको उत्पादन र बजार, औषधि उद्योग, विद्युत र खानेपानी बोर्ड, टेलिफोन र टेलिग्राफ कार्यालयहरू र सिनेमाहरू पनि राष्ट्रियकरण गरिए। एवरीतले राज्यले क्रमशः घरेलु तथा वैदेशिक व्यापार पनि आफ्नो नियन्त्रणमा लियो। भूमिसुधारअन्तर्गत शोषणमा आधारित उत्पादनसम्बन्धलाई ग्रामीण क्षेत्रबाट उन्मूलन गरियो र सामन्ती भूमिसम्बन्धको जरा उखेल्ने काम भयो।

राज्यका संरचनाहरूको पुनःसंरचनामा महत्त्वपूर्ण निर्णयहरू गरिए। अधिकारसम्पन्न प्रशासनिक, सामाजिक र आर्थिक अधिकारसहित क्रान्तिकारी समिति देशभरि गठन गरियो। राज्यको सर्वोच्च निकाय क्रान्तिकारी राष्ट्रिय परिषद्दे ती सबै समितिहरूलाई नियन्त्रण गर्‍यो। सर्वोच्च निकायमा क्रान्तिकारी सैनिक सरकारका सदस्यहरू बाहेक मजदुर संगठन, युवा तथा जनसंगठनहरूबाट प्रतिनिधिहरूको प्रतिनिधित्व हुने गर्‍यो।

देशका नेताहरू र सबै प्रजातान्त्रिक शक्तिहरूले बेनिन गणराज्यको विकास र थप सामाजिक-आर्थिक रूपान्तरण सत्तासीन क्रान्तिकारी-प्रजातान्त्रिक पार्टीको गठनमा निर्भर भएको यथार्थबोध गरे। सन् १९७५ जनवरी ३० को दिन राष्ट्रपतिले जारी गरेका आदेशले पार्टी गठनमाथि रोक लगाएको थियो र त्यसपछि नयाँ ढंगको पार्टी गठनको लागि सम्मेलनको तयारी भइसकेको थियो।

सन् १९७२, अक्टोबर २६ पछि र बेनिन गणराज्य स्थापनापछि पहिलो पटक बेनिनको अवस्थाबारे छलफल गर्न बेनिन जनक्रान्ति पार्टी (पीआरपीबी) को प्रथम स्थापना सम्मेलन भयो।

राष्ट्रपति जोसे डडुआदोँ दोस सान्तोस

साम्राज्यवाद नै बेनिनको क्रान्तिको मूल शत्रु ठहर गरियो। राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा साम्राज्यवादी प्रभाव उन्मूलन गर्न विश्व साम्राज्यवादलाई पराजीत गर्नुपर्ने कार्यक्रमको ठहर थियो। भूमिसुधार, कामदार जनताबीच वर्गीय चेतनाको विकास र नयाँ संस्कृतिका मानिसहरू बनाउने तथा समाजवादी समाजका साँचो अर्थमा अन्तर्राष्ट्रियवादी र सक्रिय योद्धा बनाउने कार्यभार नै प्रमुख कार्यभार भएको कार्यक्रमले तय गर्‍यो।

पीआरपीबीको विधानअनुसार विदेशी थिचोमिचोबाट पूर्ण र अन्तिम मुक्ति तथा मानिसमाथि हुने कुनै पनि खाले शोषणको उन्मूलन र मार्क्सवाद-लेनिनवादमा आधारित समाजवादी समाज निर्माणको लागि काम गर्न देशका सबै क्रान्तिकारी शक्तिको सबैभन्दा उच्च राजनीतिक संगठन भनेको पार्टी हो।

पीआरपीबीको संगठनको लागि प्रजातान्त्रिक केन्द्रियता नै संगठन पद्धति भएको विधानमा लेखिएको छ। आर्थिक, राजनीतिक र साँस्कृतिकलगायत सबै क्षेत्रका गतिविधिमा पार्टीको नेतृत्वदायी भूमिका हुने कुरा विधानमा पुनः जोड दिइयो। महाधिवेशनमा पार्टीमा नयाँ सदस्यताका लागि प्रक्रिया पनि निर्धारण गरियो। पार्टी सदस्यका काम, कर्तव्य र अधिकारको पनि निर्धारण गरियो।

महाधिवेशन र सन् १९७७ को अगस्तमा भएको पीआरपीबीको प्रथम राष्ट्रिय सम्मेलनको निर्णयअनुसार नगर तथा गाउँमा पार्टीका स्थानीय एकाइहरू गठन गरिए। पार्टी कार्यकर्ताहरूलाई सैद्धान्तिक रूपमा तयार गर्न नयाँ राष्ट्रिय केन्द्र स्थापना गरियो।

सन् १९७८ मा पीआरपीबी केन्द्रीय समितिको मासिक मुखपत्र 'हानदोरिया' (दिशानिर्देशक) प्रकाशित हुनु बेनिनको जीवनमा आएको उल्लेख्य विकासको प्रतिबिम्ब थियो। त्यो पत्रिकाबाहेक विभिन्न राष्ट्रिय भाषामा सरकारी पत्रिका 'पोरा'

त्यो सम्मेलनको प्रमुख विशेषता भनेको त्यहाँ पीआरपीबीको विधान तथा कार्यक्रम तय भयो। सन् १९७७ को जुलाईमा त्यो कार्यक्रम 'पार्टीको आमनीतिको घोषणा' शीर्षकमा प्रकाशित गरियो। सो कार्यक्रममा तात्कालीन अवस्थामा बेनिनको सबभन्दा उच्च प्राथमिक कार्य भनेको विश्व साम्राज्यवादविरुद्ध संघर्ष गर्नु उल्लेख भयो। विश्व

प्रकाशित हुने गरेको थियो। हानदोरिया पत्रिकाले पार्टीका नीति तथा कार्यक्रमहरू जनताबीच लोकप्रिय बनायो। मजदुर र सबै कामदार जनतालाई मार्क्सवादी-लेनिनवादी सिद्धान्तबारे शिक्षित बनाउन, सर्वहारा अन्तर्राष्ट्रियवादीको भावना उजागर गर्न र अफ्रिकालगायत सम्पूर्ण विश्वका जनताबीच जुभार ऐक्यबद्धताको विकास गर्न त्यो अखबारले निकै महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्नो। हानदोरियामा अफ्रिकी जनताले राष्ट्रिय र सामाजिक मुक्तिका लागि गरेका संघर्ष तथा सोभियत संघलगायत अरु समाजवादी देशहरूका उपलब्धिका विषयमा समाचार र विचार समावेश गरिएको हुन्थ्यो।

गुनिया खाडी क्षेत्रमा फेरि अर्को एउटा प्रगतिशील देशको उदय पश्चिममा साम्राज्यवादी देशहरू र बेनिनमा तिनका पिछलग्गुहरूको लागि मन परेको थिएन। सन् १९७७ को जनवरीमा जनताको सत्ताका शत्रुहरूले क्रान्तिकारी सरकार फालेर नवउपनिवेशवादी सत्ता स्थापना गर्ने प्रयास गरे। एक समूह सशस्त्र भाडाका सिपाहीहरू राजधानीको विमानस्थलमा अवतरण भए। तर सरकारी सेना, सुरक्षाकर्मी र सर्तक टोलीले तिनीहरूलाई सजिलै पराजित बनाए। बेनिनका जनताले उनीहरूलाई सहायता गरेका थिए। बेनिनका जनताको सत्ताविरुद्ध साम्राज्यवादी षड्यन्त्र विफल भयो।

बेनिन जनगणतन्त्र आत्मविश्वासका साथ समाजवादको बाटोमा अघि बढ्यो। सन् १९७७ को अगस्तको अन्त्यतिर राष्ट्रव्यापी बहस र छलफलपछि क्रान्तिकारी जनपरिषद्को विशेष बैठकद्वारा बेनिनको नयाँ संविधान पारित गरियो। बेनिनमा त्यसलाई नयाँ जीवनको लागि कार्यक्रम भनियो। संविधानले राज्यशक्तिको चरित्रबारे व्याख्या गरियो भने घरेलु र विदेशी नीतिका लक्ष्यको खाका कोरियो। पार्टी र बेनिन जनक्रान्तिको नेतृत्वदायी भूमिकालाई कानुनी आधार दिने काम संविधानले गर्‍यो।

त्यही समयमा क्रान्तिकारी जनपरिषद्को विशेष अधिवेशनबाट बेनिनको विकासको लागि प्रथम राष्ट्रिय योजना घोषणा भयो। यी दुई कार्यक्रमको घोषणा बेनिनको इतिहासमा महत्त्वपूर्ण फड्को हो र बेनिनको थप राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक अग्रगतिमा ती कार्यक्रमले सहयोग गर्ने बेनिनका राष्ट्रपति म्याथ्यु केकेकोउले सो विशेष बैठकमा बोल्दै भने।

बेनिनको इतिहासमा भएको अर्को महत्त्वपूर्ण काम भनेको सन् १९७९ को नोभेम्बर १३-१८ सम्म भएको पीआरपीबीको प्रथम महाधिवेशन थियो। सो महाधिवेशनले पीआरपीबी मार्क्सवादी-लेनिनवादी सिद्धान्तमा दृढ रहेको घोषणा गर्नुका साथै देशको आर्थिक विकासका लागि समाजवादी मार्ग अंगाल्ने कुरामा पुनः जोड दियो।

महाधिवेशनले सार्वजनिक क्षेत्र क्रमशः विस्तार हुँदै गएको र विदेशी पूँजी क्रमशः न्यून हुँदै गएको मूल्याङ्कन गर्‍यो। संविधानमा रहेका पुराना तथा साना निजी एवं मिश्रित उद्योगहरूको विकासलाई अवरोध नगर्ने बरु संरक्षण गर्ने कुरालाई पुनर्पुष्टि गर्‍यो।

ग्रामीण क्षेत्रमा परिवर्तन स्वाभाविक थियो। सहकारी कृषिको क्रमशः विकास भइरहेको थियो। जिल्ला वा गाउँको अवस्था, किसानहरूको चेतनास्तर र सहकारीमा सामेल हुने उनीहरूको चाहनामा आधारित भएर कहीं केही तीव्र गतिमा भने कहीं धिमा गतिमा सहकारी खेतीको विकास हुँदै गयो। 'ग्रामीण संगठन' भनिएका आजको चरण सहकारी खेतीका प्रारम्भिक चरण हो। समयान्तरमा यो आपूर्ति तथा बजार सहकारीको रूपमा विकास हुने गर्दछ। त्यसपछिको चरण भनेको क्रान्तिकारी सहकारी संगठन हो। त्यो चरणमा सहकारीले कृषि उत्पादन र वितरण समेत गर्न सक्ने हुन्छ। समाजवादी प्रकृतिको सहकारी सबभन्दा उच्चतम चरण हो। त्यो चरणमा उत्पादनका साधनहरू सबै राष्ट्रियकरण हुने गर्दछ। किसानहरूले यो चरणमा आएर वस्तुभाउ वा एक टुक्रा खेतमात्र आफ्नो स्वामित्वमा राख्न सक्नेछ।

समाजवादविरोधी शक्तिको आक्रामक प्रतिरोधबीच पनि बेनिनमा सहकारी आन्दोलनले गति लियो। त्यहाँका सामाजिक जीवनमा अनेकन प्रमुख परिवर्तन आए। कारखाना तथा कर्मचारीहरूको ज्याला तथा तलब वृद्धि भयो। ज्येष्ठ नागरिक तथा अपाङ्गहरूको सामाजिक भत्ता वृद्धि भयो, स्वास्थ्योपचारमा प्रगति भयो। निराक्षरता उन्मूलनका कार्यक्रमहरू घोषणा भए, विगतको उपनिवेशकालीन सामाजिक समस्याहरू क्रमशः हराउँदै गए। यी सबै काम पाँच वर्षमा गरिने घोषणा भयो।

जनगणतन्त्र बेनिनले भविष्यलाई निकै आशापूर्वक हेर्‍यो। उपनिवेशवाद र जातीय शासनको अस्तित्व अन्त्यलाई बेनिनले पूर्ण समर्थन जनायो। दक्षिणी अफ्रिकाको राष्ट्रिय मुक्ति आन्दोलनलाई सहयोग गर्‍यो। शान्ति र सद्भावको विस्तारका लागि तथा समाजवादी देशहरूबीचको मैत्रीसम्बन्धको विकासका लागि निकै मिहिनेत गर्‍यो।

सोभियत संघको कम्युनिष्ट पार्टीको २६ औं महाधिवेशनमा शुभकामना मन्तव्य सिलसिलामा पीआरपीबीका प्रमुख रोमान भिलोले आफ्नो पार्टी 'बेनिनका जनताको क्रान्तिकारी संघर्षलाई महानको लेनिनको पार्टीको रूपमा विकास गर्न, अक्टोबर क्रान्तिको गौरवशाली बाटोमा अघि बढाउन, जनताको खुशीको लागि प्रगतिको पथमा हिँड्न, समाजवादी समाज निर्माणको बाटोमा लाग्न अथक र साहसका साथ लागि रहेको छ' भनी बोलेका थिए। (मित्रका शब्दहरू... पृष्ठ. ३८१-३८२) क्रमशः

cfsfzj f0flsf
cflj isf/s
dfsfl

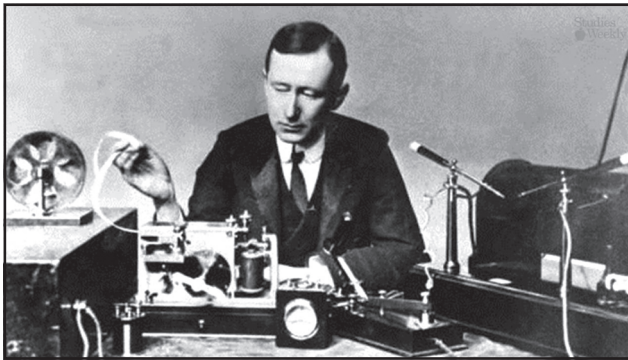
लुछेरन बुद्धार्थ

मार्कोनीको पूरा नाउँ गुल्लेल्मो मार्कोनी हो । यिनका बाबु इटालियन र आमा आयरिश थिइन् । उनको जन्म इटालीको बोलोना शहरमा सन् १८७४ मा भएको थियो । यिनका परिवारमा प्रत्येक सदस्य बेगला बेगलै रुचि र प्रतिभा भएका थिए । बाबु बैङ्कमा काम गर्थे भने आमालाई सङ्गीतप्रति ठूलो चाख थियो । तर मार्कोनीको भुकाउ भने सानैदेखि विज्ञानतर्फ थियो । मार्कोनीको स्वभाव पनि अनौठो किसिमको थियो । यिनी प्रायः मानिसको जमघट भएको ठाउँमा नजाने एकान्तप्रेमी र लज्जालु स्वभावका थिए । त्यसैले मेघ गर्जेको सुनेर, विजुली चम्केको र इन्द्रेणी परेको देखेर औधी मग्न हुन्थे । त्यतिमात्र होइन, उनको मस्तिस्क वैज्ञानिक प्रकृतिको र जिज्ञासु थियो । प्रकृतिको चमत्कार देखेर उनको मस्तिस्कमा प्रायः कसरी र किन भयो होला ? भन्ने प्रश्नले खोतलिरहन्थ्यो । उनको स्कूली शिक्षा भइसकेपछि उच्च शिक्षा बोलोना विश्वविद्यालयमा पाएका थिए । उनी प्रायः विज्ञानसम्बन्धी प्रश्न र उत्तर भएका साहित्यहरू पढ्ने गर्दथे । पढ्नेमात्र होइन हुने विस्वाको चिल्लो पात भनेभैं उनी सानैदेखि पढेको कुरा ठीक हो कि होइन भन्ने जान्न प्रयत्न गर्दथे । बेन्जामिन फ्रेड्लिनको 'प्रकाश र ताप विजुलीबाट मात्र सम्भव हुन्छ' भन्ने विचार पढेर उनको मनमा सायद चङ्गा

उडाउँदा पनि हावाबाट विजुली निस्कन्छ कि भन्ने नौलो विचार उठ्यो । यदि हावाबाट करेन्ट निस्कन सक्छ भने करेन्टको लहरले टेलिफोनको घण्टीलाई धक्का दिएर घण्टी बजे जस्तै हावाको छालको धक्काद्वारा पनि आवाज निस्कन सम्भव छ । यो विचारलाई यथातथ्य निरूपण गर्न मार्कोनीले त्यससम्बन्धी सिद्धान्तहरूको अध्ययन गर्न थाले ।

त्यसैबेला उनले एउटा विज्ञानसम्बन्धी लेख पढे । यो लेख लेख्ने एकजना हर्टजले भन्ने जर्मन वैज्ञानिक थिए । मार्कोनीले हर्टजले सिद्धान्तको प्रयोग गरेर बीस वर्षभन्दा कम उमेरमा नै आफ्नो बाबुको बगैँचामा पहिलो वायरलेस स्टेशन बनाए । उनले ट्रान्समीटर र रिसेभर पनि बनाए । यस यन्त्रबाट एक माइलभन्दा टाढासम्म खबर पठाइन्थ्यो । इटाली सरकारले उनको कार्यतिर कुनै ध्यान नदिएको हुनाले उनी सन् १८९६ मा बेलायत गए । त्यहाँ गएर उनले अनेक कष्ट र बाधा सहेर वैज्ञानिक इन्जिनियरहरूसँग सम्बन्ध राखे । बेलायतको टेलिग्राम विभागका मुख्य इन्जिनियर सर विलियम प्रीसले उनको आविष्कारप्रति रुचि देखाए । त्यसको परीक्षणको लागि हरप्रकारको सुविधा प्रदान गर्ने वचन दिए । प्रीसले आफ्नो प्रयोगशाला पनि मार्कोनीलाई प्रयोग गर्न दिए । बेलायतमा उनले धेरै प्रसिद्ध व्यक्तिहरूको समर्थनमा आफ्नो परीक्षण जारी राखे । 'लायड' नामक प्रसिद्ध जहाजी कम्पनीले पनि यिनको सहायता गर्‍यो । उनले आयरल्याण्डको उत्तरमा रहेका दुई सामुद्रिक टापुहरूमा आकाशवाणी यन्त्र लगाएपछि उबलिन समाचारपत्र पनि आयरल्याण्डबाट आकाशवाणीद्वारा नै पाउन लागे । आयरल्याण्डका साना दुई टापुमा मात्र सीमित रहेर मार्कोनीलाई सन्तोष भएन । त्यसैले उनले आफ्नो कार्यक्रमलाई अझ फराकिलो र टाढासम्म प्रसार गर्ने योजना बनाए ।

सन् १८९९ मा मार्कोनीले ३२ माइल टाढा इङ्लिस च्यानलपारि फ्रान्सको एक ठाउँमा आकाशवाणीबाट समाचार

आफ्नो आविष्कारका साथ गुल्लेल्मो मार्कोनी

पठाउन सफलता पाए ।

यो सफलताले मार्कोनीलाई आफ्नो काममा अझ हौस्यायो । यसले गर्दा यो आकाशवाणीको उपयोग बढ्न गयो । विस्तारै विस्तारै यसको उपयोग समुद्र र व्यापारी जहाजबाट बाहिर सैनिक कार्यहरूमा पनि हुन थाल्यो । यसरी पाइलैपिच्छे बढी, अझ सफलता पाएर

मार्कोनीले आफ्नो प्रसारणलाई एटलाण्टिक महासागर तरेर अरु महाद्वीपमा पनि फैलाउन परीक्षणहरू गर्न थाले । तर आखिर मेहनत साथ सबै बाधा पार गरी उनलाई सन् १९०१ को डिसेम्बर महिनामा यस कार्यमा सफलता प्राप्त भयो ।

यस सफलतापछि मार्कोनी आफ्नो देश इटाली फर्के । इटाली सरकारले मार्कोनीले बेलायत बसेर पाएको सफलताबारे थाहा पाइसकेको थियो । त्यसैले यसपटक मार्कोनीले सहायता माग्नासाथ कुनै आनाकानी नगरी सहायता दिनमा चाख देखायो । फलस्वरूप इटालीमा पनि मार्कोनीले आकाशवाणी प्रसारण केन्द्रको स्थापना गरे ।

मार्कोनीले मानव समाजका लागि दिएको देन महान छ । यसैले उनले आफ्नो र बाहिर सबै देशका सर्वोच्च संस्थाहरूबाट सम्मान पाए । उनलाई भौतिक शास्त्रका लागि प्रसिद्ध नोबल पुरस्कार र अल्बर्ट पदक जस्ता गहकिला र सम्मानपूर्ण पदक प्रदान गरिए । संसारमा कहलिएका अक्सफोर्ड, केम्ब्रिज जस्ता उच्चतम शैक्षिक संस्थाद्वारा उनी सम्मानित भए । मानव कल्याणका लागि आफ्नो सम्पूर्ण शक्ति र प्रतिभा लगाएर सफलता प्राप्त गर्दै गर्दा सन् १९३७ मा मार्कोनीको देहावसान भयो ।

सहयोग सामग्री

१. Pioneers of the Modern World
२. Encyclopedia Volum 5
३. मार्कोनी (अन्तर्राष्ट्रिय जीवनी), महेन्द्र माला १० पाठ्यपुस्तक

भक्तपुर नगरपालिकाको सहयोगमा

घँलाटेदेखि सल्लाघारीसम्म

सरसफाइ कार्यक्रम

स्थानीयहरूको बृहत सहभागितामा धौलाखुसी टोल सुधार समितिको आयोजना र भक्तपुर नगरपालिकाको सहयोगमा घँलाटेदेखि सल्लाघारीसम्म माघ २२ गते सरसफाइ कार्यक्रम सम्पन्न भयो ।

कार्यक्रममा भक्तपुर नगरपालिकाले च्वाफि-३० मुठ्ठा, चुन-१० बोरा, साबेल-१५ वटा, पिक-२ वटा, ज्याक-१ वटा, प्लेकार्ड-१७ वटा, सफाइ मजदुर-१५ जना र गाडी उपलब्ध गराएको वडा निरीक्षक रामकृष्ण प्रजापतिले बताउनुभयो । एक सय पचास घर धुरीबाट प्रत्येक घरबाट कम्तिमा एकजना सहभागी भएको सफाइ कार्यक्रममा पचासौं ट्रिप फोहोर संकलन गरेको टोल सुधार समितिका अध्यक्ष कृष्णप्रसाद सुवालले बताउनुभयो । सफाइ कार्यक्रम सुरु हुनु पूर्व समितिका उपाध्यक्ष श्यामकृष्ण त्वायनाले बोल्नु भएको थियो ।

**सफा गर्ने बानी बसालौं,
रोगदेखि टाढा बसौं ।**

हार्दिक श्रद्धाञ्जली !

जन्म
१९८४ माघ १४ गते

निधन
२०७३ फागुन १६ गते

स्व. रामशेखर नकर्मो

जनताको पक्षमा निरन्तर कलम चलाउने साहित्यकार, वरिष्ठ कलाकार एवम् निर्देशक तथा यस मासिकका शुभचिन्तक **रामशेखर नकर्मो**को असामयिक निधनमा गहिरो शोक व्यक्त गर्दै दिवंगतप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछौं ।

‘भक्तपुर’ मासिक परिवार

Henry Ambrose Oldfield's

SKETCHES FROM NIPAL II

CHAPTER VII.

The base of this little conical hill was strengthened and supported by terraces built of stone, and running up its sides, one above the other; and the ascent was, and is still, by a steep flight of steps, which in ancient days could easily have been defended against attack.

Most of the temples in Kirtipur are more or less in ruin, but there are some whose revenues have been partially spared by the Gorkha Government, and these are, therefore, still in good preservation.

The principal temple stands upon the edge of the hill, near the centre of the north side of the town. It is a four-roofed temple of Bhairab, (This temple was built by one of the royal family, A.D. 1513.) and has a large number of worshippers, many of whom, on certain occasions, come from distant parts of the valley to perform their devotions at the shrine of the most popular deity in Nipal. Inside the temple is a painted image, not of a man, but of a tiger (From which the temple is called Bagh Bhairab.) – that animal being looked on as a symbol of the god. Close to the quadrangle which contains the temple of Bhairab is a small square, in the centre of which is a tank of very dirty water, and on the north side of which are two or three ruined temples.

On the northern edge of the town, at the top of one of the foot-paths by which the hill is ascended, is a small shrine of Ganesha, which has a beautifully carved and very picturesque stone gateway, covered with designs of different mythological subjects. This shrine was built, a.d. 1665, by a Sherista Niwar, a Jaisi by caste. On the toran above is, in the centre, Ganesha; on his right hand, on a peacock, is Kumari; on his left, on Garuda, (A being, half bird, half man, on whom Vishnu is sometimes represented as riding. – (Ed.)) is Vishnavi; next to Kumari, (The Virgin, Siva's consort, otherwise known as Kali, Durga, &c– (Ed.)) seated on a buffalo, is Varahi; next

to Varahi, on a demon or man, is Chamunda or Kali; next to Vishnavi, seated on an elephant, is Indraini; next to Indraini, seated on a lion, is Mahalachmi; above Ganesha, in the centre, is Bhairab, having on his right hand Brahmainsi seated on a goose, and on his left Rudraini (consort of Mahadeo) seated on a bull. Below the Gryphons on each side are Kalsas, supporting a Siri Baksh. Above, at the lower angle of the toran, is a double trikon with a binda or point in the centre. The eight female deities represented on this toran are collectively called “Ashtamatrika,” or the eight divine mothers. They stand in the following order of precedence towards each other : – 1st, Brahmainsi, on a goose ; 2nd, Rudraini, on a bull ; 3rd, Kumari, on a peacock; 4th, Vishnavi, on Garuda; 5th, Varahi, on a buffalo ; 6th, Indraini, on an elephant; 7th, Chamunda or Kali, on a demon (wife of Bhairab); 8th, Mahalachmi, on a lion. Above them all is often placed, as in the present instance, Bhairab as lord of all. Ganesha and his brother Kumar being sons of Bhairab or Maha Deo are often, as in this case, introduced into these sculptures.

In the south-eastern quarter of the city there is a Buddhist temple, called Chillandeo, which, though comparatively small, yet on account of the number of sculptured objects of Buddhist worship which it exhibits, and the accuracy with which the various deities and their respective symbols and vehicles are figured, is one of the most perfect and valuable monuments of Buddhism in the whole valley.

There are no other buildings of any particular interest in Kirtipur.

The city of Bhatgaon is situated on the eastern side of the valley at a distance of about three miles from the foot of Mount Mahadeo Pokhra, and of between seven and eight miles in a south-eastern direction from Kathmandu. It is built upon the northern or right bank of the Hanuman stream, which flows round its eastern and southern sides. It stands upon a promontory

of high table-land which stretches from the base of Mount Mahadeo Pokhra, and extends between the plain of the Hanuman stream on its south and east, and that of Kashn Kushn or Kansavati stream on its north and west ; these two streams, with their attendant plains or valleys, uniting with each other a short distance below or to the west of Bhatgaon. The city is said to resemble in shape the conch or shell of Vishnu Narayan; the rounded and broader end of the shell being towards the north- east, and having its point directed to the south-west. Bhatgaon is not so extensive as either Kathmandu or Patan ; but its streets are wider and cleaner, its general appearance more imposing, and its temples and public buildings are in better preservation than similar edifices in any of the other cities in the valley. It is supposed to contain about fifty thousand inhabitants, and of these the large majority are Hindu Niwars, the Buddhist Niwars hardly amounting to one-third of the population.

For two hundred years previous to the Gorkha conquest of Nipal, the King of Bhatgaon had generally maintained a decided ascendancy over the two principalities of Patan and Kathmandu.

The three kings of Nipal were independent sovereigns, but being descendants of the same common ancestor – Jai Ekshah Mall – the two junior branches usually acknowledged the supremacy of the elder House, or that of Bhatgaon.

The jurisdiction of the King of Bhatgaon, within the valley, was comparatively limited, as – with the exception of Timmi – it extended over no large towns. Beyond the valley, however, his territories spread east- ward to the Dudh Kosi river, and northward to the Kuti pass, and were much more extensive than those of either of his brother sovereigns. His royal residence, although smaller, was always more handsome, costly, and ornamental than either of the other capital cities in Nipal.

At the time of the Gorkha conquest of the valley, Bhatgaon was surrendered to Prithi Narayan without a struggle, and it escaped in consequence a good deal of the plunder and maltreatment which were experienced by the other cities of Nipal at the hands of the conquerors.

The great majority of its inhabitants being Hindus, the Gorkha King – himself a bigoted Hindu – appears to have respected their temples, and to have restrained his followers from committing any flagrant or open violence against the public buildings with which the city abounded. Prithi Narayan may also have felt some sympathy for the fallen fortunes of his former ally, Ranjit Mall, whose applications for assistance against the Kings of Kathmandu and Patan had been the immediate cause of bringing the Gorkhas into the territories of Nipal.

From these various causes the aged King of Bhatgaon was treated by Prithi Narayan with consider able leniency; his capital was respected, and though the Gorkhas, of course, sue more, appropriated the entire revenues of the state, and the greater portion of those of the church, yet they fortunately spared enough of the latter to enable the Niwars to keep the majority of their temples in a state of very good repair.

It is in consequence of this unusual moderation on the part of the Gorkhas that, in comparison with Patan or Kirtipur, Bhatgaon still presents a flourishing appearance ; its streets and inhabitants have a cheerful aspect, and its religious edifices generally are, even at the present day, in fairly good preservation.

The mass of the Niwars of Bhatgaon being Hindus, most of the religious edifices which adorn the city are sacred to Hindu deities. The Buddhist temples and vihars are but few in number, and are none of them remarkable for either their size or their decoration. For description of darbar and temples, &c, see other note-books.

The ancient walls and gateways of Bhatgaon, like those of the other capital cities, are fast crumbling into ruin. The principal streets trend from the gate- ways either to the darbar (which is situated on the northern edge of the town), or to the small square called Taumari Tol (containing the temples of Bhawani and Bhairab), which is a little to the south of the darbar, and which stands in the centre of the city.

Outside the city, on its western side, is a very large and handsome tank, called Siddha Pokri, three hundred yards long and one hundred

yards wide, sur- rounded by a stone gateway and enclosing wall with patis at the four corners and in the centre of the four sides. It was built by Rajah Partab Mall, 1640-50, and thoroughly repaired and stocked in gold fish, imported from China by General Bhim Sen during his Premiership.

About a quarter of a mile to the west of this tank is another large tank, of similar shape but smaller dimensions. It was built by Partab Mall at the same time as the other tank. It is now neglected and fast going to ruin. There is also a small tank, called the “ Queen’s Tank,” on the opposite side of the road. Between these two tanks is an open plain, over- looking the valley of Kashn Kushn to the north, and that of the Hanuman stream to the south. It is used as a parade-ground for the troops now quartered in Bhatgaon.

To the south of the city, at the distance of rather more than a mile, is a very curious shrine of Ganesha – called Ganesha Than, (*It is commonly called ‘Suraj Banaik.’ There are four favourite banaiks or shrines of Gkinesha in the valley: – 1, “ Suraj Banaik,” near Bhatgaon ; 2, “ Sidhi Banaik, at Sanku ; 3, “ Assu Banaik,” in Kathmandu; 4, “Bigna Banaik, near Chobbar.)* – very prettily situated, at the summit of a steep flight of stone steps, on one shoulder of a richly wooded hill which runs out into the valley opposite to Bhatgaon.

There are no other objects of particular interest in the immediate neighbourhood of Bhatgaon. The suburbs of the city, which lie chiefly on its southern and eastern sides towards the river, are very dirty, and infected with pigs and buffaloes and their respective herdsmen.

The Hanuman stream is crossed by three pukka bridges ; over the southern one the road passes towards Ganeshthan; the two other bridges lead towards the east.

CHAPTER VIII.

REMARKS ON THE ROUTES BY WHICH AN INVADING ARMY COULD APPROACH THE VALLEY OF NIPAL.

(Condensed from a Report to Government by Mr. Ross Bell, C.S., dated Delhi, March, 1839.)

From the Oudh frontier to the old Tenavi Naddi, the country situated between the parallels

of Bansi and Sharwa is covered with dense forest jungle and intersected by deep nullahs. North of Sharwa and to within ten miles of the lower range of hills it is comparatively open and swampy, and is covered with extensive plains of long grass, and occasional large patches of cultivation.

Between the old and new Tenavi Naddis is an immense swamp, impassable at most places, extending from Irwah to Tilokpur, and from Sipur nearly to Betul. From Tilokpur to Palia the appearance of the country is much the same, but the ground is in general lower, and the scenery varied with patches of sal forest and bamboo jungle. Eastward of Pulia, as far as the Gandak, the country alters; it is no longer intersected by nullahs, and the jungle entirely disappears.

The above tract of country, lying to the north of Gorakpur, is admirably adapted for defensive opera- tions ; but many of the reasons which render it so would deter the Gorkhas from using it as a passage into our provinces, for the following reasons : -

- 1st. Because the numerous and deep nullahs, the swamps - many of which are impassable - and the dense and extensive forest jungles, render rapid movements either of advance or retreat impracticable except to a very small party.
- 2nd. From the Gorkha custom of never carrying supplies, and the country through which they would be obliged to pass not furnishing grain in any quantity.
- 3rd. Because to the distance of thirty miles from Betul, in the direction of either Gorakpur or Bansi, the water of the numerous nullahs is of a poisonous quality ; the few wells are far apart, and even their water is unwholesome.
- 4th. “Were they to march to Gorakpur, either by Bichaul or Lotan, they would expose themselves not only to be taken in flank by any cavalry sent against them, but also to have their communications cut off even by a small force on the road leading from the Bagha ghat through Nauringhi and Mirrhedia.

5th. Because their most advantageous points from whence to attack our territory in that quarter are the passes of the Gandak and Cherya Ghatti.

The country stretching under the hills from the Gandak to the Cherya Ghatti pass is uninhabited, and no good water, except from the Rapti, is to be found in it.

There are three principal passes by which an army may enter within the lower range of hills from the side of Bettiah and Tirhut, viz., in the centre, that of Cherya Ghatti by Bichakoh; on the left or west, that of the Gandak ; on the right or east, that of the Baghmatti. The route of the Baghmatti is probably the easiest, as it is by this route that crowds of buffaloes and other cattle come to Nipal. Some may infer the same from the extreme and jealous precautions taken by the Nipalese to prevent any foreigner ever entering Nipal by that route.

Mr. Bell would recommend, however, that only a feigned attack be made in that quarter to act as a diversion, the principal attack being made by the Gandak and Rapti. The reasons for this are that we know exactly what difficulties are before us in the latter route, and that we have lots of good guides (the dak runners, Danghars, who came originally from Chota Nagpur), whereas we know nothing of the Baghmatti route, and could not get a single guide.

The Gandak is navigable for large boats as high up as the Mutabanni, and for small boats within a few miles of its junction with the Rapti, during the whole year. Stores may, therefore, be conveyed to the pass of the Gandak with great facility and little expense. This is not the case with the Baghmatti.

The army should advance in two divisions, one through the Cherya Ghatti, the other by the Gandak pass. (*The approach from our territories to Cheryaghatti lies through Bissaulia, a Nipal village, twelve miles from the frontier, and on the skirts of the Sal Forest ; here the jungle is very thick, from the Nipal Governor never having allowed any timber*

to be cut. It could offer no effectual resistance.) The effect of this would be to turn the position of the Cherya Ghatti and to force the Gorkhas to evacuate the lower hills and jungles which are bounded by the Rapti on the north, and by the Ramnagar and Bettiah districts on the south. The road passes by Bichakoh, a small post situated in the bed of a ravine at the junction of two streams, one of which has its source to the northward, the other to the west. Were opposition offered here, the post might easily be turned by following down the bed of the stream which flows in front of Bichakoh, or by crossing on the left of the post to the Delta which is formed by the junction of the two streams and then ascending the bed of that on the right. From Bichakoh the road lies up the bed of the stream on the right.

The Cherya Ghatti pass itself is the first really strong, defensible position. It could not be stormed in front without great loss, but could be turned in flank by the Gandak pass and so rendered indefensible, as it would require to be evacuated by the Nipalese to save themselves from being attacked in rear. The division would then march to Hetowara.

The division which enters the lower range of hills by the Gandak pass should proceed to the junction of the Gandak and the Rapti, there cross the former stream below the junction, and then proceed up the left bank of the Rapti to Hetowara, where it would join the other division.

The valley of the Rapti is of considerable extent. Until the commencement of the first Gorkha war it had been extensively cultivated, but the then policy of Nipal led to the inhabitants being removed to the villages on the surrounding hills, since which time the lands have gradually reverted to a state of jungle.

On the occasion of calling one day at the Residency in 1851, Mr. Erskine rather pressed Jang on the subject of making a good road from the plains to the Valley of Nipal. Jang stated that the prejudices of his countrymen were

very strong against it, as they thought that while the roads remained in the present state no invading army could make its way to the valley. For his own part, he said, since he had been to England and seen our railroads and tunnels, &c. he knew our power and skill so well that he was convinced if we could not make a road over a mountain we should make a tunnel under it, so that no mountain could stop our progress. "But," added he " though the cat cannot fight on even terms with the lion, yet if the lion drives him into a corner the cat will scratch his eyes." On another occasion Jang said, " I know my nation is not equal to yours, nor our power to yours ; but there is one thing in which we are and ought ever to be equal, namely — justice, mutual justice ! "

Proceeding from Hetowara to Bhimphedi, Ross Bell proposes to turn the fort of Chisa Garhi (which is situated north-west of Bhimphedi) by ascending a spur of the mountain which rises from the valley to the east of Bhimphedi, and leads, by a gradual ascent, to the top of the ridge, arriving at the top of the range about four miles to the east of Chisapani. Then turning westward, they would march upon Chisapani (where a spring is), along the crest of the hill, and from that spot command the fort and destroy it by shells in half an hour. Having surmounted this mountain, he anticipates no more difficulties, as there are no more defensible positions. The water of the Rapti is perfectly wholesome along its whole course; with the exception of the spring at Chisapani, there is no water between Bhimphedi and Tumbha Khana; from Tumbha Khana to Kathmandu there is no scarcity.

CHAPTER IX.

ON THE NIPAL TERAI.

(Abridged from Report by Dr. Campbell,
July 1841.)

There are two routes by which the Terai may be traversed from Bissaulia to the Mechi or Machi river. One runs through the Cachar, i.e. for the most part close to the foot of the

outer range (Cherya ghatti), rarely leaving it for a greater distance than four miles. This rock, generally speaking, is through thick forest without under- jungle ; it is but thinly inhabited by a few Tharus, Dhanwars, and Manjjs (Masahis), who, having cleared a few spots along the road, grow rice and bajra, and eke out a rather scanty subsistence by hunting pigs and eating carrion and vermin. The road is fit for elephants and ponies only ; and as supplies are not produced on it, only a small party could travel by it.

The second route lies for the most part between and equidistant from the forest and our frontier, say- five miles apart from either. In some places, as at the crossing of the Baghmatti, Kumla, and Kosi rivers it is on the frontier. It is travelled easily by elephants and ponies, and very little pioneering would enable horse artillery to pass along it. Hackeries are not useful, except occasionally between large villages, and that only to the west of the Kosi. In no part of the Morung (i.e. country to the east of the Kosi) except about Rangeli would hackeries be of use. It would be very difficult to bring guns through the Morung. The country immediately under the hills (there is no continuous outer range east of the Kosi) is quite flat, swamped all the year, and the soil a stiff, tenacious clay, which, when exposed without sward, is not passable ; with sward, it is broken into ruts and ravines which render travelling slow and irksome.

The whole of this route, to the Kosi, is peopled, and, with exception to a few spurs from the forest, is cleared and open. Supplies abundant, and cattle swarm in it. All the rivers fordable except the Kosi, which is nowhere fordable at any season.

The route lies by the following stages, distant ten to twelve miles on the average : - Bissaulia; Banurwa; Olyan Patarwa; Burhura; cross the Baghmatti; Ingurwa; Gurhara; Dhasali; Jalesar, six miles from Janikpur; Dhanuji; Balaha-Arai; cross the Kumlaji; Thari-Naraha; Sakarpur; Hanumanganj; Bhanurwa; cross the Kosi (in six feet of water on the 18th of January); Dewanganj; Kolya; Eangeli; cross Balan river;

Athmonza; Nazarpur; cross the Konki; Kalikaghar, on the Mechi; Nagal Bandi, right bank of Mechi; Mechigola, confluence of Mechi and Siddhi rivers and within the hills. From Bissaulia to the Mechi, say two hundred and fifty miles.

The extreme breadth of the Nipal Terai is not above thirty miles ; its narrowest part, at Bhanurwa on the Kosi, about twelve miles ; its average breadth about twenty miles.

The Terai, in its breadth, may be divided into four regions :

- 1st. The open Terai averages ten miles in width, as far as the Kumla river, and five miles from thence to the Kosi, beyond which river it does not exist.
- 2nd. The outer Cachar, or outskirts of forest. Always varying in extent, as after ten years' clearing and cultivation, it is absorbed into the open Terai. It averages perhaps five miles all the way to the Kosi and throughout the Morung.
- 3rd. Bhabar, Bhaiver, or Sal Forest. Five to ten miles in width.
- 4th. The inner Gachar, consisting of detached oases along the foot of the hills between the latter and the forest.

The Terai, in length, is divided into two provinces or regions :

- 1st. The Morung \ or Terai east of the Kosi. This district is distinguished by its extreme flatness, stiff clay soil, and horribly pestilent climate.
- 2nd. The Terai Proper. Lying to the west of the Kosi, and marked by a gentle slope to the plains. Varied soil of a black loam, clay, and sand, fit to grow all crops, including sugar-cane, the poppy, and tobacco.

East of Bissaulia the administrative divisions of the Terai are five, from west to east :- 1st, Bara and Parsa; 2nd, Rochar; 3rd, Sarlaya Sapturi, on the left bank of the Baghmatti; 4th, Mahturi, on the right bank of the Kosi; 5th, the Morung, on the left bank of the Kosi, and extending thence to Mechi.

The Kosi river is navigable up to Bhanurwa, from which Hanumanganj is fifteen miles distant.

Bhanurwa is a very desirable locality for stationing troops. There is a fine grassy, hard plain for horse artillery and cavalry, with the river for the transport of ordnance and ammunition.

In the Morung, Rangeli is decidedly the safest and most healthy place. Here the river-water is good, and there is a slight elevation of ground. Everywhere else in the Morung the water is bad, and the country a pestilent swamp.

In Rochar is Burhurwa, high and dry on the right bank of the Baghmatti.

In Sarlaya Sapturi is Jalesar.

In Mohturi are both Hanumanganj and Bhanurwa, both well raised above the surrounding country and having a light and fertile soil.

The above-mentioned civil and military stations, with reference to salubrity, are greatly superior to the ancient cities of Janikpur and Samraun.

Elephants are fast disappearing to the west of the Kosi, and the Morung is not now able to supply the usual number required by the usage of the darbar, viz. five hundred per annum. The subahs and catchers import largely from the Botanis on the Eangpur and Assam frontiers.

The police arrangements throughout the Terai are excellent in all respects, contrasting favourably with those in our own territory, being more efficient and much less extortionate.

The annual receipts from the Terai (east of Bissaulia) at that time were four lakhs of rupees; but it was confidently expected that when the land measurements and assessments then in progress were completed, the results would give six lakhs.

Many of the middle class, and all the upper class, of people in the Terai — except the Khus officers — have property in our provinces, and at least a moiety of their savings in money is carried across the frontier to our territory, in which their families very generally reside. Accumulated wealth was felt to be a source of danger and uneasiness to the holder from the great liability of its being rapaciously dealt with by the extra-judicial authorities in Nipal.

(To be continued)

तपाईंको भान्सा

अमृत जस्तै अंगुर

अंगुर रसिलो र स्वास्थ्यका दृष्टिले उपयोगी फल हो। विकिपेडियाका अनुसार ८ हजार वर्षअघि जर्जियामा वाइन बनाउने कार्यमा अंगुर प्रयोग भएको प्रमाण फेला पर्छ। त्यसकारण यसको इतिहास पनि लामै छ। यसको फल त्यसै पनि खान सकिन्छ भने वाइन, जाम, जुस, जेली, भिनेगर, रेजिन, बियाँका तेललगायत बनाउने काममा अंगुर प्रयोग गरिन्छ। सय ग्राम अंगुरमा ६९ क्यालोरी शक्ति पाइन्छ भने कार्बोहाइड्रेटको मात्रा १८.१ ग्राम हुन्छ। यसका अतिरिक्त यसमा सुगर, भिटामिन, प्रोटीन, क्याल्सियम, फ्लुराइडलगायतका तत्व पाइन्छन्।

यसका फाइदाहरू

- यसले फोक्सोमा आर्द्रता बढाउने भएकाले दमको समस्या समाधान गर्न मद्दत गर्छ।
- मुटु रोगमा अंगुरले रगतमा नाइट्रिक अक्साइडको मात्रा बढाउँछ, रगत जम्नबाट रोक्छ र हृदयाघातको खतरा कम हुन्छ।
- माइग्रेनमा अंगुरको जुस उपयोगी मानिन्छ। यसका लागि पानी नमिसाइकन बिहान सबेरै जुस पिउनुपर्छ।
- यसले कब्जियत घटाउन मद्दत गर्छ किनकि यसमा अर्गानिक एसिड, सुगर र सेलुलोज हुन्छन्। यसले क्रोनिक कब्जियतलाई समेत निको पार्छ।
- यसले अपच र पेटको इरिटेसन हटाउन मद्दत गर्छ।
- सेतो अंगुरले शरीरमा आइरनको मात्रा बढाउँछ र शरीर थाक्नबाट बचाउँछ। यद्यपि डार्क खालका अंगुरले आइरनको मात्रा घटाउँछ। अंगुरको जुस सेवन गर्दा तत्काल ऊर्जा प्राप्त हुन्छ।

- यसमा भएको एन्टिअक्सिडेन्ट तत्वले रोग प्रतिरोधी प्रणालीलाई पनि मजबुत बनाउँछ।
- मिर्गौलाको समस्यामा अंगुरले युरिक एसिडबाट अम्लीय पदार्थ हटाउन मद्दत गर्छ र शरीरको प्रणालीबाट एसिड हटाउँछ र मिर्गौलाको कार्यक्षमता बढ्छ।
- अध्ययनका अनुसार बैजनी रंगका अंगुरले स्तन क्यान्सर रोकथाम गर्न मद्दत गर्छन्।
- अल्जाइमर रोगमा अंगुरले दिमागको स्वास्थ्यलाई प्रबर्द्धन गर्छ र न्यूरोडिजेनेरेटिभ डिजिज हुनबाट रोक्छ।
- यसका साथै अंगुरले वृद्धवृद्धामा हुने मांसपेशीसम्बन्धी समस्या, मोतिबिन्दु र रगतको कोलेस्टेरोल घटाउन मद्दत गर्छ भने क्यान्सरमा पनि उपयोगी मानिन्छ।

अंगुरमा पाइने पोषक तत्व (सय ग्राममा)

इनर्जी- २८८ केजे (६९ केलिएएल)	कार्बोहाइड्रेट- १९.१ ग्राम
सुगर- १५.४८ ग्राम	डाइटरी फाइबर- १.९ ग्राम
फ्याट- १.१६ ग्राम	प्रोटीन- १.७२ ग्राम

भिटाविन

बी १- १.१६९ एमजी	बी २- १.१७ एमजी
बी ३- १.१८८ एमजी	बी ५- १.१५ एमजी
बी ६- १.१८६	बी ९- २ एमजी
कोलिन- ५.६ एमजी	भिटाविन सी- ३.२ एमजी
भिटाविन ई- १.१९ एमजी	भिटाविन के- १४.६ एमजी
म्यागनिज- १.१७१ एमजी	फोस्फोरस- २१ एमजी
पोटासियम- १९१ एमजी	सोडियम- २ एमजी
जिंक- १.१७ एमजी	फ्लुराइड- ७.८ एमजी

‘स्वास्थ्य खबरपत्रिका’ बाट

पाठक पत्र

नगरपालिकालाई अनुरोध

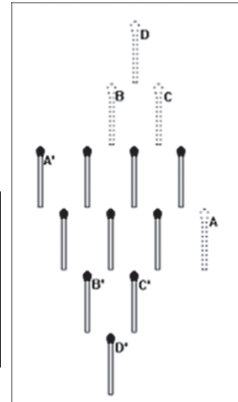
श्रीमान् सम्पादकज्यू

मेरो नाम निराजन फाजू हो। म सानो ब्यासीमा बस्छु। म देकोचामा रहेको जेन्यूइन सेकेण्डरी स्कूलमा ४ कक्षामा पढ्छु। ब्यासीदेखि स्कूलसम्म जाँदा प्रभात स्कूल भएर जानुपर्छ। भूकम्पले भत्काएको घरको सामान प्रभात स्कूलसँगैको फूटपाथमा राखिएको छ। जसले गर्दा स्कूल जाँदा गाडी गुड्ने बाटोबाट हिड्नु पर्छ। त्यतिबेला मलाई साँहै डर लाग्छ। यदि ती सामान हटाएको भए म फूटपाथबाट रमाएर स्कूल जान सक्थें। त्यसैले नगरपालिकालाई म अनुरोध गर्न चाहन्छु कि ती सामान छिट्टै हटाउनु होला। धन्यवाद।

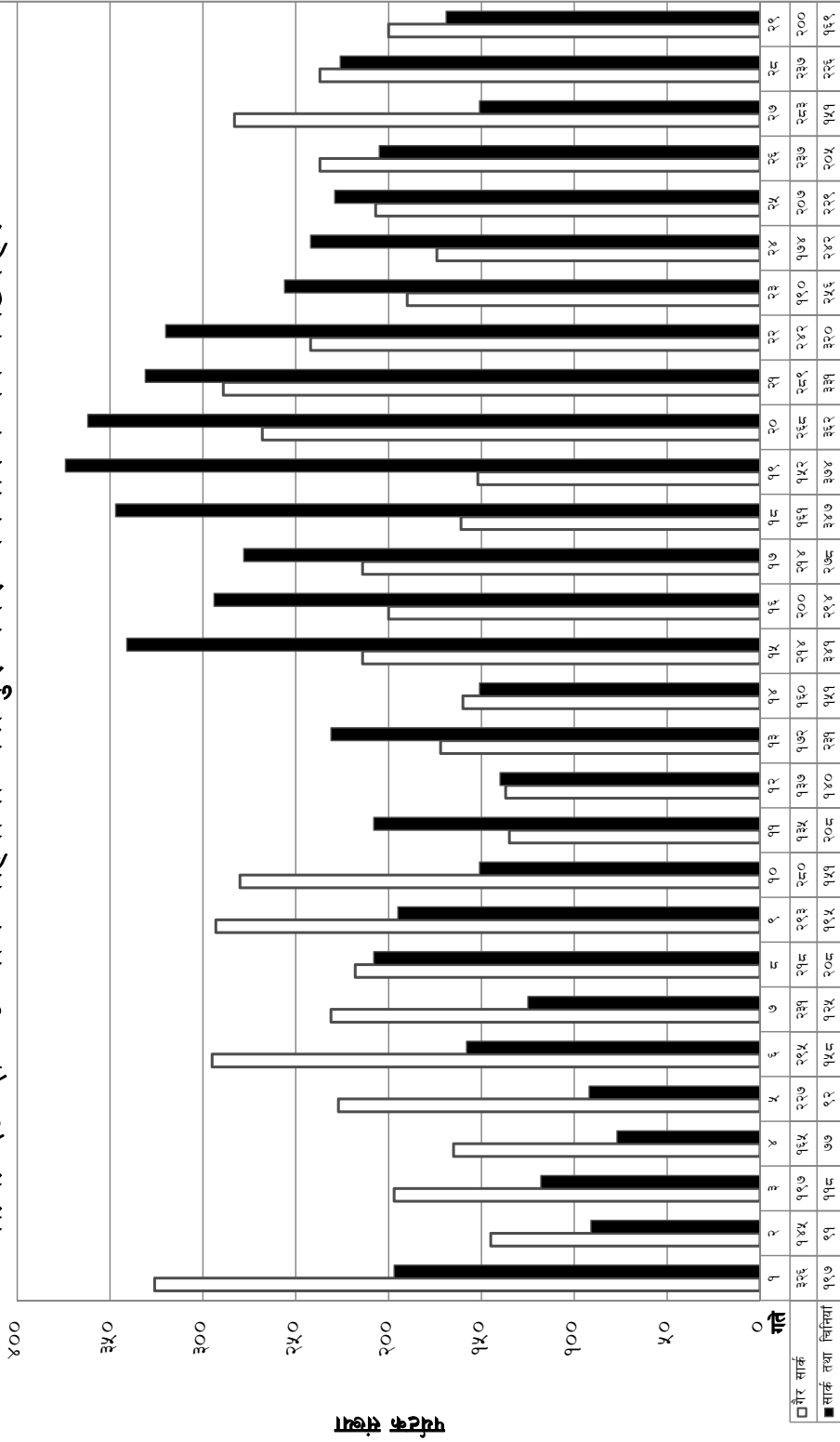
निराजन फाजू

औला

बसिबियाँलोको समाधान

आ.व. २०७३/७४ माघ महिनामा भक्तपुर नगर अवलोकन गर्ने पर्यटकहरू

नगर साक	कुल पर्यटक संख्या
२०७२ माघ	६,१९५
२०७३ माघ	१२,५१६
बाह्य साक	कुल पर्यटक संख्या
२०७२ माघ	२,७९३
२०७३ माघ	६,२६७

तथ्याङ्क र चार्ट : पर्यटक सूचना केन्द्र

सम्पादकको पृष्ठ

स्थानीय तहको निर्वाचन गराउनै पर्छ

प्रजातन्त्रको आधारशिला भनेको जनप्रतिनिधिसहितको स्थानीय निकाय वा तह हो। देशमा 'अद्वितीय बहुदलीय प्रजातन्त्र' देखि 'उत्कृष्ट' संविधान हुँदै गणतन्त्र बहाली भैसक्यो तर स्वायत्त र अविच्छिन्न भनिएको स्थानीय सरकारमा डेढ दशकदेखि जनप्रतिनिधि रिक्त रहेका छन्। वि.सं. २०५४ सालमा स्थानीय निकायको निर्वाचन भए यता जगविनाको प्रजातन्त्र वा लोकतन्त्र र गणतन्त्रको बखान भइरहेको छ। यसबाट हाम्रो प्रजातन्त्र र गणतन्त्र कति बलियो होला? कसरी संस्थागत हुन्छ? भन्ने प्रश्न स्वाभाविक रूपमा उठ्छ। त्यति मात्र होइन अन्तरिम संविधान २०६३ र गणतान्त्रिक संविधान २०७२ को प्रस्तावनामा लेखिएको 'हामी सार्वभौमसत्ता र राजकीय सत्ता सम्पन्न नेपाली जनता' भन्ने वाक्य कति तथ्यपरक छ भन्ने प्रश्न पनि उठाउन वाध्य हुनु परेको छ।

हरेक ५ वर्षमा हुनुपर्ने आवधिक चुनावको कानुनी बन्दोवस्त २० वर्षपछि २०७४ साल वैशाख ३१ गते नयाँ संविधानको नयाँ संरचनाअनुसार स्थानीय तहको चुनाव हुने भएको छ। सरकारले चुनावको मिति फागुन ९ गते घोषणा गरेको हो। ७४४ वटा स्थानीय तहको चुनाव गर्न ७५ वटै जिल्लामा राजनीतिक दलहरूले निर्वाचन आयोगमा दल दर्ता गराइसकेका छन्। राजनीतिक दलहरू, निर्वाचन आयोगलगायत चुनावसँग सम्बन्धित सरकारी निकायहरू चुनाव सम्पन्न गर्न आवश्यक तयारीमा जुट्न थालिसकेका छन्। तर साँच्चै चुनाव हुन्छ? भन्ने आशंका पनि व्यक्त गरिएको सुनिन्छ। यस आशंकाको पछाडि संविधान संशोधनको कुरा रहेको छ।

नेपालको संविधान २०७२ जारी भएर कार्यान्वयनको चरणमा रहेको छ। संविधान निर्माणको लामो संक्रमणकाललाई अन्त्य गर्दै स्थिरता कायम नहुँदै संशोधनका कुरा जबर्जस्ती ल्याइएको छ। यसमा संविधानको कमजोरीभन्दा विखण्डनकारीहरूको कलुषित स्वार्थ र नेपालमा स्थिरता नचाहने विदेशीको बदनियत स्पष्टै दृष्टिगोचर भएको छ। स्मरणीय छ, छिमेकी भारतले संविधान जारी गर्न नदिन अमैत्रीपूर्ण गतिविधि गरेको थियो भने तिनीहरूद्वारा पालित पोषित विखण्डनकारीहरूले अवरोध पुऱ्याउने दुस्प्रयास गरेका थिए। यिनै चलखेलका कारण गएको मंसिरमा सम्पन्न हुने स्थानीय चुनाव वैशाखमा सरेको यथार्थ हो।

स्थानीय तहमा जनप्रतिनिधिको अभाव भएसम्म हाम्रो प्रजातन्त्र र गणतन्त्र सबल र संस्थागत नहुने मात्र होइन केवल देखावटी हुने तथ्यलाई सबैले मनन गर्नुपर्छ। विगतमा स्थानीय निकाय जनप्रतिनिधिविहीन भएकै कारण 'कू' र प्रतिगमन व्यहोनु परेको विज्ञहरू बताउँछन्। इतिहासबाट पाठ सिकेर भविष्यको योजना बनाउन नजान्नेहरू राजनीतिमा लाग्नु देशकै निम्ति अभिशापसिद्ध हुनेछ। यस तथ्यलाई हाम्रा राजनीतिक दल र तिन्का नेताहरूले हृदयंगम गर्ने आशा छ। त्यसैले प्रजातन्त्र र गणतन्त्रलाई जनस्तरमा पुऱ्याउन, सबल र संस्थागत गर्न, जनतालाई व्यवहारमा सार्वभौमसत्ता र राजकीय सत्ता सम्पन्न गर्न स्थानीय तहको निर्वाचन गर्नुपर्छ र त्यसको लागि प्रत्येक नेपालीको ध्यान केन्द्रित हुनुपर्ने देखिन्छ।

गणतान्त्रिक संविधानका अक्षरले स्थानीय तहलाई अधिकार सम्पन्न बनाएको छ। तर विना जनप्रतिनिधि त्यो असम्भव छ भन्ने न्यूनतम ज्ञानको अभाव सरकार र सरकारमा बस्ने दलहरूमा नहोला - यही विश्वास गरौं।